

Salla Jokivarsi

”EN ELÄIS UUDESTAAN, MUT EN
VAIHTAIS PÄIVÄÄKÄÄN”

Lastensuojelutaustaisten subjektiivinen hyvinvointi

Opinnäytetyö
Kansalaistoiminta ja nuorisotyö, yhteisöpedagogi

Marraskuu 2016

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

		Opinnäytetyön päivämäärä 22. marraskuuta 2016
Tekijä Salla Jokivarsi	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Kansalaistoiminta ja nuorisotyö, yhteisöpedagogi	
Nimeke ”En eläis uudestaan, mut en vaihtais päivääkään” lastensuojelutaustaisten subjektiivinen hyvinvointi		
Tiivistelmä Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää lastensuojelutaustaisten nuorten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksia. Yleisesti subjektiivinen hyvinvointi kuvaa yksilön arviota siitä, kuinka onnellinen hän on elämänsä. Tarkemmin määriteltyinä aihealueina olivat lastensuojelutaustaisten nuorten lapsuuden ja lastensuojeluaajan subjektiivisen hyvinvoinnin kokemukset, nuoruuden subjektiivinen hyvinvointi sekä tulevaisuuden odotukset. Tarkasteltavina subjektiivisen hyvinvoinnin ulottuvuuksina olivat sosiaaliset suhteet, aineellinen hyvinvointi sekä terveys. Tässä tutkimuksessa sovellettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Haastattelut toteutettiin teema-haastattelumenetelmää soveltaen. Teema-haastattelujen avulla esitettiin tutkimustehtävän mukaisia asioita sekä helpotettiin analyysivaihetta rakentamalla ajallisesti etenevää juonta. Tarinoiden analysointiin käytettiin teoriasidonnaista sisällönanalyysimenetelmää. Kohderyhmäksi valikoitui kolme lastensuojelutaustaista nuorta. Kohderyhmä oli rajattu nuoriin, jotta aihe olisi lähempänä koulutusohjelmamme työkenttää. Jokainen yksilö oli oman hyvinvointinsa asiantuntija. Yksilöiden kokemukset hyvinvoinnista muodostuivat tilannesidonnaisesti todellisuuden rakentamisen tuloksena. Jokainen kokemus oli erilainen, mutta myös samankaltaisuudet olivat huomioitavissa. Tutkimustulosten perusteella lastensuojelutaustaisten subjektiivinen hyvinvointi näyttöä vahvasti luottamukseen ja sosiaalisiin suhteisiin kytköksissä olevana ilmiönä. Nuorten subjektiivista hyvinvointia edistävinä tekijöinä koettiin erityisesti toimivat sosiaaliset suhteet omaan perheeseen, kavereihin sekä lastensuojelulaitoksessa työskenteleviin ohjaajiin. Itsensä toteuttaminen, erityisesti koulunkäynti ja harrastukset nähtiin yleisesti positiivisina elementteinä. Tarinoista ilmeni kuitenkin myös hyvinvointia horjuttavia teemoja, kuten vapauden puutetta, yksinäisyyttä sekä kiusaamista. Menneisyyden kokemusten vaikutus on vahvasti sidoksissa tähän hetkeen ja yksilön elämänsänteeneseen. Yksilön asenne vaikuttaa myös vahvasti subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksiin.		
Asiasanat (avainsanat) Hyvinvointi, subjektiivisuus, onnellisuus, lastensuojelu, nuoret, kokemukset, elämäntapa, kokemukseronta		
Sivumäärä 65 + 3 liitettä (4 sivua)	Kieli suomi	URN http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016112216832
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liite 1: Haastattelurunko (2 sivua) Liite 2: Motivointiviesti (1 sivu) Liite 3: Suostumus haastatteluun (1 sivu)		
Ohjaavan opettajan nimi Sari Miettinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja Yksityinen Lastensuojelulaitos	

DESCRIPTION

		Date of the bachelor's thesis 22 November 2016
Author Salla Jokivarsi	Degree programme and option Civic Activities & Youth Work, Community Educator	
Name of the bachelor's thesis "I wouldn't live it again, but I wouldn't change a day" subjective well-being of a person with a child protective service background		
Abstract The goal for this study was to find out subjective well-being experiences of young people who have gone through child protective services. Generally speaking subjective well-being shows individual's assessment on how happy that person is with his/her life. More precise categories were experiences from childhood while under child protective services, perceived well-being from that time, subjective well-being now and hopes for the future. The examined dimensions of subjective well-being were social connections, material well-being and health. Qualitative methods were used in this study. The interviews were made using themed interview methods. Themed interviews helped showcase goals of the research assignment and eased the analysis stage by building a timed plot. Stories were analyzed by using theory based content analysis. The target group was selected to be three young persons who had gone through child protective services. The young people were selected so that the subject would be closer to the field of civic activities and youth work studies. Every person acted as the expert on his/her well-being. The individual experiences of well-being were formed situationally as a result of reality building. Every experience was different but in all some similarities are observable. The study results showed that subjective well-being as a phenomenon was heavily tied to trust and social connections. Good social connections to family, friends and the staff at child protective services were perceived as progressive factors in young people's subjective well-being. Self-realization especially in school and hobbies were perceived as positive elements. However, the stories also showed themes upsetting the well-being, such as lack of freedom, loneliness and bullying. Past experiences are strongly tied to the moment and individual's attitude towards life. A person's general attitude strongly shapes the experiences of subjective well-being.		
Subject headings, (keywords) Welfare, well-being, subjectivity, happiness, child protection, young people, experiences, biography		
Pages 65 + 3 appendix (4 pages)	Language Finnish	URN http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016112216832
Remarks, notes on appendices Appendix 1: Interview frame (2 pages) Appendix 2: Motivational message (1 page) Appendix 3: Consent for the interview (1 page)		
Tutor Sari Miettinen	Bachelor's thesis assigned by Private Children's House	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	HYVINVOINTI.....	2
2.1	Hyvinvointi käsitteenä.....	2
2.2	Subjektiiivisuus hyvinvoinnin käsitteenä	4
2.3	Onnellisuus hyvinvoinnin rinnakkaiskäsitteenä	5
2.4	Teoreettisia lähestymistapoja hyvinvointiin.....	6
2.5	Moniselitteisiä hyvinvointimalleja	8
2.6	Subjektiiivinen hyvinvointi tutkittavina ulottuvuuksina	11
2.6.1	Sosiaaliset suhteet.....	11
2.6.2	Aineellinen hyvinvointi	13
2.6.3	Terveys	14
2.7	Lastensuojelutausta subjektiiivisen hyvinvoinnin viitekehyksenä	15
3	TUTKIMUSPROSESSIN TOTEUTUS	21
3.1	Tutkimuskysymykset.....	21
3.2	Metodologiset lähtökohdat	21
3.3	Teemahaastattelu menetelmänä.....	23
3.4	Aineistonkeruuprosessin eteneminen	24
3.5	Kohdejoukon kuvaus.....	26
3.6	Teoriasidonnaisuus sisällönanalyysinä.....	27
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET	29
4.1	Lapsuuden subjektiiivinen hyvinvointi	29
4.2	Lastensuojeluajan subjektiiivinen hyvinvointi	36
4.3	Nuoruuden subjektiiivinen hyvinvointi	44
4.4	Tulevaisuuden onnellinen elämä	52
5	POHDINTA	57
	LÄHTEET	66
	LIITTEET	
	1 Haastattelurunko	
	2 Motivointiviesti	
	3 Suostumus haastatteluun	

1 JOHDANTO

”Vaik sul ois kuinka vaikeeta, niin sul on aina joku asia hyvin, se ei määrittele sitä, et jos sul on vaikeeta elämässä, et sä et pystyis olee onnellinen.” (Heta 2016.)

Onnellisuus on läpitunkeva tunne siitä, että elämä on hyvää. Hyvinvointi on kuitenkin paljon onnellisuutta laajempi käsite ja se kattaa kaiken sen, mikä on hyvää elämää yksilölle. (Aaltonen & Rannila 2013, 20 - 36.) Hyvinvointi jaotellaan määritelmien mukaisesti objektiivisiin, ulkopuolisena havaittuihin oloihin sekä subjektiivisiin tuntemuksiin, eli koettuun tyytyväisyyteen tai onnellisuuteen (Allardt 1976, 134). Kuitenkin hyvinvointia mitataan usein ainoastaan objektiivisilla mittareilla, kuten tuloilla, koulutuksella ja terveydellä (Raijas 2011, 244). Subjektiivinen näkemys ja kokemus nojautuvat sen hetkiseen elämäntilanteeseen ja liittyvät aina yksilön mielen sisältöihin, kokemuksiin tai haluihin (Lagerspetz 2011, 84 – 85). Raijaksen (2008, 13) mukaan yksilö on itse oman hyvinvointinsa asiantuntija. Yksilöillä on hyvin vahva subjektiivinen näkemys hyvinvoinnista (Raijas 2011, 244).

Tässä tutkimuksessa subjektiivisen ja koetun hyvinvoinnin käsitteet mielletään synonyymeiksi. Tutkimus käsittelee lastensuojelutaustaisten lapsuuden, lastensuojeluajan ja nuoruuden subjektiivista hyvinvointia sekä tulevaisuuden odotuksia onnellisen elämän suhteen. Kohderyhmä on rajattu nuoriin, jotta aihe on lähempänä koulutusohjelmamme työkenttää. Nuori määritellään tutkimuksessa nuorisolain (27.1.2006/72, 2§) mukaisesti alle 29-vuotiaaksi.

Tutkimuskysymykset kiteytyvät seuraavasti:

1. Millaisena lastensuojelutaustaiset nuoret kertovat menneisyyden subjektiivisen hyvinvoinnin?
2. Kuinka nuoret kuvaavat subjektiivisen hyvinvoinnin nuoruudessa lastensuojeluajan jälkeen?
3. Mitä tulevaisuuden odotuksia lastensuojelutaustaisilla nuorilla on onnellisen elämän suhteen?

Tämä tutkimus pyrkii saamaan yksilöiden subjektiiviset näkökulmat esille kerronnallisten lähtökohtien mukaisesti soveltaen temahaastattelumenetelmää. Kokemuksen

käsite on keskeisellä sijalla kerronnallisessa tutkimuksessa. Subjektiiiviset näkökulmat tuovat esille nuorten omia kokemuksia ja kertovat ulkoapäin tulevien määrittelyjen sijaan yksilöllisiä tarinoita. Tutkimuksessa esiintyy kolme haastateltavaa eli informantia. Haastattelut toteutettiin vuoden 2016 aikana. Tutkimuksen jokaisella informantilla on subjektiiivista kokemusta lastensuojelusta. Kuitenkaan yksikään tarina ei ole yleistettävissä lastensuojelutaustaisten koetuksi hyvinvoinniksi.

Erityisesti positiivisten elementtien esille tuominen sekä yksilöiden omien äänten korostaminen tuottavat tietoa subjektiiiviseen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Tieto auttaa suunnittelemaan ja luomaan uudenlaisia tuen muotoja sekä tukemaan olemassa olevia tukijärjestelmiä. Heinon & Pösön (2003, 11) mukaan tällä hetkellä on puute sellaisesta tiedosta, jonka resursoimana lastensuojelua voisi kehittää, ohjata ja arvioida yksilöiden elämään puuttuvana alueena. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää jokaisen yksilön tukemisessa sekä hyvinvoinnin turvaamisessa eri toimijoiden piireissä.

2 HYVINVOINTI

2.1 Hyvinvointi käsitteenä

Terveys ja hyvinvoinnin laitos jakaa hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen, joita ovat terveys, materiaallinen hyvinvointi sekä koettu hyvinvointi tai elämänlaatu. Käsitteenä hyvinvointi viittaa suomenkielessä yksilöllisen sekä yhteisötason hyvinvointiin. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi lasketaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Yhteisötason hyvinvoinnin osatekijöiksi kuuluvat elinolot, kuten asuinolot ja ympäristö sekä työhön ja koulutukseen liittyvät asiat, kuten työllisyys, työolot ja toimeentulo. (Hyvinvointi ja terveyserot 2015.)

Hyvinvointi koostuu monista tekijöistä, joihin kuuluvat objektiiviset eli henkilökohtaisista näkemyksistä tai asenteista riippumattomat, puolueettomat, tasapuoliset ja yleispätevät asiat sekä subjektiiiviset eli omakohtaisista tulkinnoista ja käsityksistä johtuvat puolueelliset arvostukset ja tuntemukset. Hyvinvoinnin objektiiviset ja subjektiiiviset osatekijät vahvistavat toinen toisiaan. Hyvä terveys ja elinolot sekä turvattu toimeentulo heijastuvat subjektiiivisena hyvinvointina. (Moisio 2008, 14.) Stiglitz

Comission (2009, 3) mukaan tutkimukset ovat osoittaneet mahdollisuuden merkittävän ja luotettavan tiedon keräämiseen objektiivisesta sekä subjektiivisesta hyvinvoinnista.

Hyvinvointi voidaan jakaa myös fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Fyysiseen hyvinvointiin kuuluvat liikunta, ravinto ja uni. Psyykinen hyvinvointi muodostuu elämänhallinnan tunteesta, tunneälystä ja harrastuksista. Sosiaaliseen hyvinvointiin kuuluvat suhteet läheisiin ihmisiin, kuten perheeseen ja työkavereihin. Yhteistyö ja vuorovaikutustaidot ovat osa sosiaalista hyvinvointia. Hyvä itsetunto luo perustan turvallisuuden tunteelle. Itsetunto kehittyy vuorovaikutussuhteissa ympäristön kanssa. Nuoren kokiessa itsensä hyväksytyksi itsetunto vahvistuu ja minäkuva kehittyy. Itsensä tunteminen auttaa nuorta kohtaamaan elämässä eteen tulevia pettymyksiä. (Aaltonen & Rannila 2013, 23-24.)

Hyvinvointi voidaan tieteellisesti ymmärtää sekä aristoteelisen että liberaalisen näkemyksen mukaisesti. Aristoteelisen näkemyksen mukaan tulisi määritellä hyveet eli hyvän elämän sisältö. Liberaalinen näkemys karttaa sisällön määrittelyä ja sen mukaan hyvä elämä ja hyvinvointi tulee ymmärtää valinnan vapautena. Liberaalinen näkemys kertoo resurssien/mahdollisuuksien suurenevan määrän lisäävän hyvinvointia. Näkemyksiä ei saa erottaa toisistaan vaan ne täytyy ymmärtää kokonaisuutena. (Kajanoja 2011, 2.)

Kajanojan (2011, 4) mukaan hyvinvoinnin ja hyvän elämän nähdään rakentuvan yhdeksästä eritellystä osiosta. Hänen mukaansa osioita ovat pitkä ikä (täyden elämänkaaren kokeminen), turvallisuus (ravinnon, suojan ja rakkauden saaminen), terveys (terveenä pysyminen sekä ruumiin kykyjen kehittäminen), itsensä toteuttaminen (ajattelun, aistien, mielikuvituksen, huumorintajun ja teknisten taitojen harjoittaminen), itsensä kehittäminen (halujen ja tunteiden harjaannuttaminen), ihmissuhteet (ihmissuhteiden solmiminen ja erilaisissa yhteisöissä toimiminen), osallistuminen (yhteisten päämäärien määrittelyyn osallistuminen sekä tavoittamisen keinojen suunnitteleminen), ihmisarvo (arvostuksen tunteminen) sekä luontosuhde (tyydyttävä suhde luontoon).

Ihmiset kykenevät eri tavoin kuvittelemaan, saavuttamaan ja jatkamaan hyvinvointia. Toiset ihmiset ja yhteiskunnan rakenteet vaikuttavat hyvinvointiin. Usein köyhimmät

joutuvat uhraamaan hyvinvoinnin strategiat ja mukauttamaan toiveitaan vahvempien toimijoiden mukaan. Sosiaalinen käsitys hyvinvoinnista on syvästi poliittinen. Väite perustellaan sillä, että pyrkimykset elävät ja onnistuvat hyvin ainoastaan silloin, kun yksilö tekee kompromisseja omien ja poliittisen ilmapiirin tavoitteiden kesken. (Mäntylä 2014, 15.)

Hyvinvoinnin kerrotaan olevan yksilön koettua hyvää elämää. Se on erittäin laaja kokonaisuus, jonka vuoksi sitä on vaikea esittää tai määritellä konkreettisesti. Hyvinvointia on selitetty jo vuosituhansien ajan ja siitä johtuen määritelmiä on lukuisia. Jo antiikin aikainen filosofi Sokrates esitti hyvinvointiin liittyvän kysymyksen, miten meidän tulisi elää? (Mattila & Aarnisalo 2009, 26 – 29.)

2.2 Subjektivisuus hyvinvoinnin käsitteenä

Pyykkösen (2012, 47 – 48) mukaan subjektiivisen hyvinvoinnin käsitteen alle sijoitetaan tyytyväisyys, onnellisuus, koettu hyvinvointi sekä elämänlaatu. Subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimuksen lähtökohdat ovat kuitenkin onnellisuuden tutkimuksessa. Angner (2011, 18 – 19) nostaa esille, että subjektiivisen hyvinvoinnin taustalla on kritiikki, joka kohdistui talouteen perustuviin mittareihin. Tutkijoiden käsitys muuttui kritiikin alla ja hyvinvointi ymmärrettiin yksilön kokemukseksi.

Yksilön tasolla koettua hyvinvointia pidetään subjektiivisena kokemuksena. Muun muassa Virolainen (2012, 13) sekä Kinnunen ja Feldt (2005, 25 – 26) käyttävät Warrin näkemystä psykologisesta hyvinvoinnista. Heidän mukaansa subjektiivisen hyvinvoinnin käsitteen ydin on affektiivinen hyvinvointi. Virolainen, Kinnunen ja Feldt kertovat, että Warrin näkemyksessä hyvinvointi jaetaan erilaisiin tunnekokemuksiin virittyneisyyden ja mielihyvän mukaan. He kertovat affektiivisen hyvinvoinnin avainkokemusten ja keskeisten ulottuvuuksien olevan mielihyvä – mielihyvä, mukavuus – ahdistus sekä innostus – masennus.

Vornanen (2010, 58) toteaa, että subjektiivinen kokemus hyvinvoinnista merkitsee tietynlaista turvallisuutta, onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään. Mäntylän (2014, 15 – 18) mukaan subjektiivinen hyvinvointi koostuu eri näkökohdista. Hän kertoo näkökohtien olevan onnellisuuden, tyytyväisyyden, positiivisten tunteiden, kuten ilon ja ylpeyden sekä negatiivisten tunteiden, kuten kivun ja hädän. Hän kertoo hyvinvoinnin

kuvaavan keskimääräistä tasapainoa edellä lueteltujen asioiden kesken tiettyinä mitattuna ajanjaksona.

Hyvinvoinnin kokemiseen vaikuttavat elinolot sekä henkilökohtaiset ominaisuudet. Eri tieteenalojen kesken on selkeä jako subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Psykologiassa korostetaan hyvinvoinnin kokemuksen olevan yhteydessä erilaisiin psykologisiin prosesseihin, esimerkiksi odotuksiin ja haluihin. Sosiologit keskittyvät yksilöiden taustamuuttujiin, kuten koulutuksen, sosiaalisen aseman sekä sosiaalisten suhteiden merkitykseen. (Raijas 2008, 11.) Useissa tutkimuksissa hyvinvoinnin katsotaan muodostuvan läheisten perhesuhteiden, taloudellisen turvallisuuden, yhteisöllisyyden, ystävien, terveyden, henkilökohtaisen vapauden sekä arvojen kokonaisuudesta. (Raijas 2008, 4.)

Subjektiivisen ja objektiivisen hyvinvoinnin välillä ei ole selkeää rajaa. Vornasen (2010, 51 – 52) mukaan hyvinvointi voidaan yleisesti ymmärtää henkisenä tilana sekä turvallisuuden ja vapauden kokemuksena.

2.3 Onnellisuus hyvinvoinnin rinnakkaiskäsitteenä

Hyvinvoinnin oleellinen tekijä on onnellisuus. Jos ihminen on onnellinen, hän voi hyvin. Sillä ei tarkoiteta fyysistä hyvinvointia, terveyttä, vaan henkisesti hyvinvoivaa, elämäänsä tyytyväistä ihmistä. Onnellisuus ja onni ovat hyvinvoinnin avaintekijöitä. Hyvinvoinnin arkinen merkitys on läheisesti yhteydessä onnellisuuteen. (Airaksinen 2006, 138.)

Mattila (2009b) mainitsee, että uuden onnellisuustutkimuksen mukaan noin 50 prosenttia onnellisuudesta on perinnöllistä ja ainoastaan 10 prosenttia on seurausta ulkoisista olosuhteista (terveys, rikkaus, ikä, ammatti, etninen tausta, elämän tapahtumat). Jopa 40 prosenttia onnellisuuden osa-alueista on muutettavissa asenteiden, näkökulmien ja elämäntapojen muutoksella. Koulutustasolla, sukupuolella ja älykkyydellä ei uuden onnellisuustutkimuksen mukaan ole vaikutusta onnellisuuteen.

Hyvinvointia voi käsitellä myös Aristoteleen filosofian näkökulmasta, jonka mukaan ei ole itsestään selvää, että onnellisuus on nautintoa tai ylipäättään subjektiivista. Voidaan nähdä onnellisuudella olevan välttämätön yhteys elämän sujumuuteen ja siihen,

kuinka meidän tulisi elää. Onnellisuudesta puhutaan saavutuksena, joka näkyy tavassa, kuinka elämme. (Mattila 2009a.)

Mattila (2009a) erottelee kaksi erilaista perspektiiviä tarkastella elämää. Arkielämässä käytetään lineaarista perspektiiviä, jolloin etenemme ajassa ja jokaista tekoa seuraa toinen teko. Toinen perspektiivi avautuu pohtimalla perusteita toiminnoillemme. Jokainen yksilö joutuu pohtimaan tekojensa tarkoituksia ja tavoitteita. Tavoitteet ketjutuvat ja synnyttävät suunnitelmia. Suunnitelmat muovaavat ja järjestävät elämää. (Mattila 2009a.) Mattilan (2009b) mukaan onnellisuus saavutuksena liittyy siihen, minkä suunnan ja millaisen elämäntavan itsellemme rakennamme.

Nykyihminen kokee velvollisuudekseen olla hyvinvoiva ja onnellinen. Onnellisuuden puute koetaan helposti jonkinlaisena elämässä epäonnistumisena. Onnellisuus on tärkeä inhimillinen tavoite, mutta ei moraalinen tavoite. Jokaisen velvollisuuksien mukaisesti elävien on voitava toivoa, että saisi ansaitsemansa osan onnesta. Ilman toivoa velvollisuuksien mukainen elämä voi osoittautua yksilölle liian raskaaksi. (Martela 2013.)

Onnellisuus on läpitunkeva tunne siitä, että elämä on hyvää. Omien tekojen lisäksi yksilön onnellisuuteen vaikuttaa se, kuinka muut kohtelevat häntä. Myös oma ja läheisten ihmisten terveys ja riittävä toimeentulo lisäävät onnellisuutta. Hyvinvointi on kuitenkin paljon onnellisuutta laajempi käsite ja se kattaa kaiken sen, mikä on hyvää elämää yksilölle. (Aaltonen & Rannila 2013, 20 - 36.)

2.4 Teoreettisia lähestymistapoja hyvinvointiin

Mattila (2009b) mainitsee, että Haybron on erottanut viisi lähestymistapaa hyvinvoinnin ymmärtämiseksi. Hän on nimennyt lähestymistavat Hedonistisiksi teorioiksi, Halujen tyydytys -teorioiksi, Autenttisen onnellisuuden -teorioiksi, Eudaimonistisiksi teorioiksi sekä Objektiivisten listojen -teorioiksi.

Hedonististen teorioiden mukaan hyvinvointi on nautintoa ja miellyttävät kokemukset voittavat epämiellyttävät. Hedonia tarkoittaa yksilön miellyttävien ja epämiellyttävien kokemusten välistä tasapainoa, mitä enemmän miellyttäviä kokemuksia ja mitä vähemmän epämiellyttäviä kokemuksia yksilöllä on, sitä onnellisempi hän on. Teorioi-

den pohjalta on ymmärretty kokemusten mielekkyyden vaikutus. Positiivisen psykologian tutkijat nojaavat kokemukselliset eli empiiriset tutkimuksensa hedonistisiin teorioihin. (Mattila 2009b.) Yleisesti hedonismi tarkoittaa näkemystä, jossa pyrkimysten nähdään kohdistuvan vain nautintojen lisäämiseen ja tuskien vähentämiseen (Martela 2013).

Halujen tyydytys –teorioiden mukaan hyvinvointia on yksilön halujen tyydyttyminen. Haluteorioiden etuna ovat esimerkiksi joustavuus. Ne ottavat huomioon kaikki ne hyvät asiat, joita ihmiset elämässään etsivät. Haluteorioita on myös arvosteltu ja yksi niiden vaikeus liittyy siihen, että ihmisten halut voivat olla heille itselleen vahingollisia. (Mattila 2009b.)

Autenttinen onnellisuus –teoria pyrkii korjaamaan vakavimmat vaikeudet hedonistisissa ja haluteorioissa. Teorian mukaan hyvinvointi on aitoa onnellisuutta. Se on subjektiivista onnellisuutta, johon sisältyy tyytyväisyys ja positiivisia tunteita omaa elämää kohtaan. Haybron kritisoi sitä, voiko mikään subjektiivinen teoria toimia tilanteessa, jossa elämä on köyhää tai monia hyvän elämän edellytyksiä puuttuu. (Mattila 2009b.)

Eudaimonismi viittaa antiikin aikaisiin teorioihin, joissa peruskäsitteenä on eudaimonia. Antiikin ajan ajattelijoiden mukaan eudaimonia tarkoittaa ulkoisesti onnistunutta elämää. Yleisesti ajatellen ”olla onnellinen” tarkoittaa samaa kuin ”elää hyvin” tai ”onnistua elämässä”. Teorioille yhteistä on ajatus, että hyvinvointi tarkoittaa ihmisluonnon toteuttamista eli itsensä toteuttamista. Eudaimoniaa voidaan kuvata myös elämän kukoistamisena. Kukoistaminen on sitä, että elää täysillä tai todella ihmisen elämää. Teorian mukaan ihmisen kukoistamisen osatekijöitä, joita jokaisen demokraattisen valtion tulisi tukea ovat elämä, ruumiin terveys, ruumiin koskemattomuus, aistimukset, mielikuvitus ja ajattelu, tunteet, käytännöllinen viisaus, yhteys toisiin ihmisiin, huoli toisista elävistä lajeista, leikki sekä kyky kontrolloida omaa ympäristöä. (Mattila 2009b.)

Listateorioiden mukaan hyvinvointia voidaan kuvata listalla: tieto, ystävyys, saavutukset sekä nautinto. Hyvinvoinnin saavuttaminen vaatii kaikkia edellä mainittuja osatekijöitä. Listateoriat kuvaavat hyvinvointia erittäin laajasti. Ilman listateorioita on

vaikea ottaa huomioon yhtä hyvin kaikki intuitiomme hyvinvoinnin osatekijöistä. (Mattila 2009b.)

2.5 Moniselitteisiä hyvinvointimalleja

Allardtin (1976, 50) hyvinvointimalli on yksi perinteisimpiä hyvinvoinnin tulkintoja. Allardtin (1976) mukaan pohjoismaisissa kielissä sana hyvinvointi käsittää sekä elämisen tason sekä elämänlaadun, eivätkä sanat poikkea toisistaan, kuten englanninkielissä (welfare/ well-being) (Allardt 1989, 7). Allardtin (1976, 134) mukaan hyvinvointi määräytyy historiallisesti ja on määriteltävä uudelleen, kun elinolot muuttuvat.

Tarveteoreettiset hyvinvointimallit määritellään yksilön tarpeiden tyydytykseksi. Luokitellen tarveteoreettisia osa-alueita ovat vaatetus, asuinolot, koulutus, terveys, ravitsemus, työllisyys ja työolot, sosiaaliturva, ihmisoikeudet sekä vapaa-aika ja virkistys. Tarpeiden tyydytystä on vaikea mitata. Tilalle on esitetty resurssiteoreettista hyvinvointimallia. Resurssiteoreettisen mallin mukaan hyvinvointi nähdään olevan mitattavissa yksilön resurssien ja niiden käytön pohjalta. Malliin määritellään kuuluvan vapaa-aika ja virkistys, terveys, poliittiset resurssit, ravintotottumukset, taloudelliset resurssit, asuminen, työllisyys ja työolot, kasvuolosuhteet ja perhesuhteet sekä koulutus. (Niemelä 2010, 17 – 18.)

Konun (2002, 12 – 21) mukaan hyvinvointi on tila, jossa ihmisen on mahdollista tyydyttää perustarpeensa. Allardt (1976, 35 – 50) tarkoittaa elämänlaadulla niiden tarpeiden tyydyttämistä, jotka määräytyvät inhimillisten suhteiden laadun perusteella, kun elintaso on yhteydessä tarpeisiin, joiden tyydyttäminen liittyy aineettomiin tai persoonattomiin resursseihin. Hyvinvoinnin määrittelyssä tulee ottaa huomioon sekä materiaaliset että ei-materiaaliset perustarpeet. Tyydytetty tarve voi yleensä toimia resurssina, joka auttaa yksilöä tyydyttämään myös muita tarpeita (Konu 2002, 12 – 21).

Allardtin (1976, 35 – 50) mukaan hyvinvoinnin ulottuvuudet on määriteltävä siten, että ne voidaan liittää inhimillisiin tarpeisiin sekä yhteiskuntarakenteen ominaisuuksiin. Hän jakaa hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen: elinolot (having), yhteisyysuhteet (loving) ja itsensä toteuttaminen (being). Elinolot viittaavat laajasti materiaaliin olosuhteisiin, joita kaikki ihmiset tarvitsevat. Niitä ovat tulot, asumistaso, terveys, koulutus ja työllisyys. Yhteisyysuhteet (loving) viittaavat tarpeisiin liittyä muihin

ihmisiin ja rakentaa sosiaalisia identiteettejä, nimettyinä ne nähdään paikallisyhteisyytenä, perheyhteisyytenä sekä ystävyysuhteina. Itsensä toteuttaminen (being) viittaa persoonalliseen kasvuun, eli yhteiskuntaan integroitumiseen ja luonnon kanssa sopu-soinnussa elämiseen eli arvonantoon, korvaamattomuuteen, poliittisiin resursseihin sekä mielenkiintoiseen vapaa-ajan toimintaan. Allardt (1976) toteaa teoriassaan, että kaikki kaksitoista osatekijää ovat arvokkaita ja niitä voidaan kutsua myös hyvinvointiarvoiksi.

Allardt (1976, 35 – 50) erottelee tarpeet Maslowin tarvehierarkian mukaisesti puutostarpeisiin ja kehitystarpeisiin. Puutostarpeilla, esimerkiksi ravinnonsaannilla ja terveydellä, on yleensä yläraja, mutta kehitystarpeilla, kuten yhteisyyssuhteilla tai itsensä toteuttamisella, ei ole. Hän erottaa toisistaan myös tarpeet ja mieltymykset, sillä jälkimmäisiä saatetaan luoda esimerkiksi mainosten tai muodin avulla. Allardt tuo esiin myös yhteisyyden säännöllisyyden, jossa yksilö saa osakseen rakkautta, on pidetty sekä hänestä huolehditaan ja hän itse rakastaa, pitää muista ja osoittaa huolenpitoa toisia kohtaan. Yhteisyys on myös resurssi, joka auttaa yksilöä toteuttamaan muita arvoja.

Itsensä toteuttamisen positiivinen näkökulma on henkilökohtainen kehitys, kun negatiivinen puoli viittaa vieraantumiseen yhteisöstä (syrjäytymiseen). Itsensä toteuttamisen osatekijöinä Allardt tuo esiin yksilön pitämisen persoonana (korvaamattomuus), yksilön osakseen saaman arvonannon (status), yksilön mahdollisuudet harrastuksiin ja vapaa-aikaan (tekeminen) sekä yksilön mahdollisuudet poliittiseen osallistumiseen. Itsensä toteuttamisen mittareina voivat olla esimerkiksi se, missä määrin ihminen voi osallistua itseään ja omaa elämäänsä koskevaan päätöksentekoon ja toimiin, mahdollisuudet vapaa-ajan toimintaan ja mielekkääseen työelämään sekä mahdollisuudet luonnosta nauttimiseen. (Allardt 1989, 7.) Myöhemmissä kirjoituksissaan Allardt on kääntänyt being -osa-alueen sosiaalisen identiteetin omaamisen tarpeeksi. Ihmiselle on ilmeisen tärkeää, että hän pystyy muodostamaan jonkinlaista minäkuvaa ja elämänsä mukaisesti. (Konu 2002, 20.)

Allardt (1976, 134) sijoitti terveyden having- osa-alueelle. Hän korostaa terveyden olevan hyvinvoinnin keskeinen voimavara ja elementti, joka vaikuttaa hyvinvoinnin muihin osa-alueisiin. Allardt (1976, 236 – 237) mukaan pohjoismaisissa aineistoläh-

töissä hyvinvointitutkimuksissa sijoitetaan terveyttä ja työllisyyttä koskevat kysymykset omiksi osioikseen, erilleen having- osa-alueesta.

Perttula ja Latva-Somppi (2011, 8) kertovat Allardtin huomioivan hyvinvoinnin olevan objektiivisesti määrittyvä käsite sekä subjektiivinen kokemus. He kertovat objektiivisesti mitattavaa hyvinvointia olevan materiaalisen hyvinvoinnin ja elintason sekä tilastoin ulkoapäin määriteltävän hyvinvoinnin. Subjektiivisella hyvinvoinnilla tarkoitetaan yksilöiden itse kokemaa ja määrittelemää hyvinvointia. He kertovat yksilöiden kokeman hyvinvoinnin näkyvän esimerkiksi osallisuutena, elämän eheytenä, onnellisuutena ja positiivisena elämäkokemuksena sekä tyytyväisyytenä elämäntilanteeseensa tai yksittäisiin hyvinvoinnin osa-alueisiin.

Konun (2002, 20) mukaan Allardtin malli täydentyisi käytännössä sosiaalityöllä ja teoreettisella elämäntapatutkimuksella. Ne selvittäisivät ihmisen ja yhteiskunnan välisten suhteiden järjestämisen onnistuneisuutta. Allardtin mallissa kritisoidaan pääasiassa hyvinvoinnin osa-alueiden teoreettisten käsitteiden yhdistämistä yksilössä havaittaviin mitattaviin ominaisuuksiin sekä tarpeiden muuttumista historiallisten olosuhteiden mukaan. Mallissa nähdään ongelmallisena erityisesti turvallisuuden tarpeen puuttuminen.

Niemelän (2009, 12; 2010, 216 – 232) mukaan tarve- ja resurssipohjaisten hyvinvointimallien lisäksi keskeinen hyvinvoinnin jäsentäjä on toiminta- ja osallisuusteoreettinen hyvinvointimalli. Lähestymistapa korostaa yksilön kykyjen ja toimintojen merkitystä hyvinvoinnille. Toiminnot ovat hyvinvoinnin rakenneosia ja hyvinvointi ilmenee toimintojen toteutumisena, joita yksilön omat kyvyt edesauttavat. Toiminnot ja kyvyt yhdistyvät toimintamahdollisuuksiksi. Teorian keskiössä on toimintavapaudet ja todellinen valinnanvapaus toimia hyvinvointia tuottavasti. (Niemelä 2010, 19.)

Toimintaperusteisessa lähestymistavassa hyvinvointia lähestytään omistamisen/pääoman kautta, eli hyvinvointi aineellisena, sosiaalisena ja henkisenä resurssina ja tekemisen/työn kautta, eli hyvinvointi fyysisenä, sosiaalisena ja henkisenä osallisuutena sekä olemisen/luonnon kautta, eli hyvinvointi fyysisenä, sosiaalisena ja henkisenä tarpeiden tyydyttymisenä (Niemelä 2009, 218; 2010, 29).

Riihinen (2002, 186 – 198) on laatinut yksilön kykyjä ja elämänhallintaa korostavan hyvinvointiteorian. Hän on nimennyt seitsemän erillistä kykykategoriaa, jotka ovat kognitiiviset kyvyt (tiedon hankkiminen ja käsitteleminen), emotionaaliset kyvyt (tunteiden ja käyttäytymisenhallinta), sosiaaliset kyvyt (toimiminen yhteisössä), volitionaaliset kyvyt (tahdonvoima), moraaliset kyvyt (normien ja sopimusten noudattaminen, luottamus), fysiologiset kyvyt (terveys) sekä motoriset kyvyt (liikunta). Riihisen (2002, 187) mukaan hyvinvointi syntyy vasta toiminnassa eli silloin kun kykyjä käytetään.

Eri hyvinvointiteoreettiset lähestymistavat eivät ole toisiaan poissulkevia vaan täydentäviä näkökulmia hyvinvointiin. Niemelä (2009, 231) korostaa kuitenkin, että eri tarkastelunäkökulmat tulee pitää erillään, koska ne mittaavat hyvinvoinnin eri puolia. Eri näkökulmat tarjoavat kattavan kokonaiskuvan ihmisten hyvinvoinnista, mikäli mitataan oikeita asioita ja asioita oikein.

2.6 Subjektiiivinen hyvinvointi tutkittavina ulottuvuuksina

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lastensuojelutaustan omaavien nuorten subjektiivista hyvinvointia ja elämän koettua onnellisuutta kolmen hyvinvoinnin ulottuvuuden mukaisesti. Raijaksen (2008, 13) mukaan hyvinvointi jaotellaan yksimielisesti kolmeen pääosaan, joita ovat sosiaaliset suhteet, aineellinen hyvinvointi sekä terveys. Subjektiiivinen hyvinvointi ja onnellisuus heijastuvat kaikkien kolmen hyvinvoinnin osa-alueen yhteisvaikutuksista.

2.6.1 Sosiaaliset suhteet

Sosiaaliset suhteet ovat itsearvoisesti tärkeitä hyväksynnän, jäsenyyden ja arvostuksen antajia. Sitova sosiaalinen suhde on luonteeltaan kasautuvaa, jolloin aiemmat sosiaaliset suhteet luovat uusia sosiaalisia suhteita. Kaikki ihmiset eivät pysty solmimaan haluamiaan sosiaalisia suhteita ja osa yksinäistyy suhteiden ulkopuolelle. Ihmissuhteet ovat läheisenä käsitteenä sosiaalisten suhteiden määrittelyssä. (Hanifi 2015.)

Lapset kaipaavat vanhemmiltaan intensiivistä yhdessäoloa, tekemistä ja leikkimistä, kun nuoret kaipaavat arkista yhteiseloä. Vanhempien tarjoama lämpö, oman ajattelun tukeminen sekä valvonta (ei kuitenkaan utelu ja luottamukseton kontrollointi) edistä-

vät lasten ja nuorten hyvinvointia. Lapset ja nuoret, jotka kasvavat ilman äitiä ja/tai isää, eivät ainoastaan pysty sopeutumaan, vaan myös kärsivät jollain tapaa. Vanhemman tai vanhempien puuttumista pidetään yhtenä suurimmista kriiseistä. Suomessa vanhemman katoamista lasten tai nuoren elämästä ei pidetä suurena yhteiskunnallisena ongelmana, vaikka sen tiedetään koskettavan joitakin lapsia ja heidän kehitystään. (Hokkanen 2002, 129 – 133.)

Ihmisen onnellisuuteen ja subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavat ihmissuhteet. Ihmiselle tyypillistä on eläminen vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Ihmisellä on vahvana olemassa sosiaalinen tarve. Ihminen kaipaa ympärilleen muita ja haluaa olla tekemisissä muiden kanssa. (Lahti 2003, 87.) Ihmissuhteella tarkoitetaan myös parisuhdetta ja rakkautta. Ollakseen onnellinen ja sitä kautta hyvinvoiva, yksilö tarvitsee jonkun, jonka kanssa jakaa niin iloiset kuin surullisetkin asiat. Ihmissuhteiden tai parisuhteen solmimisessa hyvinvoiva yksilö onnistuu helpommin kuin ne, jotka eivät ole niin tyytyväisiä itseensä ja elämäänsä. (Ojanen 2001, 77.)

Erityisesti varhaislapsuudessa koetut vaikeudet lisäävät riskiä ajautua myöhempien elämänvaiheiden ongelmiin. Varhaisen vuorovaikutuksen ongelmat läheisyysuhteissa ovat yhteydessä muun muassa lasten myöhempään depressio-oireiluun. Kouluikää edeltävillä olosuhteilla ja tapahtumilla on havaittu olevan jopa enemmän vaikutusta esimerkiksi nuorten ja aikuisten oppimistulokseen kuin kouluaikaisilla olosuhteilla. (Hyvinvointi ja terveyserot 2015.)

Myöhäisnuoruudessa tai varhaisaikuisuudessa esille nousevat elämänhallinnan ongelmat juontavat juurensa usein yksilön elämänhistorian ihmissuhteisiin ja olosuhteisiin. Syitä voi löytyä myös sen hetkisestä tilanteesta. Usein on kuitenkin niin, että yksilö ei ole saanut lapsuudessaan ja nuoruudessaan johdonmukaista kasvatusta ja palautetta. Lapsuus ja nuoruus ovat voimakasta persoonan kehittymisen aikaa. Edellä mainittujen ongelmien aiheuttamana voi käydä niin, että yksilön itseluottamus ja pystyvyyden tunne ovat matalalla. (Mäntylä 2014, 22 – 24.)

Turtiainen & Kauppinen (2004, 119 – 121) mainitsevat, että nuorten hyvinvoinnin kokemuksissa oleellista on, että kotiasiat ovat kunnossa ja nuorella on hyvät välit vanhempiinsa sekä hänellä on kavereita ja koulu sujuu hyvin. Tärkeitä ovat perheenjäsenten väliset suhteet, yleinen ilmapiiri, eheys sekä taloudellinen tilanne. Yleisimmin

nuorella, jolla menee huonosti, on ongelmia kotona ja kavereiden kanssa, eikä hän pärjää koulussa. Lisäksi vaikeina asioina nähdään vanhempien ero, vanhempien päihdeongelmat ja piittaamattomuus nuoren asioista, vanhempien työttömyys tai liiallinen työn tekeminen sekä nuoren päihdeongelmat ja rikokset.

Aaltosen ym. (1999, 151 – 198) mukaan yksilö voi hyvin, kun hän kokee hallitsevansa elämänsä eri osa-alueita. Elämänhallinta on tunne siitä, että nuori hallitsee niin itsensä kuin ympäristöstä tulevat vaatimukset, odotukset ja paineet. Elämän ollessa tasapainossa yksilölle kehittyy hyvä itsetunto, joka on turvallisen olon perusta. Itsetunto on sidoksissa elinympäristöön ja läheisiin vuorovaikutussuhteisiin. Hyvän itsetunnon kehittymiseksi yksilön tulee tuntee itsensä hyväksytyksi sekä hänen tulee saada oikeudenmukaista tunnustusta. Nuori vertaa itseään myös muihin nuoriin. Joskus nuori hakee hyväksytyksi tulemista niin paljon, että hän on valmis esittämään muuta kuin oikeasti on.

Yhteisöllisyyden kokeminen ja kuuluminen erilaisiin yhteisöihin on tärkeimpiä hyvinvoinnin peruspilareita. Yhteisöllisyyden kokemus, eli yhteisyys, yhdessä olo ja vuorovaikutus liittyvät olennaisesti inhimillisyyteen, jonka avulla käsitellään elämäntapaan ja arvoihin liittyviä päämääriä. Yhteisön ja yhteisöllisyyden käsitteeseen liittyy positiivisia merkityksiä kuten harmoniaa, yhteisyyden tunnetta ja yhteistyötä. (Saastamoinen 2009, 35 – 36.)

2.6.2 Aineellinen hyvinvointi

Tuloilla on vahva vaikutus hyvinvointiin. Vaikutus on hyvin vahvasti sidoksissa yhteiskuntarakenteeseen. Tulot ovat merkittävä hyvinvoinnin lähde tiettyyn rajaan asti, jonka jälkeen tulot ovat edelleen hyvä ennustaja hyvinvoinnille. Tulot eivät ole yhtä selitysvoimaisia tekijöitä kuin esimerkiksi terveys tai parisuhde. Usein kuitenkin onnellisimmat yksilöt menestyvät myös työurallaan paremmin. (Frey & Stutzer 2002, 409 – 410.)

Frey & Stutzer (2002, 75) ovat esittäneet alhaisten tulojen nousun lisäävän onnellisuutta. Tietyn tulotason ylittyessä onnellisuus ei kuitenkaan lisääny. Kehittyneissä maissa rikkaat ja köyhät ovat ajan myötä vaurastuneet, mutta heidän onnellisuutensa ei ole kasvanut samassa suhteessa.

Ihmisillä on halutessaan erinomainen kyky sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Työttömyys on lisääntynyt, mutta toimeentulo ei ole romahtanut. Tiukan paikan tullen yksilöiden on mahdollista tinkiä materiaalisesta omaisuudesta, eikä se yksin johda pahoinvointiin. Hyvinvoinnin kokemiselle merkittävää on yhteiskunnan tukirakenteiden kestävyys. (Hyvinvointi on enemmän kuin taloudellinen tilanne 2014.)

Työllisyys ja tulot aiheuttavat muuttujia subjektiivisessa hyvinvoinnissa. Alhaisten tulojen, köyhyyden sekä rajoittuneiden resurssien hallinnan on todettu alentavan mahdollisuuksia toteuttaa itseään. (Raijas 2008, 11 – 12.) Taloudellinen niukkuus ja eriarvoisuus johtavat helposti laajempaan eriarvoistumiseen mahdollisuuksien kaventuessa. Köyhien lasten sosiaaliset suhteet voivat heikentyä, jos heillä ei ole varaa esimerkiksi osallistua luokkaretkiin, muihin yhteisiin menoihin, harrastuksiin tai järjestää syntymäpäiväkutsuja. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 38 – 49.)

Taloudellinen tilanne vaikuttaa suoraan myös rahan kuluttamiseen. Kulutus on keino ilmentää elämäntyyliä, identiteettiä ja asemaa yhteiskunnassa. Kuluttamalla haetaan myös sosiaalista hyväksyntää. Pukeutumalla tietyn tyylin mukaisesti tai ostamalla ikäryhmälleen suunnattuja tuotteita nuoret samaistuvat muihin samanikäisiin ja kokevat yhteenkuuluvuutta heidän kanssaan. Ostaminen ja kuluttaminen tuovat nautintoa elämään. Enemmistö ihmisistä myös nauttii esimerkiksi kaupoissa kiertämisestä ja tuotteiden ostamisesta yhdessä kavereidensa kanssa. (Peura-Kapanen 2015, 82.)

2.6.3 Terveys

Subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimisessa otetaan terveys huomioon ainoastaan välillisesti. Terveyttä ei voida kokonaan sivuuttaa, koska sillä on merkittävä vaikutus yksilön fyysiseen ja psyykkiseen toimintakykyyn. (Raijas 2008, 16 – 17.)

Perheen sosioekonomisella asemalla, perherakenteella, erilaisilla taloudellisilla, sosiaalisilla ja terveydellisillä ongelmilla on yhteys lasten terveyteen, hyvinvointiin ja elintapoihin. Nuorten ja nuorten aikuisten terveys on suoraan sidoksissa koulumenestykseen sekä vanhempien sosiaali- tai koulutusryhmään. Vähemmän opiskelleiden lapset ovat useammin ylipainoisia, pesevät harvemmin hampaansa ja syövät vähemmän kasviksia. Sosiaalinen periytyminen näkyy myös päihdekäyttäytymisessä. Van-

hempien päihteiden käyttö ennustaa usein heidän lastensa päihteiden käyttöä nuoruudessa ja aikuisuudessa. Työntekijäperheiden lapsilla esiintyy enemmän psykosomaattisia oireita, kuten masennusta tai ahdistusta. Nuoruusiässä todetut vanhempien ammattiaseman mukaiset erot psyykkisessä terveydessä säilyvät aikuisuuteen asti. (Monipolvinen hyvinvointi 2012, 48.)

Työllisyystilanteella on suora yhteys koettuun terveyteen. Työssä olevat kokevat usein terveydentilansa ja subjektiivisen hyvinvointinsa paremmaksi kuin työttömät. Fyysisen toimintakyvyn, yksinäisyyden, masennuksen, pienituloisuuden sekä palveluiden saatavuuden ongelmat ja tyytymättömyys palveluihin ovat merkityksellisiä oman terveyden ja toimintakyvyn kannalta. (Koettu terveys 2014.)

Kouluterveyskyselyn (2013) mukaan nuorten koettuun terveyden tilaan vaikuttaa terveystottumukset, elintavat, mahdolliset sairaudet ja jossain määrin myös ympäristötekijät ja kotiolut. Tytöt kokevat keskimäärin poikia enemmän väsymystä, ahdistuneisuutta, niska- tai hartiakipuja sekä koulu-uupumusta.

Subjektiivisen hyvinvoinnin ja terveyden kannalta on merkittävää, kuinka yksilö kokee oman hyvinvointinsa ja elämän mielekkyyden. Subjektiiviseen hyvinvointiin ja terveyteen kuuluu myös hallinnan tunne, eli kokemus siitä, voiko itse vaikuttaa elämään ja valintoihin. (Hyvinvointi ja terveys 2016.)

2.7 Lastensuojelutausta subjektiivisen hyvinvoinnin viitekehystenä

Bardy (2009, 23 – 26) mainitsee lastensuojelun kohdentuvan pieneen, mutta laajenevaan joukkoon. Lastensuojelutyötä kuvataan lasten hyvinvoinnin ja oikeuksien edistämiseen sekä turvaamiseen pyrkivänä toimintana (Bardy 2009, 13). Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. Vanhempien tai huoltajien ollessa kykenemättömiä huolehtimaan lapsensa hyvinvoinnista, on yhteiskunnalla velvollisuus puuttua tilanteeseen ja lapsella oikeus erityiseen suojeluun. (Bardy 2009, 23 – 26.)

Levine & Frederick (2008, 33 – 34) mukaan esimerkiksi lastensuojelun asiakkaaksi joutuminen tai pääseminen koetaan usein jollain asteella traumatisoivana tilanteena. Heidän mukaansa trauma on stressaava tapahtuma, joka on perinteisen ja inhimillisen

kokemuspiirin ulkopuolella. Tapahtumat ovat hyvin ahdistavia kenelle tahansa. Trauma voi olla vaikea tunnistaa, koska sille ei ole selkeää määritelmää. Levine & Frederick (2008, 55) mainitsevat, että traumatisoivaa voi olla joidenkin asioiden puuttuminen, esimerkiksi jos lapsen tarpeista ei huolehdi. He kertovat myös, että jokapäiväisillä niin sanotusti vähäpätöisillä tapahtumilla voi olla traumaattisia vaikutuksia ja ne voivat olla yhtä vahingollisia, kuin yksittäiset suuremmat katastrofit.

Varhaiset sosiaaliset suhteet, aineellinen hyvinvointi ja terveys ovat vahvasti sidoksissa lapsuudenajan kokemuksiin. Kiintymyssuhdeteorian mukaan jo vauvoilla on biologinen valmius muodostaa kiintymyssuhteita, joissa he voivat kokea lohtua ja turvaa. Lapsi kehittää valikoiman kiintymyskäyttäytymistä, jonka avulla hän pitää lähellä olevaa hoitajaa turvallisena perustana. Kiintymyskäyttäytymisen laukaisee uhka eristäytymisestä, fyysinen torjunta tai ympäristön hälyttävät olosuhteet. Kiintymyskäyttäytymistä täydentää tutkiva käyttäytyminen silloin, kun lapsi kokee olevansa turvassa. (Golding 2014, 38 – 40.)

Kiintymysteorian mukaisen käyttäytymisen voi konkreettisesti havainnollistaa esimerkiksi lapsesta odotushuoneessa. Kun lapsi ja vanhempi tulevat huoneeseen, lapsi pysyttelee aikuisen lähellä. Kiintymyssysteemi aktivoituu vieraassa ympäristössä. Kun lapsi alkaa tutkia huonetta ja huomaa aikuisen olevan turvallisena perustana ilman huolta, lapsi alkaa tuntea olonsa mukavaksi. Ympäristön uudet asiat aktivoivat tutkivan systeemin ja lapsi siirtyy kauemmas tutkimaan. Uuden ihmisen tullessa huoneeseen, edustaen lapselle uhkaa kiintymyssysteemi aktivoituu uudelleen. (Golding 2014, 38 – 40.)

Tuovilan (2008, 32 – 34) mukaan kiintymyssuhdeteoriaa pidetään käsitteenä, joka sisältää kaikki tärkeät vuorovaikutussuhteet koko elämän aikana. Varhaiset kiintymysmallit ovat yhteydessä sosiaaliseen kyvykkyyteen, tunteiden säätelyyn, muistitoimintoihin, kielenkehitykseen sekä käsitykseen omasta itsestään ja toisista ihmisistä. Golding (2014, 38 – 40) mukaan varhaisten kokemusten pohjalta kehittyy kognitiivinen malli, eli sisäinen työskentelymalli, joka vaikuttaa myöhempisiin ihmissuhteisiin ja on myöhempien ihmissuhteiden muovattavissa.

Trauma, jonka lapsen kiintymyshahmo aiheuttaa, joko omalla toiminnallaan tai epäonnistumalla suojelemaan lasta muiden toiminnalta on laajoja ja vakavia seuraamuk-

sia. Trauman kokeneet puhuvat harvoin peloistaan ja traumaistaan spontaanisti. Heillä on usein myös vähän käsitystä tekemistensä, tunteidensa sekä heille tapahtuneiden asioiden keskinäisestä suhteesta. (Golding 2014, 74.)

Tuovila (2008, 32 – 34) mainitsee aivojen liittyvän kehitykseen ja kiintymyssuhteisiin, koska kiintymyssuhdemallit muovaavat aivojen toimintaa rakenteellisesti. Hänen mukaansa varhainen vuorovaikutus on merkityksellisessä asemassa. Golding (2014, 74) mainitsee, että biologisella tasolla ydinongelmana on se, että trauma häiritsee aivotointa niin, että yksilö ei kykene ajattelemaan järkevästi musertavan tunteen vallassa. Se johtaa lisääntyneeseen stressiherkkyyteen ja riskiin altistua lisätraumoille. Lapsilla voi olla ongelmia myös huomion suuntaamisessa ja vireystilan säätelyssä. Tuovila (2008, 34 – 36) mainitsee lapsen kiintyvän mielen tasolla. Hän sanoo vanhempien järjestäytyneen mielen auttavan lapsen omien aivoissa syntyvien prosessien organisoinnissa. Vanhemman ollessa kyvytön koostamaan lapsen tunnetiloja ja kokemusmaailmaa voidaan lapsen nähdä jäävän niiden kanssa täysin yksin. Tämä tekee yksilön itsestä ja elämästä hetkeen sidotun ja hajanaisen. Golding (2014, 74) mainitsee aivojen kehittymisen perustuvan yksilön kokemuksiin.

Ongelmat voivat näkyä myös yksilön kyvyttömyytenä kokea turvallista kiintymystä ja muuttuneena tapana hakea apua. Lapset voivat olla äärimmäisen riippuvaisia tai sosiaalisesti eristäytyneitä ja irrallaan suhteista. Se johtaa moniin ongelmiin stressistä selviämässä, tunteiden säätelyssä, toisista huolehtimisessa ja kielen käyttämisessä ongelmien ratkaisussa. Tunnetilojen säätelyn ongelmat korostuvat lapsen ollessa kyvytön säätelämään tunteita ilman ulkopuolista apua. Lapsen voimakkaat tunteet voivat olla myös turrutettu tai lapset voivat musertua tunteiden vallitessa. (Golding 2014, 74.)

Sinkkonen (2005, 157) mainitsee myös dissosiaation olevan yhteydessä traumaan sekä organisoitumattomaan kiintymyssuhteeseen. Golding (2014, 74) kokee kiintymyssuhdeongelmana dissosiaation, eli prosessin, jossa normaalin tajunnan, muistojen, identiteetin ja havaintojen yhdistäminen on häiriintynyt. Hänen mukaansa yliluottaminen dissosiaatioon selviytymiskeinona voi pahentaa yksilön muita ongelmia, esimerkiksi kyvyttömyyttä yhdistää tunteet, ajatukset ja muistot mielekkääksi kokonaisuudeksi.

Ongelmia voi olla nähtävissä myös käyttäytymisen säätelyssä. Säätely voi olla alikontrolloitua käyttäytymistä, esimerkiksi vastustamisen ja aggressiivisuuden kautta tai ylikontrolloitua käyttäytymistä pakonomaisen myötäilemisen kautta sekä vastustusta rutiinien muuttamiseen (Golding 2014, 74).

Kognition ongelmat näkyvät kongnitiivisessa kehityksessä, esimerkiksi viiveinä ilmaisuvassa ja vastaanottavassa kielessä, alhaisempana älykkyysosamääränä, yksilön ollessa vähemmän joustava ja luova ongelmanratkaisutehtävissä sekä yksilön puutteista tarkkaavuudessa, abstraktissa päättelyssä ja ongelmanratkaisussa (Golding 2014, 74). Sinkkonen (2004, 120) mainitsee, että ilmaiseminen on vähäistä, koska yksilö on kokenut jääneensä selviämään yksin. Hän mainitsee myös itsehillinnästä ja ääritapauksista, jolloin yksilö voi kokonaan menettää yhteyden tunteisiinsa.

Käsitys itsestä on myös voinut muuttua varhaisten kiintymyssuhteiden kautta. Vaikutukset näkyvät johdonmukaisen käsityksen kehittymisessä itsestä. Usein trauman kokeneella yksilöllä on käsitys itsestä avuttomana, tehottomana, riittämättömänä ja eirakastettavana. Hän todennäköisimmin syyttää itseään negatiivisista kokemuksista ja hänellä on ongelmia pyytää toisilta tukea ja hyötyä tarjotusta tuesta. (Golding 2014, 74.) Boonin ym. (2011, 40 – 41) mukaan lapsena traumatisoituneet kantavat mukanaan syyllisyyttä, huonommuuden tunnetta, häpeää sekä muita kielteisiä tunteita. Heidän mukaansa trauman kokeneet eivät usein myöskään usko kenenkään kykenevän rakastamaan heitä. Lastensuojelun alaisena olleella on usein havaittavissa monia traumojen aiheuttamia ongelmia.

Erosen (2012, 37) mukaan laitossijoituksia pidetään viimesijaisina puuttumisen välineinä ja niihin liittyy usein myös vastentahtoisuutta ja kiireellisyyttä. Päätöksiin voi liittyä myös lapsen halu päästä turvaan. Turvallisuus on yksi subjektiivisen hyvinvoinnin perustavanlaatuisen osa-alue. Bardy (2001, 70) mainitsee, että kiintymyssuhdevauriot aiheuttavat sukupolvesta toiseen jatkuvaa lasten laiminlyöntiä. Hän kertoo myös, että kaltoin kohdellun lapsen muut ongelmat, kuten heikko itsetunto, aggressiivisuus, huono kontrolli, torjuvuus, vetäytyvyys, eristäytyvyys, käytöshäiriöt sekä kognitiivisten ja opillisten kykyjen puutteet juontuvat turvallisuuteen liittyvistä ongelmista.

Bardyn (2001, 70 – 71) mukaan yksilön, jota on lapsuudessa kaltoin kohdeltu, on hyvä työstä omat traumansa ja kokemuksensa pitkäkestoisessa ja kokemuksellisessa tera-

piassa. Hänen mukaansa terapia on ainut mahdollisuus välttää kaltoin kohtelun sukupolvisuutta. Siltala (2003, 271) mainitsee, että yksilön oma historia ei kuitenkaan ole kohtalo, eikä myöskään selitys miksi kohdella toista yksilöä huonosti. Yleensä sijoitus on kaikkien etu, jos tuki ja apu eivät riitä korjaamaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta.

Lastensuojelun asiakkuuden alkaessa lapsi- ja perhesuhteet ovat usein olleet vaihtuvia ja moninaisia. Lasten elinolosuhteet ja elämäntilanteet ovat sisältäneet monia riskejä ja vaaroja lapsen kehityksen ja terveyden suhteen. Perherakenteiden muutoksen yhteydessä myös asuinpaikka ja arjen kasvuympäristöt ovat vaihtuneet. (Heino 2009, 209 – 210.) Muutokset vaikuttavat aina jollakin tavoin yksilön subjektiiviseen hyvinvointiin. Tiedetään erittäin vähän millaisia kokemuksia ja merkityksiä lastensuojelun alaisien lasten elämään käytännössä muodostuu, mutta merkitykset liitetään yleisesti arkisiin kokemuksiin (Eronen 2012, 37). Horrocksin & Goddardin (2006, 264 – 266) mukaan laitoksessa asuneilla voi olla hyvin vähäiset tiedot vanhemmista, itsestään, taustastaan, suvustaan tai syistä, jotka johtivat huostaanottoon. Usein ainoita tiedon lähteitä ovat oma perhe ja suku sekä institutionaaliset dokumentit. Tietämättömyyden uskotaan horjuttavan subjektiivista hyvinvointia.

Suomessa lastensuojelun laitossijoitukset ovat hankalasti käsiteltävä aihe, joka on näkymätön ja samalla näkyvä osa suomalaista yhteiskuntaa. Tutkimus lapsista laitoksissa on ollut vähäistä viimeisten vuosikymmenten aikana. Yksittäiset tutkimukset sijaishuollosta ja siellä asuvista lapsista puhuttelevat ja perustuvat usein tutkijan suhteellisen henkilökohtaiseen intohimoon aihetta kohtaan. Laitostutkimus jättää myös tutkijaan henkilökohtaisen jäljen. (Eronen 2012, 37.)

Lastensuojelutaustasta kertominen ei ole yksinkertaista. Tarinat ovat myös kansallisella tasolla vaikeasti kerrottavia. Tarinoiden unohtamisella, muistamisella ja kertomisella on ollut yksilöllisiä, sosiaalisia sekä poliittisia tavoitteita. Kertomukset ovat myös osa perheiden ja sukujen salaisuuksia ja niihin sisältyy hankalasti kerrottavia tunteita. (Bardy 2009, 48 – 71.) Smartin (2007, 49 – 50) mukaan lastensuojelumuistot eivät ole mitä tahansa muistoja perheestä, hoivaavista aikuisista ja lapsuudesta. Ne eivät myöskään ole mitä tahansa tarinoita koetuista iloista, suruista, rakkaudesta tai häpeästä. Kertomukset ovat vahvasti sidoksissa yhteiskunnallishistorialliseen aikaan. Aikaan,

jolloin perheen historian muistamista sekä juurien tuntemista pidetään sosiaalisesti tarpeellisena ja hyväksyttynä.

Koetun hyvinvoinnin kannalta lastensuojelutausta näyttäytyy monimuotoisena. Lastensuojelun tutkimuksissa toistuu, että joka kolmas yksilö selviää ja menestyy aikuisena hyvin. Loput kaksi kolmasosaa jaottuvat ajoittain hyvin toimeentuleviin ja myöhemmin huonosti toimeentuleviin yksilöihin. (Heino 2009, 209.) Tutkimuskatsauksissa nostetaan esille kolme ydinaluetta, joita ovat suhteet, ajoitus ja kesto sekä monitahoiset pulmat, jotka kohdistuvat moneen tasoon saman aikaisesti. Suomessa on tehty erittäin vähän lastensuojelun asiakkaisiin liittyviä tutkimuksia. (Bardy 2009, 48 – 71.)

Tässä tutkimuksessa lastensuojelutaustan nähdään olevan kohderyhmän menneisyydelle ja kokemuksille erityisen merkityksellisessä asemassa. Lastensuojelutausta tuo aina jokaisen lastensuojelutaustaisen elämään erilaisia muutoksia ja kokemuksia, jotka vaikuttavan heidän subjektiiviseen hyvinvointiinsa. Yleensä lastensuojelun asiakkuus ei ole yksilön itsensä valinta, mutta usein varhaiset kokemukset, lastensuojelun asiakkuus ja siitä seuraavat elämänsä muutokset vaikuttavat lastensuojelutaustaisten koko elämään.

Lastensuojelutaustan merkitys on nostettu esille myös lastensuojelutaustaisten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemisen ja tutkimusten vähyyden vuoksi. Heidän subjektiivista hyvinvointia on tutkittava, jotta voidaan ylläpitää ja kehittää lastensuojelun asiakkaiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja erityisesti koettuun hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Tämä tutkimus tuo uutta tietoa, jota on mahdollista soveltaa kyseenomaisia kokonaisuuksia ylläpidettäessä sekä kehittäessä. Tässä tutkimuksessa lastensuojelutaustaisten omat henkilökohtaiset kokemukset nostetaan tutkittaviksi. Lastensuojelutaustaisten kertomusten esille tuomisella korostetaan erityisesti heidän yksilöllisiä kokemuksia sekä henkilökohtaisia subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavia asioita. Ilman lastensuojelutaustan huomioimista kohderyhmän kokemuksia ei voida ymmärtää ja tutkimuksellisesti tulkita ja analysoida kovinkaan kokonaisvaltaisesti. Lastensuojelutaustaisten subjektiivisen hyvinvoinnin viitekehys on vahvasti läsnä koko tutkimuksen ajan.

3 TUTKIMUSPROSESSIN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä on tutkia lastensuojelutaustaisten nuorten lapsuuden, lastensuojeluajan ja nuoruuden subjektiivista hyvinvointia sekä tulevaisuuden odotuksia onnellisen elämän suhteen.

Tutkimuskysymykset kiteytyvät seuraavasti:

1. Millaisena lastensuojelutaustaiset nuoret kertovat menneisyyden subjektiivisen hyvinvoinnin?
2. Kuinka nuoret kuvaavat subjektiivisen hyvinvoinnin nuoruudessa lastensuojeluajan jälkeen?
3. Mitä tulevaisuuden odotuksia lastensuojelutaustaisilla nuorilla on onnellisen elämän suhteen?

3.2 Metodologiset lähtökohdat

Tutkimus toteutetaan laadullisin eli kvalitatiivisin menetelmin, jotta saadaan annettua ääni lastensuojelutaustaisten nuorten kokemuksille ja lisätään ymmärrystä heidän elämismaailmastaan. Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ilmiötä mahdollisimman perusteellisesti, jolloin tutkittavan yksilön oma näkökulma korostuu. (Eskola & Suoranta 1998, 15 – 19.) Perinteisesti laadullisessa tutkimuksessa tutkija ja tutkittava ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Luottamuksellinen vuorovaikutus ja tutkijan persoonallisuus korostuvat tehdessä laadullista, pieneen joukkoon kohdentuvaa tutkimusta. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 23.)

Varton (1992, 14, 23 – 24) mukaan yleisimmin laadullisen tutkimuksen kohteena on ihminen ja ihmisen maailma. Ihmisen maailman voi käsittää elämismaailmana eli merkitysten kokonaisuutena. Kokonaisuus muodostuu ihmistutkimuksissa tavattavista yksilöistä, yhteisöistä, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta sekä arvotodellisuuden ja ihmisten välisten suhteiden kohteista. Yksittäiset kohteet saavat lähtökohtansa ja merkityksensä elämismaailmasta. Laadullisessa tutkimuksessa elämismaailmaa tarkastellaan maailmana, joka koostuu merkityksistä, joita ihmiset ovat antaneet ja antavat kohdattaville tapahtumille ja ilmiöille.

Ihmisten kokemukset omasta elämästään ja olemassaolostaan tuottavat tärkeää tietoa. Kyseenomainen kokemuksellinen tieto vähän tutkituista tai vaikeasti määriteltävistä asioista on parhaiten saavutettavissa kerronnallisten, luottamusta herättävien menetelmien avulla. (Connelly & Clandinin 1994, 416.)

Kerronnallisen tutkimuksen lähtökohtana on kertojan näkökulma. Yksilön ainutlaatuisen näkökulman ymmärtäminen on tavoiteltavampaa kuin esimerkiksi asioiden paikansäilytyksen tarkistaminen muiden lähteiden avulla. Kerronnallisessa tutkimuksessa korostetaan erityisesti luottamuksellisen vuorovaikutuksen kehittymistä haastatelijan ja kertojan välillä. (Heikkinen 2000, 47 – 58.) Hatchin ja Wisniewskin (1995, 1 – 5) mukaan kerronnallisen tutkimuksen keskeisin piirre on tietämisen subjektiivisuus, eli totuus muodostuu tilannesidonnaisen todellisuuden rakentamisen tuloksena. Totuus rakentuu sosiaalisessa prosessissa ja on siten todella suhteellista.

Kerronnallista tutkimusotetta on kritisoitu subjektiivisuudesta sekä yleistettävyyden puutteesta. Kerronnallinen tutkimus perustuu käsitykseen tiedosta, jolla ei pyritä yleistykseen. (Elbaz-Luwisch 1997, 76.) Guba ja Lincoln (1996, 87) pitävät laadullisen tutkimuksen yleistämistä mahdottomana, koska ihmisen käyttäytyminen on riippuvaista paikasta, ajasta ja koko kontekstista. Kvale (1989, 76) toteaa, että jokaisella yksilöllä on oma kokemuksensa ja totuutensa.

Tässä tutkimuksessa tieto ymmärretään kokemuksellisena ja kertomuksellisena. Ei ole vain yhtä ainoaa totuutta lastensuojelutaustaisten elämästä, vaan on useita kertomuksia, jotka antavat näkökulmia tutkittavaan ilmiöön. Gudmundsdottir (1997, 300) kiteyttää, että koko tarinaa ei koskaan voida kertoa tyhjentävästi. Siten tutkimuksen lopputulos ei voi tavoittaa yleispätevää totuutta tai tietoa siitä, miten esimerkiksi lastensuojelutaustaisten elämänsä muotoutuu. Yleistettävyyden sijasta tutkimuksessa mukana olevien haastateltavien eli informanttien kanssa tekeytyy erilaisia kertomuksia, jotka valottavat asetettuja tutkimuskysymyksiä jokainen omalla tavallaan.

Ihanuksen (1999, 241 – 259) mukaan ihmisen koko elämän ja hänen itsensä uskotaan rakentuvan tarinoiden kertomisen kautta. Ihmisen pohtiessa omaa elämäänsä, hän kertoo itselleen ja muille eri tilanteissa erilaisia tarinoita. Tarinat voivat kätkeä entisiä tai avata uusia näkökulmia. Connelly & Clandinin (1994, 415 – 421) toteavat jokaisen

yksilön kokevan ja tulkitsevan tilanteet eri tavoin ja ottavan tarinaansa mukaan heille itselleen merkityksellisiä ja tarinaan sopivia asioita. Osa asioista on voinut unohtua ja toiset jäävät muista syistä pois. Ihanus (1999, 241 – 259) jatkaa, että kertomalla ihminen alkaa elää tarinansa mukaan. Ihminen on ikään kuin kertomuksensa. Heikkinen (2000, 58) sanoo oman elämän pohdinnan olevan ihmisen perustavanlaatuinen ominaisuus. Hänen mukaansa se on samalla kerrontaa, jonka avulla ihminen rakentaa minuuttaan. Tarinoiden kertominen nähdään ennen kaikkea olevan persoonallisen ja ammatillisen kasvun väline, mutta samalla myös tutkimusmenetelmä.

Kerronnallisen tutkimuksen voima on todellisuuden tunteessa (Heikkinen ym. 1999, 39 – 52.) Tutkimuksen uskottavuus ei pohjaudu perusteluihin tai väitelauseisiin vaan kykyyn vakuuttaa lukija ja saada hänet eläytymään tarinaan sekä kokemaan sen todentuntuisuus. Parhaimmillaan tutkimuksen lukemisen jälkeen jotain on toisin lukijan sekä tutkijan maailmassa.

3.3 Teemahaastattelu menetelmänä

Tutkimushaastattelut voidaan jakaa ryhmiin sen perusteella, kuinka pysyvästi kysymykset on muotoiltu ja kuinka paljon haastattelija jäsentää haastattelutilannetta. Haastattelut jakautuvat strukturoituihin, strukturoimattomiin ja puolistrukturoituihin haastatteluihin. (Eskola & Suoranta 1998, 87.) Strukturoidussa haastattelussa on ennalta suunniteltu ja määritelty tarkka rakenne sekä valmiit kysymykset ja vastausvaihtoehdot, kuten esimerkiksi lomakekyselyssä. Strukturoimaton haastattelu muistuttaa vapaata keskustelua, jossa on ainoastaan ennalta määritelty aihealue, mutta haastattelun osapuolet voivat suunnata keskustelun haluamallaan tavalla. (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 11 – 12.) Tämän tutkimuksen tärkeimpänä tehtävänä on tutkia haastateltavien henkilökohtaisia kokemuksia, joten lähestymistavaksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu, eli teemahaastattelu. Teemahaastattelu antaa pohjan keskustelulle, jonka halutaan pysyvän valitussa aihepiirissä sekä tutkitun aiheen vaatiessa se antaa tilaa myös haastateltavan omille näkemyksille.

Teemahaastattelussa tutkija on määritellyt käytettävät aihepiirit etukäteen ja haastattelijalla on käsiteltävistä asioista koottu haastattelurunko (Eskola & Suoranta 1998, 87). Eskola (2007, 32 – 41) kuvaa teemahaastattelua haastatteluksi, jossa haastattelija keskustelee haastateltavien kanssa tutkimuksen kohteesta hyödyntäen ennalta laadittuja

väljiä haastatteluteemoja sekä niihin liittyviä kysymyksiä. Teemat tarjoavat haastateltaville lähtökohdan, jonka mukaan keskustelut etenevät. Keskustelu on vapaamuotoista, mutta jokainen teema käsitellään jokaisen haastateltavan kanssa. Teemojen käsittelyjärjestys ja laajuus vaihtelevat. Teemahaastattelun avulla koottu aineisto tarjoaa analyysin pohjaksi selkeät rajat, jotka helpottavat aineiston hallintaa. Haastattelun toteutamisessa oleellista on, että haastateltavat ovat kokeneet jonkin tietyn tilanteen. Tässä tutkimuksessa heistä jokaisella on kokemusta lastensuojelusta.

Teemahaastattelun onnistumisen kannalta on huomioitava, että tutkijalla on riittävä ymmärrys tutkimuksen kohteena olevan ilmiön kokonaisuudesta. (Puusa & Juuti 2011, 82.) Teemahaastattelu huomioi sen, että yksilöiden tulkinnat ja heidän asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä. Haastattelutyypin korostaa myös vuorovaikutuksen merkitystä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47 – 48.) Teemahaastattelu koetaan usein todella mieluisaksi. Haastattelutyypin on muodoltaan avoin ja vastaaja pääsee halutesaan puhumaan varsin vapaamuotoisesti, jolloin kerätyn aineiston voidaan itsessään sanoa edustavan vastaajien puhetta. (Eskola & Suoranta 1998, 88.)

Tutkimuksessa tutkijan ja tutkittavan vuorovaikutuksessa on kyse omien sekä toisten kokemusten ymmärtämisestä. Kun tutkitaan maailmaa, jossa ihminen elää, tutkijan on mahdotonta olla täysin ulkopuolinen ja riippumaton tarkastelija. (Varto 1992, 26 – 27.) Haastattelujen mahdollisen arkaluonteisuuden vuoksi on tärkeää luoda tilanteeseen luottamuksellinen ilmapiiri. Ruusuvooren ja Tiittulan (2005, 41) mukaan luottamus viittaa haastattelijan tietoon tutkimuksen tarkoituksesta, ymmärrykseen anonymiteetistään sekä antamiensa tietojen luottamuksellisina pysymiseen. Heidän mukaansa haastattelutilanteessa luottamusta kohottaa myös tutkijan osoittama kiinnostus haastateltavan kokemuksiin kohtaan.

3.4 Aineistonkeruuprosessin eteneminen

Haastattelun pääteemoiksi muodostuivat tutkimustehtävän mukaisesti subjektiivinen hyvinvointi lapsuudessa, lastensuojeluaikana, nuoruudessa sekä tulevaisuudessa. Eskolan ja Vastamäen (2001, 34) mukaan pääteemojen avulla tutkija löytää vastauksia tutkimuskysymyksiinsä. Teemoja määriteltäessä on palattava useaan kertaan tutkimuskysymysten äärelle, jotta tutkimuksen tavoite tulee saavutettua. Tutkimuksen teemahaastattelun pääteemojen alle on laadittu helpottavia kysymyksiä. Helpottavat kysy-

mykset luovat avointa tunnelmaa sekä auttavat tutkijaa pysymään määritellyssä aihealueessa ja informantteja tarinoiden kerronnassa. Tarkentavien kysymysten tarkoituksena on varmistaa kattava tiedon saanti sekä parempi kokonaiskuva käsiteltävistä aiheista. Helpottavat kysymykset auttavat myös tutkijaa ja informanttia luomaan kertomukseen toivotunlaista kertomuksellisuutta. Teemahaastattelurunkoon kirjattujen helpottavien kysymysten käsittely ei ole välttämätöntä, jos informantti sivuaa aiheita kysymättäkin. (Liite 1: Haastattelurunko.)

Tutkimuksen tilaajana on yksityinen lastensuojelulaitos. Tutkimuksessa informantteina toimivat kyseenomaisen lastensuojelulaitoksen entiset asiakkaat. Lastensuojelulaitoksen johtaja toimi yhteyshenkilönä ja auttoi haastateltavien hankkimisessa. Yhteyshenkilö tiedusteli yksikön entisestä asiakaskunnasta halukkuutta osallistua tutkimukseen ja otti yhteyttä tutkimuksen tekijään, kun tiedossa oli haastatteluun suostuneita informantteja. Sain yhteensä kuuden henkilön tiedot. Yhteyshenkilöni pyysi lähestymään heitä Facebookin kautta. Lähetin suostuneille motivointiviestin yksityisviestinä (liite 2: Motivointiviesti). Tavoitteena oli tavoittaa vähintään kolme informanttia. Lopulta tutkimukseen osallistui tavoitteen mukaisesti kolme informanttia, joista yksi oli tutkijalle jo entuudestaan tuttu ja yksi motivoitu toisen informantin kautta.

Haastattelutilanne luo usein myös jännittyneisyyttä tai ahdistusta. Haastateltaville on hyvä mainita, että ahdistusta aiheuttavien kysymysten kohdalla heillä on oikeus olla vastaamatta ja siirtyä seuraavaan aiheeseen. Aiheiden arkaluonteisuuden vuoksi haastattelu voi olla henkisesti erittäin kuluttavaa. Haastatteluun on varattava tarpeeksi aikaa, jotta informanteilla on mahdollisuus pitää taukoja haastattelun aikana. Samassa yhteydessä on hyvä kertoa haastateltavien anonymiteetistä sekä pyytää kirjallinen suostumus haastatteluun osallistumisesta (liite 3: Suostumus haastatteluun). Toteutetut haastattelut muuttivat suhtautumista jännittyneisyyttä ja ahdistusta kohtaan. Informantit eivät olleet kovinkaan jännittyneitä ja ahdistuneita haastattelutilanteissa, ainakaan huomattavasti. Uskon, että oma suhtautumiseni ja lähestymistapani auttoi tilanteiden avoimen ilmapiirin luomisessa. Tilanne ja paikka muokkaavat eniten haastattelujen kulkua ja luotavissa olevaa sidoksellisuutta. Jo entuudestaan tuntemani informantin haastattelu toteutettiin minun luonani, joka tuntui tilanteelle sopivalta. Paikka toimi melko hyvänä haastattelupaikkana. Kaksi muuta haastattelua toteutuivat toinen melko rauhallisessa kahviossa ja toinen puhelimitse tutkijan ja informantin ollessa melko

rauhallisessa ympäristössä. Kaikki haastattelutilanteet olivat erilaisia, mutta loivat samantyyllisen, avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin.

Tutkijana koen saavani syvällisempää ja yksityiskohtaisempaa tietoa kasvotusten haastattelussa. Haastattelujen pituus vaihteli tunnista kuuteen tuntiin. On erityisen tärkeää huomioida, että ei tutkijana kiirehdi haastattelutilanteessa. Ajan antaminen loi näissäkin haastatteluissa entistä syvempää ja tarkempaa tietoa informanttien kokemuksista. Syvempi ja tarkempi tieto tuo kuitenkin osaltaan myös tutkijalle enemmän työtä. Äänitettyjä kertomuksia auki kirjoittaessa eli litteroidessa sekä analysoidessa on otettava huomioon erityisen monta tekijää. Aineistoa on karsittava, jotta pystyy säilyttämään haastateltavien anonymiteetit. Kuitenkin aineistoa rajatessa ja supistaessa on säilytettävä asiayhteys ja informanttien itsensä määrittelemä oikea konteksti mahdollisimman selkeästi. Tutkijan analyysin takia tutkimuksessa on huomioitava, että tulokset eivät voi olla täysin subjektiivisia. Kuitenkin lähtökohdaltaan, sisällöltään ja kokonaisuudeltaan tämä tutkimus luo subjektiivisia näkökulmia käsitelystä aihealueesta.

3.5 Kohdejoukon kuvaus

Lastensuojelutaustan omaavat tulevat usein ulkoapäin määritellyiksi. Heitä nimitetään syrjäytyneiksi, huono-osaisiksi tai marginaaliryhmään kuuluviksi sekä oletetaan heidän elämänsä menevän kohti pysyvää huono-osaisuutta. (Kyngäs 2000, 21.) Savolaisen (2012) mukaan lastensuojelusta annetaan julkisuudessa liian negatiivinen kuva. Hän on huolestunut negatiivisen leiman antamisen vaikuttavan perheiden avun hakemiseen ja huonosti voivien lasten ja nuorten unohtumiseen. Pitkärannan (2014) mukaan myös leimautumista pidetään suurena ongelmana. Kun on kerran otettu huostaan, yhteiskunta harvemmin irrottaa siitä leimasta. Lastensuojelusta pitäisi puhua positiivisempaan sävyyn, jotta yhteiskunta ja ihmiset voisivat muuttaa käsityksiään (Pitkäranta 2014).

Kyseenomaisten syiden vuoksi tämän tutkimuksen kohderyhmänä ovat lastensuojelutaustaiset. Tämä tutkimus pyrkii esittämään positiiviseman ja aidomman puolen yksilöiden kokemuksista subjektiivisen hyvinvoinnin osalta. Kohderyhmä on rajattu nuoriin, jotta aihe on lähempänä koulutusohjelmamme työkenttää. Nuori määritellään tässä tutkimuksessa nuorisolain (27.1.2006/72, 2§) mukaisesti alle 29-vuotiaaksi.

Informanttien nimet on muutettu, jotta heidän anonymiteettinsä pysyy suojattuna. Nimillä kutsuminen säilyttää tuloksissa tietynlaisen todentuntuisuuden sekä lähestyttävyyden. Nimiä ei ole luotu mielikuvien mukaan, joten niitä ei ole keksitty. Nimet on valittu haastattelupäivien perusteella kunkin nimipäivän mukaisesti (Siekkinen & Tuikkanen 2015, 25).

Markus: 26-vuotias nuori, lastensuojelulaitoksessa noin 6 vuotta.

Heta: 21-vuotias nuori, lastensuojelulaitoksessa noin 2 vuotta.

Saana: 20-vuotias nuori, lastensuojelulaitoksessa noin 2 vuotta.

3.6 Teoriasidonnaisuus sisällönanalyysinä

Analyysi alkaa siitä hetkestä, kun tutkimus ja sen aineiston kerääminen aloitetaan. Analyysin toteuttamiseen tarvitaan aina teoreettinen viitekehys. Viitekehysten avulla tutkija oikeuttaa, osoittaa ja perustelee tekemänsä analyysin. Tutkimuskysymysten asettelun ja aineiston järjestelyn on kuljettava käsi kädessä. Aineisto tulee järjestää niin, että se vastaa tutkimuksen tavoitteisiin parhain mahdollisin tavoin. (Numminen 1987, 165, 168 – 169.)

Tutkimus tarvitsee aina erityisen tutkimuskysymyksen. Pelkkä elämän kronologinen esittäminen ei ole tutkimusta. Ilman selkeää näkökulmaa esitetty elämäkerta on ainoastaan tutkijan kokoamaa elämäkerrallista aineistoa. Yksittäinen elämäkerta on sidottava johonkin, jotta sitä voidaan pitää tieteellisenä tutkimuksena. Se on yhdistettävä joidenkin yleisempien ilmiökokonaisuuksien kanssa. (Mäkelä 2006, 272 – 286.)

Tässä tutkimuksessa aineisto on todella monipuolista ja on huomioitava, että merkitysrakenne pystytään nostamaan esille. Helpoimmin se onnistuu, kun tarinassa on ajallisesti etenevä juoni. Teemahaastattelut järjestävät osaltaan haastattelua ajalliseen järjestykseen. (Jaatinen 2000, 18.) Analyysi vaatii kertomusten jatkuvaa keskinäistä dialogia, kertojan äänen mukanaoloa, taustateoriaa sekä lukijan reflektiivistä lukutapaa ja tulkintaa (Kujala 2007, 27).

Tutkijan on tavoiteltava koko ajan muuttuvaa ja kontekstisidonnaista tietoa tutkimansa yksilön todellisuudesta ja siitä, kuinka todellisuus tuottaa tutkitut yksilöt ja hänet it-

sensä. Tutkijan on myös luotava aineistoon sellaista järjestystä ja merkityksellisyyttä, jota siinä itsessään ei ilman analyysia ole. (Eskola & Suoranta 1998, 165 – 167.)

Lopulta jokainen tutkija luo oman menetelmänsä toisten tutkijoiden viitoittaman tien pohjalta. Tutkija kehittää oman tapansa elämäkokonaisuuden kirjon tavoittamiseen. Tuotetun tekstin on hyvä houkutella lukija ja saada aikaan sijaiskokemuksia sekä yhteenkuuluvuuden tunteita lukijan kokiessa olevansa osa informanttien elämää. (Hänninen 2010, 162 – 163.)

Laadullisen tutkimuksen perinteisenä analyysimenetelmänä pidetään sisällönanalyysia. Sisällönanalyysissä aineisto voidaan koodata, litteroida, luokitella, teemoitella tai tyypitellä. Analyysien muotoina käytetään induktiivista, yksittäisestä yleiseen suuntautuvaa, deduktiivista, yleisestä yksittäiseen suuntautuvaa analyysia tai abduktiivista, parhaaseen ymmärrykseen tavoittelevaa päättelyä. Lisäksi sisällönanalyysia voidaan lähestyä teoriasidonnaisen, teorialähtöisen tai aineistolähtöisen analyysin kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91 – 95.) Tämän tutkimuksen analysoinnissa mukaillaan teoriasidonnaista sisällönanalyysia.

Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä edellisiä tutkimuksia, teorioita ja huomioita käsitellään saatujen tulosten valossa. Tutkimuksessa erotellaan samankaltaisuudet ja/tai erilaisuudet, joista aineiston luokitukset muodostuvat. Luokkien tulee olla yksiselitteisiä ja toisensa pois sulkevia. Luokat muodostuvat yhteisten merkitysten tai muun yhteyden kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93, 97 – 99.)

Roos (1987, 42) näkee sisällönanalyysin mahdolliseksi määrättyjen teemojen mukaisesti. Omasta aineistosta voi löytää olennaisia piirteitä ja siten aineiston on mahdollista vastata joihinkin laajoihin kysymyksiin. Eskola & Suoranta (1998, 151) mainitsevat kertomuksellisen aineiston analyysiin sopivan teemoittelun. Analyysissa on oltava tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta tiedon merkitys ei ole teoriaa testaava vaan uusia ajatusuria aukova (Tuomi & Sarajärvi 2009, 98 – 99). Voidaan sanoa, ettei ole olemassakaan sellaista tieteellistä metodia, joka takaisi totuuden etsinnän menestyksellisesti. Tutkija tuottaa itse analyysinsa viisauden. Analyysin on kuitenkin pyrittävä vakuuttamaan lukija ja tekemään tutkimuksesta luotettava. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101 – 102.)

Tässä tutkimuksessa tulokset on jäsennelty teemoittelun avulla. Teemoittelun yhteydet on luotu tutkimustehtävän mukaisesti sekä informanttien kertomuksista nousseiden laajempien kokonaisuuksien ajallisen järjestyksen mukaisesti lapsuuden, lastensuojeluajan ja nuoruuden subjektiiviseen hyvinvointiin sekä tulevaisuuden onnelliseen elämään. Kaksi ensimmäistä kokonaisuutta, eli lapsuuden ja lastensuojeluajan subjektiivinen hyvinvointi vastaavat ensimmäisenä esitettyyn tutkimuskysymykseen (Millaisena lastensuojelutaustaiset nuoret kertovat menneisyyden subjektiivisen hyvinvoinnin?), nuoruuden subjektiivisen hyvinvoinnin kokonaisuuden tulokset vastaavat toiseen tutkimuskysymykseen (Kuinka nuoret kuvaavat subjektiivisen hyvinvoinnin nuoruudessa lastensuojeluajan jälkeen?) ja tulevaisuuden hyvän elämän kokonaisuus kolmanteen tutkimuskysymykseen (Mitä tulevaisuuden odotuksia lastensuojelutaustaisilla nuorilla on onnellisen elämän suhteen?). Jokaisen informantin kertomukset oli mahdollista jakaa sisällöllisesti sekä ajallisesti kyseenomaisiin kokonaisuuksiin. Kokonaisuuksien voidaan nähdä tuottavan omia yhtenäisiä teemoittelun mukaisia kertomuksia. Teemoitellut kokonaisuudet ovat kuitenkin parhaiten ymmärrettävissä toistensa jatkumoina.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Lapsuuden subjektiivinen hyvinvointi

Länsimaisessa elämäntilanteen käsityksessä lapsuus nähdään huolista vapaana, viattomuuteen ja koskemattomuuteen oikeuttavana elämän kulta-aikana. Todellisuudessa lapsen huolet eivät välttämättä ole vähäpätöisempiä tai pienempiä lapsen oman elämäntilanteen ja hyvinvoinnin kannalta kuin aikuisenakaan. (Laitinen 2002, 68 – 70.) Tutkimukseen osallistuneiden nuorten lapsuusmuistot kertovat suurista huolista sekä onnellisesta huolettomuudesta.

Nuorten kokemukset lapsuudesta ovat osittain todella samankaltaisia. Normaalialue ja tavallista korostetaan kertomuksissa sekä nähdään normaali vertaisena omille kokemuksille. Pulkkinen (2002, 160 – 163) mukaan yleisesti yksilöt rakentavat kuvaa lapsuudesta jonkinlaisen oletetun kulttuurisen normaalielämäntilanteen mukaisesti. Informanteille normaali tarkoittaa lähinnä yksilöllistä tavanomaisuutta, tavallisuutta ja ennen kaikkea arkista turvallisuutta.

”Ei sitä ees osaa aatella, ku sut on kasvatettu erilailta. Ku vois aatella, et ku toiset on eläny normaali perhe-elämää, ni meikäst se tuntuu ihan v*tun oudolta.” (Markus 2016.)

”Ihan semmonen sanosin aika normaali perhe.” (Saana 2016.)

Sosiaalisten suhteiden merkitys subjektiivisen hyvinvoinnin osa-alueena korostuu erityisesti perheen, sisarussuhteiden sekä läheisten ystävien kautta. Leinonen (2010, 98) mainitsee, että edellytykset hyvään elämään luodaan jo lapsuudessa. Pulkkinen (2002, 160 – 163) kertoo hyvinvointiin liittyvien kokemusten olevan yleisesti liitoksissa sosiaalisiin suhteisiin. Hän sanoo sosiaalisten suhteiden olevan sidoksissa myös koko elämän rakentumiseen. Kokonaisuudessaan informantit näkevät lapsuuden melko positiivisena aikakautena. Yksi informanteista kokee lapsuuden olevan vahvasti kasvamisen paikka ja sosiaalisten kokemusten luovan hänet itsensä.

”Mä tykkäsin ainakin mun lapsuudesta, et mä sain elää niin vapaasti ja huolettomasti. Vaikka porukat ryyppäs, mut veljesten kaa oli hauskaa. Meit on seittemän sisarusta. Ihan positiivisii muistoja, no on niit negatiivisiiki kuvii lapsuudest, mut pääosin hyvii.” (Markus 2016.)

”Mul oli aika vaikeeta, et mun isä reissas tosi paljon ja mun veljellä on sellanen jonkin asteinen, joku mielenterveysongelma, jota ei oo koskaan hoidettu. Äiti ei halunnu koskaa hoidattaa sitä ja sit ne on eläny periaattees vähän, niinku symbioosissa keskenään... Mä oon sit joutunu siinä sivussa periaattees, niinku elämään itse siitä kolmevuotiaasta asti, kun mä tulin Suomeen... Lapsuus on aika, ei se mitää ruusuilla tanssimista ollu, et veikkaan, et oon joutunut kohtaamaan, niinku elämän aikana sellasii asioita, mitä monet muut ei tuu lapsena kohtaamaa. Kyl mä pitäisin sitä sellasena niinkun, et emmä olis tässä tälläkään hetkellä näinkään viisaana ihmisenä ilman mun menneisyyttä.” (Heta 2016.)

”Ei perheessä juurikaan mitään suurempii ongelmia, mutta koulussa oli sit enemmän niit ongelmia. Enimmäksee sillee ihan hyvii muistoja, ennen kouluikää.” (Saana 2016.)

Osassa lapsuuden tarinoista koulukiusaamisella ja kaverisuhteilla oli vahva yhteys tapahtumien kulkuun sekä yleiseen subjektiiviseen hyvinvointiin. Salmivalli & Kirves (2015) mainitsevat kaverisuhteiden merkityksen korostuvan, mitä vanhemmaksi lapsi kasvaa. Kaverisuhteet luodaan erityisesti hoito- ja koulupaikoissa (Vertaissuhteet 2016). Salmivallin & Kirveksen (2015) mukaan kaikki lapset eivät voi olla huippusuosittuja, mutta kohtuullinen kaverisuosio edistää myönteistä kehitystä ja subjektiivista hyvinvointia. Heidän mukaansa kielteinen suhtautuminen on kehityksellinen riski.

”Lapsuudessa mun lähimmät ystävät on ollu, no oikeestaan sillon, ku mä olin ihan pieni, ni olin ehkä enemmän olkapäänä ihmisille. Kavereista on sellasii muistoja, et ku mä olin itekki vähän koulukiusattu pienempänä. Siitä mä muistan sellasii, että niinku on sanottu esimerkiks, että tuu vaikka tänne, et voitais hengaila yhes. Mut sitte kukaan ei oo tullu paikalle. Sitte sellasta, et mullaki on ollu selkäkipuja ihan pienestä pitäen, ni sitte on niinku istuttu selän päälle tai jotain tällästä. Siit on ehkä oppinu lukemaan ihmisii paljon paremmin ja näkemään sen ns. todellisen puolen ihmisestä.” (Heta 2016.)

No mä olin, niinku koulukiusattu ni se oli sitte, et mä olin enimmäksee aina vaa yksinää. Ekana tulee mielee, ku liikuntatunneilla sillee niinku, mä muistan, ku ne muut juoksi mua karkuun. Et mä oon niin ällöttävä, et ei muhun, mä en voi hipastakkaa niitä missää sählypelissä, että sellast, niinku esimerkiks. (Saana 2016.)

Luottamus ja epäluottamus erilaisia yksilöitä kohtaan on huomioitavissa suoranaisesti kahden informantin tarinasta. Vornanen (2010, 58) mainitsee, että subjektiivinen kokemus hyvinvoinnista merkitsee tietynlaista turvallisuutta, onnellisuutta ja tyytyväisyyttä elämään. Informanttien tarinoista on merkittävästi nähtävissä turvallisuuden ja turvattomuuden sekä hyväksytyksi ja hylätyksi tulemisen piirteitä luottamuksen ja epäluottamuksen johdannaisina. Informantit eivät halua kertoa omia asioitaan ulkopuolisille, jotta eivät joutuisi kohtaamaan hylkäämisen tunteita. Yhden informantin kertoessa aikuiselle asioistaan, voidaan nähdä odotusta paremmasta sekä luottamusta aikuisen tekemiin päätöksiin. Informantti kokee aikuisen tekemättömien päätösten ja

käyttäytymisen olevan suuri osatekijä hyvinvoinnin sekä luottamuksen kokemuksista kerrottaessa.

”Mä en kertonu mun omista ongelmista koskaan, en edes läheisimmille kavereille.” (Heta 2016.)

”Kerran mä muistan, ku yks matikanopettaja tuli juttelee mulle välitunnilla, et mitä kuuluu. Ei se sit sen enempää sekää ottanu kantaa mihinkään. Kyl sen niinku pakosti sen kiusaamisen näki, ku oli niin pieni koulu, et hyvä, jos sata oppilasta oli. Ei voi olla näkemättä.” (Saana 2016.)

Informanttien kertomuksissa lapsuuden arki ja arjen pienet asiat ovat erittäin suuressa asemassa koetun hyvinvoinnin kuvaajina. Heille mieleen painuvimmat ja kertomusten positiiviset muistot ovat sidoksissa erityisesti arkisiin asioihin. Yhdestä kertomuksesta on huomattavissa arkisten rutiinien ja vanhempien sääntöjen antamisen horjumista. Sinkkosen (2016) mukaan niin kodin kuin koulun tulisi olla turvallinen paikka ja tapahtumien ennakoitavissa. Hänen mukaansa jokainen yksilö tarvitsee rutiineja, sääntöjä ja samankaltaisina toistuvia tapahtumia. Lapsen tukijoiden olisi tarjottava raamit kyseenomaisille toimille. Malmbergin (2008) mielestä ilman selkeitä rajoja millään ei ole mitään väliä. Kakon (2012) mukaan ilman rajoja kasvaneista lapsista tulee yleensä hankalasti käyttäytyviä aikuisia.

”Alaikäsenä ku halusin jotain, esimerkiks auton, ni äiti osti mulle sellaisen. Sain niinku kaiken mitä halusin. Sillon mä ajoin aina koulun lähelle, jätin auton parkkii ja kävelin loppumatkan. Emmä ikinä jääny siitä kii, eikä siitä tullu mitää sanomista.” (Markus 2016.)

”Mun varhaisin muisto taitaa olla siltä ajalta, ku mä olin vielä lastenkodissa. Mä muistan, et mun isä tuli kattoo mua ihan ensimmäisen kerran. Muistan, että hän seiso siinä jonkun toisen miehen kanssa. Sit sano, että eiks ookkin kaunis tyttö. Mun isä on sanonu, et sillon ku se näki mut ensimmäisen kerran, ni se sano et ties saman tien, et mä oon hänen tyttö. Muisto adoptioäidistä menee sit vähän kauemmaks. Ehkä mä muistan parhaiten ne hetket, ku me vietiin mun veli kouluun, ku se oli ykkösellä. Sit me mentii äiskän kaa pyörällä hakee jäätelöä ja munkkeja. Istuttii äi-

din kanssa kahvilla ja mä istuin sellasella pienellä jakkaralla. Syötii ensin ne munkit ja sit syötiin jäätelöt, tietysti juotiin kahvia, ja sit mä menin kattoo jotain piirrettyä ja huutelin äitille, että tuo omenaa.” (Heta 2016.)

”No se tulee mielee, et oltii mun perheen kaa niinku, ku vanhemmat oli sillon vielä yhdessä. Mä olin niinku joku tosi tosi pieni, kai mä kävelin sillon ja puhuin. Mä muistan, et me käytiin (paikkakunta) mun äitin veljen luona ja sit mä ihmettelin, et miten kulkee junia näin paljon ja tuijottelin niitä... Se oli ihan hyvä muisto.” (Saana 2016.)

Vanhempien erot ovat yksi subjektiivista hyvinvointia horjuttava tekijä informanttien tarinoita luettaessa. Vanhempien ero on traumaattinen kokemus. Golding (2014, 74) mainitsee, että trauman kokeneet lapset puhuvat harvoin peloistaan tai traumaistaan spontaanisti. Hokkasen (2002, 129 – 133) mukaan yksilöt, jotka kasvavat ilman äitiä ja/tai isää, eivät ainoastaan pysty sopeutumaan, vaan myös kärsivät jollain tapaa. Subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttaa erityisesti perheenjäsenten väliset suhteet, yleinen ilmapiiri sekä eheys (Turtiainen & Kauppinen 2014, 119 – 121).

”Äiti ja isä on jo eronnut. Erosta on tullu tietynlaista katkeruutta äidiltä ja veljeltä. Mä oon enemmän sellanen ollu, et mä oon antanu samantien anteeks ja pyrkiny siitä sit eteenpäin. Äiti yrittää aina pistää isän syy-pääks kaikkeen. Veli on taas sillä tavalla, no veli on ollu oikeestaa aina, siitä asti, ku mä tulin meidän perheeseen. Se on ollu katkera siitä, että mut on hankittu ylipäätänsä ja sellanen mustasukkasuus on ollu aina. Ehkä sitä kautta mä oon oppinu sellaseks, et älä vaan missään nimessä oo katkera.” (Heta 2016.)

”Perheeseen kuulu isä ja äiti ja yks isovelji, mut vanhemmat eros, ku mä olin kymmenenvuotias. Siitä eteenpäin muistan aika hyvin. Se vaikutti joo, ku sillon, ku vanhemmat eros, ni mun veli jäi sit niinku, isälle asuu ja mä muutin äitin kaa pois.” (Saana 2016.)

Informanttien lapsuuskokemusten tarinoissa korostuivat myös epävarmuus, puhumattomuus, erilaisten tunteiden kuolettaminen, perinteisen tuen sekä hellyyden vähyys. Tunteet

sekä tuen ja hellyyden vähyys ovat suoraan kytköksissä perheen sisäisiin sosiaalisiin suhteisiin ja opittuihin toimintamalleihin (Lapsuus ja oma parisuhde 2016). Informantit mainitsevat perheen keskeisten syvällisten keskusteluiden olevan hyvin vähäistä, ellei olematonta. Perheissä ikään kuin haetaan neutraaliutta ja tavanomaisuutta, joka tarkoittaa heille yksityisten asioiden kieltämistä tai eristämistä pois arkielämästä. Yksityisten asioiden käsitteleminen tuottaa usein riitoja ja negatiiviset asiat halutaan minimoida. Keskustelukulttuuri omitaan lapsuudenperheestä (Vaaranen & Oulasmaa 2016).

Lapsen rakentaessa kiintymyssuhteitaan voidaan luvussa 2.7 mainitut suhteet jaotella neljään eri malliin. Mallit voidaan jaotella turvalliseen, välttelevään, ristiriitaiseen ja järjestämättömään. Vanhempien välttelevän käytöksen ja päihteiden käytön nähdään vaikuttavan kolmen viimeiseksi mainitun mallin korostumisena. Välttelevä malli on kasvattanut yksilön tottumaan pelkkien perustarpeiden tyydyttämiseen. Välttelevän mallin ominut yksilö on jo varhain oppinut, ettei lähintä ihmistä hyödytä lähestyä. Ristiriitaisessa mallissa omiin tarpeisiin soveltuvan vastakäiun saaminen on ollut vaihtelevaa ja synnyttänyt epävarmuuden tunteita toisen ihmisen rakkaudenosoituksia kohtaan. Järjestämättömässä mallissa vanhempien antaman tuen ja hellyyden lisäksi tunteisiin liittyy myös pelkoja. Järjestämättömään malliin mukautunut kokee usein aikuisuudessaan psyykkistä jumiutumista, vaikka rakkaus välittyisikin toisesta. (Golding 2014, 38 – 40.) Erityisesti välttelevän mallin sekä ristiriitaisen mallin voidaan olla yhteydessä informanttien tarinoiden mukaiseen elämään. Goldingin (2014, 38 – 40) mukaan varhain opitut kiintymyssuhteet ovat läsnä kaikessa kanssakäymisessä.

”Ei meidän perhees kukaa koskaa näyttäny tunteit tai puhunu asioista.”
(Markus 2016.)

”Siis on meil ihan semmoset ihan hyvät välit mut ei mitkää läheiset, et ei me puhuta mistään henkilökohtaisista asioista sillee. Mut sillee jotenki, ei koskaan riidellä, ku ei koskaa ilmaista mitään tunteita. Sellaset välit.”
(Saana 2016.)

Terveydelliset tilanteet nostetaan esille ainoastaan koettua hyvinvointia horjuttavina tekijöinä. Erityisesti läheisten ihmisten fyysiset ja psyykkiset ongelmat sekä omat mielenterveydelliset muutokset ovat esillä. Subjektiiivisen hyvinvoinnin ja terveyden

kannalta merkittävää on, kuinka yksilö kokee oman hyvinvointinsa ja elämän mielekkyyden. Hyvinvointiin ja terveyteen kuuluu myös kokemus siitä, voiko itse vaikuttaa elämään ja valintoihin. (Hyvinvointi ja terveys 2016.) Informanttien tarinoista terveys nousee esille lähinnä itsestä riippumattomista asioista, erityisesti perheen sisäisistä sairauksista, sosiaalisten suhteiden merkityksistä sekä yksinäisyyden ja pahan olon tunteista.

”Lopult isä sairastu aikuisiän skitsofreniaa, en oikee muista siitä ajasta hirveesti.” (Markus 2016.)

”Sijotukseenhan mä jouduin just sen takii, et mä aloin sit hakemaan, ku mä en saanu huomiota kotoota, ni mä aloin sit hakemaa sitä vääristä porukoista. Sit mä jouduin huumeisiin ja aloin seurusteleen itseäni monta vuotta vanhemman miehen kanssa, joka ei niinku sit ymmärtäny sitä, et nää asiat ei oo mulle hyväks. Sitä kautta sitte vanhemmat puuttu siihen asiaan ja sit mut huostaanotettii.” (Heta 2016.)

”Ei mun perhekkään tienny siitä. Sitte, niiku sitä kesti vuosia, ni sitte ku oli vuosia yksinään, ni kyllä sitte mieli meni matalaks ja tuli itsetuhoisuutta. Kyl mä silloin viiltelin ja yritin itsemurhaa. Se oli kyl aika iso osatekijä, et mä jouduin sinne osastolle masennuksen takia sitte ja itsetuhoisuuden takia.” (Saana 2016.)

Osa informanteista korostaa kuitenkin tarinoissaan lapsuuden yleistä positiivisuutta, erityisesti jälkikäteen ajateltuna. Lintukangas (2015) toteaa, että ei ole sellaista ihmistä, jolla ei ole varjoa ja pimeyttä sisällään. Hän mainitsee myös, että omaa pimeyttään ei kannata kieltää. Kaikki tunteet on hyvä opetella tunnistamaan, tunnustaa ja hyväksyä. Lintukankaan (2015) sanoin, elämä ei ole pelkkää valoa, mutta tasapainoa ja onnea se voi olla. Informanttien lapsuuden tarinat huokuivat osaltaan lämpöä ja kerronnallisesti positiivisia ja opettavia mielikuvia.

”Mä pyrin aina ajattelemaa, et se oli hyvä lapsuus, vaik oliko vähän raskas.” (Heta 2016.)

”No siinä vaiheessa sillon sanoin lopulta sit mun äidille. Kerroin itse asiassa kirjottamalla ja sitte se järkkäski mut jo hoitoon. Sit mä jouduin-ki jo osastolle suoraan, ku olin aika huonos kunnos jo siinä vaiheessa. Se oli hyvä asia. Kyl mä sitä oikeestaan vähän odotinki sillon.” (Saana 2016.)

Aineellista hyvinvointia ei informanttien lapsuuden kertomuksissa suoranaisesti mainittu. Aineellisen subjektiivisen hyvinvoinnin voidaan nähdä kuvaavan esimerkiksi lapselle ostettuja tavaroita, vanhempien työn määrää sekä perusteellista hyvinvoinnin ylläpitoa (Hyvinvointi on enemmän kuin taloudellinen tilanne 2014). Voidaan päätellä, että informanttien lapsuudessa vanhempien taloudellinen tilanne on ollut vähintään kohtalainen.

4.2 Lastensuojeluajan subjektiivinen hyvinvointi

Rikkonaisuus erilaisten elämän osa-alueiden suhteen on huomattavissa informanttien tarinoissa sekä lapsuudessa että sijoituksen aikana. Puustinen-Korhosen & Pösön (2010, 7) mukaan lastensuojelun asiakkaina olevat lapset ja nuoret ovat kuten lapset ja nuoret yleensä. He tarvitsevat samoja asioita kuin kaikki muutkin. Puustinen-Korhonen & Pösö (2010, 7) ajattelevat, että pysyvyys ja jatkuvuus on ollut yleensä rikkonaista silloin, kun lapsi sijoitetaan pois omasta kodistaan. Heidän mukaansa on erityisen tärkeää, että vahvistetaan yksilön kokemaa pysyvyyttä ja jatkuvuutta. Informanttien laitossajoista huokuu luottamus aikuisia kohtaan, pysyvyys ja arkinen jatkuvuus, toisaalta osasta kokemuksista on nähtävissä myös epävarmuutta, rikkonaisuutta sekä ohjaajien välittämän kiinnostuksen ja ajanpuutteen luomaa epäluottamusta. Ohjaajien antama esimerkki ja toimintamalli ovat suuressa asemassa yksilön pärjäämisen ja elämänhallinnan kannalta.

Lastensuojeluajan subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttaa erityisen vahvasti turvallisuus ja pysyvät ihmissuhteet. Informanttien kokemukset vaihtelevat lähinnä sijoitukseen johtaneiden syiden tietämisen ja erilaisten subjektiivisten kokemusten yhteisvaikutuksista. Lastensuojelun alaisena olevalla lapsella tai nuorella on usein taustallaan epävakaita ihmissuhteita ja kasvuolosuhteita. Mitä useampia muutostilanteita yksilö kohtaa, sitä enemmän hänen selviytymiskykynsä joutuu koetukselle. Sijoitus irrottaa yksilön siitä arjen ympäristöstä, jossa hän on siihen saakka ollut. Yksilön kannalta on

tärkeää huomioida sosiaalisten suhteiden ja verkostojen kokonaisuus. (Puustinen-Korhonen & Pösö 2010, 12 – 13.) Informanteilla on taustallaan erilaisia sijoitus- ja hoitopaikkoja sekä paljon erilaisia muutoksia kasvuympäristöissään. Informantit kokevat tarinoissaan, että yksikin toimiva sosiaalinen yhteys auttaa selviämään erilaisista elämäntilanteista. Monet erilaiset tunteet kuuluvat elämän muutosvaiheisiin ja ne on hyvä olla hyväksytyjä omassa elinympäristössään.

”Laitokseen joutuminen katkeroitti vähän liikaa. Vasten omaa tahtoo sua ohjailtii, sult vietii kaikki se mitä sul oli. Se oli v*tun raskas paikka, et sut viiää sun omalt perheeltä johku vieraasee paikkaan ja ruvetaan ohjailemaa ja määräilemää. Minkälaisen tukan saat kasvattaa ja sanot yhenki väärän sanan, ni siivoot hevosen karsinat kolme kuukautta. Mut ei käy kuule enää ongelmasta siivota hevosen karsinaa. Laitokses oli just kaikkii tommosii älyttömii sääntöjä, ja et ne oli aina oikeessa. Ei ollu, ku se heidän kanta ja mielipide.” (Markus 2016.)

”Mä olin tosi kapinallinen ja mä kävin ties mitkä stopparit, mitä näitä on näitä väliaikaisii huostaanottopaikkoja. Lopulta mä päädyin tänne (paikkakunta). Mä jäin kiinni huumetesteissä niin, ni tota sitte tää mun ohjaaja sit kysy just sitä, että mitä sulle kuuluu. Et ei alkanu heti sillee, et mä tiiän, et sä oot jääny kiinni näistä, et sä oot syyllinen tähän asiaan mitenkään, niinku kaikki muut otti sen. Se oli ensimmäinen kerta, kun multa oikeesti kysyttiin, miten mulla menee, mitä mulle kuuluu. Sitä kautta mä aloin sit avautumaan, ja mähän olin ollu laitoksessa yhteydessä vielä mun poikaystävään. Mä olin hyvin paljon sidoksissa häneen vielä. Sitte loppujen lopuks mä tajusin sen sit itekki, et tää ei johda yhtää mihinkää. Et jos mä jatkan tät salailua ja yhteydenpitoa, ni mä en pääse ikinä omille jaloilleni.” (Heta 2016.)

”(Lastensuojelulaitos) ennen olin, niinku nuorisopsykiatrian, niinku suljetulla about (aika). (Lastensuojelulaitos) oli ainut sijotuspaikka, niinku sellanen. Olihan se aika jotenki uutta ja pelottavaa, kaoottista ja ahdistavaa, mut silti hyvä asia, et pääs pois siitä vanhasta. Siitä kiusaamiskierteestä.” (Saana 2016.)

Sijoitus muuttaa aina yksilön ja hänen vanhempiansa ja muiden läheisten välitöntä suhdetta. Informantit kokevat perheen yhtenä tärkeimpänä lastensuojeluajan sosiaalisena verkostona ja subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavana tekijänä. Puustinen-Korhosen & Pösön (2010, 15) mukaan verkostoa on pyrittävä tukemaan kaikin mahdollisin keinoin. Heidän mukaansa pahimmillaan elämä sijoitettuna voi vaurioittaa ja katkaista olemassa olevia suhteita tuomatta tilalle uusia korvaavia suhteita. Parhaimmillaan sijoitus kuitenkin vahvistaa sosiaalisten suhteiden verkostoa sekä yksilön luottamusta ihmisiin. Informanttien kokemuksista on nähtävissä vaurioituneita perhesuhteita, jopa perheen katoamista elämästä, mutta vastakohtana on huomattavissa myös perheen yhteydenpitoa koko lastensuojeluajan. Perheen roolin nähdään olevan keskeinen, mutta huomiota on kiinnitettävä myös muihin sosiaalisiin verkostoihin.

”Mä en sen 6 vuoden aikana nähny mun vanhempii ku kerran.” (Markus 2016.)

”Perhe merkitsee mulle sellasta luottamusta ja sellasta, että niinku sinne voi, niinku tulla ja puhua asioista, tai voidaan kerääntyä yhden pöydän ääreen ja viettää mukavaa iltaa, eikä tarvii huolehtii siitä, mitä tuolla jossain toisaalla on. Laitosaikana olin oman perheen kanssa yhteydessä todella paljon. Oikeestaan silloin se tunne siitä, et perhe oli yhtä, oli paljon voimakkaampi, ku sitä ennen.” (Heta 2016.)

”Mä olin perheen kans tekemisis, joka vaiheessa.” (Saana 2016.)

Informanttien tarinoissa myös ystävät ovat suuressa roolissa myös lastensuojeluajan subjektiivisesta hyvinvoinnista puhuttaessa. Tarinoissa erityisesti samoja kokeneiden ystävien merkitys korostuu. Informantit kokevat jo yhden ystävän vaikuttavan koettuun hyvinvointiin ja onnellisuuteen. He kokevat myös vertaistuen selviytymisen mahdollisuutena. Saastamoinen (2009, 35 – 36) mainitsee yhteisöllisyyden kokemisen ja kuulumisen erilaisiin yhteisöihin olevan tärkeimpiä hyvinvoinnin peruspilareita. Hän mainitsee myös yhteisön ja yhteisöllisyyden kokonaisuuteen kuuluvan harmonian, yhteisyyden tunteen ja yhteistyön.

”Yhen laitoskaverin kaa opiskeltii (kieli). Siihen aikaa oli yksityinen (kieli)opettaja. Se käytti aina meitä (maa). Ne oli pirun hienoi reissuja.” (Markus 2016.)

”Sielä oli ihan perällä aikasemmin se toimisto. Mä muistan, et mä (nimi) kans, ku me oltiin hirveesti sellasii, et me haluttiin keskustella aikuisten kanssa. Aikuiset oli paljon toimistossa, ni me istuttiin siinä oviaukolla sillee, et me päästiin keskusteleen niitten aikuisten kanssa. Se oli ehkä, niinku yks parhaimmista kokemuksista siellä.” (Heta 2016.)

”(Lastensuojelulaitos) sain oikeestaa yhen kaverin sillon alkuu. Ku mä menin (lastensuojelulaitos), ni siel oli vaa mun lisäksi, niinku vaa nuorempia teinipoikia. Mä en oikee niitten kaa, ei oikee jutut kohdannu. Mä olin itekseni ja sit se tuli se (nimi). Siitä tuli mun paras ystävä. Kyl mä muistan, ku mä näin sen (nimi) ekan kerran siinä. Mul oli sillon kävelysauvat, mul oli polvi rikki sillon. Me esittäydytti siinä ruokapöydän ääressä. Emmä tiedä sillee jotenki luontevasti tutustuttii. Oltii ainoot suunnillee saman ikäset. Oishan se nyt ollu kiva, jos ois ollu enemmän saman henkisiä, mut onneks oli sentää yks hyvä tyyppi siellä, oli ja pysty puhumaa ja viettää aikaa.” (Saana 2016.)

Informantit nostavat tarinoissaan myös auttajina toimivien laitosohjaajien merkityksen esille. Ohjaajien oikeanlainen käytös ja toiminta sekä ohjattavan oma positiivinen asennoituminen ovat kahden informantin mukaan toimivan suhteen ja subjektiivisen hyvinvoinnin perusta. Yksi informanteista koki laitosaikansa erittäin negatiivisena ohjaajien ja yleisen ilmapiirin takia. Hänen tarinastaan on huomattavissa erityisesti laitoksesta peräisin oleva arvostuksen puute sekä biologisten lasten eri asema.

”Sen mä oon oppinu, et lähteny vaa mukavuusalueilt pois, ni se on opettanu... Kumminki siel oli sellasta, sä tiesit niinku, et sä olit jotenki erilainen. Meit pidettii kuitenkin ihan eri asemas, ku biologisii lapsii. Ei sitä siin iäs, sen ikäsenä ymmärtäny vielä tai tälle osannu pohtii.” (Markus 2016.)

”Mulle se oli ehkä tärkeintä se, et ohjaajat anto sen oman ajan ja nimenomaa ei tullu tuputtamaan sitä sosionomi tietämystään, et kyllä minä tiedän miltä sinusta tuntuu... Mulle ehkä se samalla, se käännekohta oli sillon, kun olin päässy jyvälle siitä ku, et niinku millasta on olla, niinku oikeesti rehellinen ihmisille. Mä muistan sen, et mä olin yhtenä iltana, ku olin käymässä nukkumaa, niin mä hätkähdin siihen, et okei mä en voi enää alkaa valehtelemaa ihmisille. Mun on pakko kertoa totuus mun ohjaajalle. Et mä oon ollu yhteydessä mun exään ja se oli ehkä se käännekohta, et mä ymmärsin, kuinka tärkeetä on olla avoin ihminen toiselle ihmiselle.” (Heta 2016.)

”Omaohjaajilla oli enemmän aikaa, jotenki tuntuu, et niit kiinnosti enemmän.” (Saana 2016.)

Informanttien kokemuksista on huomattavissa erityisesti luottamuksen puute aikuisia kohtaan. Puhumattomuus aikuisille on merkki luottamuksen puutteesta. Goldingin (2014, 74) mukaan luottamus kehittyy jo vauvana ja on yksi ihmisen perustarpeista. Lapsuuden kiintymyssuhteita rakentaessa yksilön on tärkeää tuntea, että häntä ei jätetä, ja hänen tunteisiinsa ja tarpeisiinsa vastataan. Perusluottamuksen olemassaolo vaatii turvallisuutta ja myös luo turvaa tutkia maailmaa sekä lähteä ja palata luottavaisena, että apu on aina lähellä. Rakennetut kiintymyssuhteet ovat sidoksissa koko elämän kaikkiin kanssakäymisiin.

Perusluottamus on perusturvallisuuden perusta (Luottamus 2016). Goldingin (2014, 74) mukaan luottamuksen puute tai luottamuksen menettäminen tekee haavoittuvaksi, koska yksilö kokee, ettei tukea ja apua uskalla hakea silloin, kun se on todella tarpeen. Luottamus on tärkeää selviytymisen kannalta ja yhteydessä myös mielen hyvinvointiin (Luottamus 2016). Luottamuksen toimiessa informantit nostivat tarinoissaan koettua viihtyvyyden sekä avun ja arvostuksen saamisen korkealle sijalle subjektiivisesta hyvinvoinnista kerrottaessa. Arvostuksen, avun ja luottamuksen puuttuminen johtivat lähinnä negatiivisiin tunteisiin, itsensä syyttämiseen sekä aikuisuuden odottamiseen. Aikuisuuden koettiin olevan aika, jolloin saa tehdä mitä itse tahtoo.

”Meikä masentu siel ihan v*tusti. Ärsytti aina ja oon aina ollu sellanen vähän hiljasempi ja miettelias ihminen. Mietiskelen itekseni asioita, enkä

välttämättä puhu niistä. Sit ne kyseli aina, et mikä sul on, ku sä oot naama norsun v*tulla. Se jatku sen koko ajan, ku mä olin siel... Mut on se vähän ku tollee, kyl se tuntuu ku sua pidettäis vankina. Ootat koko ajan sitä, et täytät 18 ja sit ku se päivä on, ni se tulee tosi yht'äkkiä. Sit voit tehdä mitä vaa kysymättä kenenkää lupaa.” (Markus 2016.)

”Siis mulle se oli ihanteellinen kasvu ympäristö. Emmä voi sanoo, et mulla ois ollu entuudestaan sellanen luotto aikuisiin. Mä en ollu koskaa aikasemmin puhunu. Ja sit se ehkä, että nii, ehkä just se oli, niinku mikä ehkä autto mua laitoksessa... Mä sain laitoksesta tosi paljon irti ja ne ohjaajat oli mulle sillä hetkel niinku oikeesti, et jos niin sellasii ohjaajii ei ois ollu paikalla, ni mä en ois todellakaan tullu toipumaan tästä asiasta läheskään niin nopeesti. Monet ei pääse, niinku koskaan sille tasolle, mitä mä pääsin. Luottaa niihin aikuisiin 100 %.” (Heta 2016.)

”En mä siel niinku osastollakaa luottanu niihin hoitajii oikeen, mut kyl mä sit (lastensuojelulaitos) menin, ni sitte niihin omaohjaajii aloin luottaa jossain vaiheessa.” (Saana 2016.)

Osa informanteista kertoo arkisten asioiden ja pienen huomioonrauhottavan sekä luovan subjektiivista hyvinvointia ja onnellisuutta. Informantit ovat huomioineet, että hienojen hetkien huomaaminen ei poista elämän epäkohtia, mutta ne tekevät elämästä siedettävää. Törrösen (2012) mukaan arkinen todellisuus on tärkeää tulevaisuuden ja yhteiskunnallisen tasa-arvon kannalta. Hän mainitsee myös, että haltioituminen ja rakkauden sekä ilon kokemukset eivät kestä kauan, mutta ne rikastuttavat elämää. Informanttien arjessa oleellista on turvallisuus, avoimuus, sosiaalisuus sekä asioiden hallittavuus.

”Se oli siel laitoksessaki niin hieno tunne, ku pääs just reissaamaa.” (Markus 2016.)

”Mä tykkäsin yhteisistä talkoohetkistä. Ku siivottiin yhdessä yksikköä... Joskus mulle on hirveen rauhottavaa, että pääsen ajelulle. Me käytiin, niinku sellasii ohjaajanki kanssa, ku vietiin joku nuori, ni mä pääsin aina kyytiin. Niinku vain kotiin vietiin, ni sit se oli tosi sellasta, et ei tar-

vinu puhuu sen ohjaajan kans mitää. Oltii ja istuttiin vaa autossa ja musiikkia kuunneltiin ja oltiin sillee relax.” (Heta 2016.)

”Me tehtii yhdessä aika paljonki. Kyl mä muistan, no omaohjaajan kaa niit omaohjaajapäiviä joskus tosi harvoin oli. Käyti sen (omaohjaaja) kaa syömässä ja käytiiks me nytte leffassa tai keilaamassa ja jotain tollasta, ni se oli tosi kivaa.” (Saana 2016.)

Informantit näkevät tärkeänä myös opiskelun, panostuksen opiskeluun ja siitä saadut saavutuksen kokemukset. Informantit olivat laitosaikanaan nostaneet kouluarvosanojaan ja olivat edelleen ylpeitä panostuksestaan. Kouluikää edeltävillä olosuhteilla ja tapahtumilla on havaittu olevan jopa enemmän vaikutusta esimerkiksi nuorten ja aikuisten oppimistulokseen, kuin kouluaikaisilla olosuhteilla. Into tekemiseen ja laitoksen työntekijöiden sekä nuorten yhteinen tekeminen olivat lohduttavia ja innostavia tekijöitä myös yleisen muun tekemisen ja opiskelun kannalta. Aaltonen ym. (1999, 151 - 198) mukaan yksilö voi hyvin, kun hän kokee hallitsevansa elämänsä eri osalualueita. Informanttien kokemuksista voi tulkita heidän omien päätöstensä vaikutuksen ja vaikutusten tuoman onnellisuuden tunteen. Subjektiivinen hyvinvointi on siis todellisuudessa yksilön valintojen tuomaa kokonaisvaltaista saavutuksellisuutta ja onnellisuutta.

”Koulu tuli muutenkin käytyy tosi hyvin. Oon nopee oppimaa ja meikäl oli peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo 8,9 ja lukiossa oli yli 8.” (Markus 2016.)

”Sit ku me saatiin pitää (nimi) kanssa yhteiset ylioppilasjuhlat siellä laitoksessa, ni se oli mun mielestä tosi ihanaa. Helposti, jos puhuu laitostenuoresta, ni ei tuu ensimmäisenä mieleen, et ne saa pitää yhteiset ylppärit siellä laitoksessa, tai että niil on oikeesti yhteys niihin aikuisiin vielä pitkään sen jälkeen, kun on ollu siellä.” (Heta 2016.)

”Peruskoulu meni aika huonosti, ku ei mua kiinnostanu, mut lukios mä sain nostettuu tosi paljon noita arvosanoja... Se oli ehkä sit viel isompi juttu, et pääs niinku normaaliin kouluun, normaalille luokalle. Sit huo-

mas, ettei oo siellä sit, niinku mitenkää kiusattu tai hyljeksitty.” (Saana 2016.)

Yhden informantin kertomuksessa lastensuojeluajan subjektiivinen hyvinvointi näyttyy kuulumattomuuden tunteena. Positiivisessa suhteessa toisen informantin subjektiivinen hyvinvointi näyttyy jatkuvien ihmissuhteiden laaja-alaisina vaikutuksina. Kolmas mainitsee laitosaajan olleen muuten positiivinen kokemus, mutta hän kertoo konkreettisen lastensuojelulaitoksen sijainnin ja eristämisen muusta niin sanotusta hänelle normaalista maailmasta vaikuttaneen horjuttavasti koettuun hyvinvointiin. Golding (2014, 74) mainitsee trauman, jonka kiintymyshahmo (oma vanhempi) on aiheuttanut, joko omalla toiminnallaan tai epäonnistumalla suojelemaan lasta muiden toiminnalta olevan laajoja ja vakavia seuraamuksia. Usein trauman kokeneilla on vähän käsitystä tekemistensä, tunteidensa sekä heille tapahtuneiden asioiden keskinäisestä suhteesta. (Golding 2014, 74.) Informanttien tarinoista voidaan nostaa esille negatiivisista kokemuksista itsensä syyttäminen sekä ongelma pyytää tukea ja hyötyä tarjotusta tuesta. Yhden informantin tarinasta on huomattavissa oman paikkansa etsiminen sekä omasta arkielämästä pakeneminen. Toinen informantti ajattelee täysin eri tavalla ja tahtoo pitää menneisyydestään kiinni sekä kokee laitosaikana rakentamansa ihmissuhteet tukiverkostona. Kolmas ajattelee ajan suhteellisen neutraalina, mutta hyvin eristäytyneenä muusta maailmasta.

”Vieläki tuntuu, et ettii omaa paikkaansa. Tuntuu, ettei kuulu mihkää. Ehkä mä oon syntyny väärää kulttuurii, siks haluun lähtee kiertelee.” (Markus 2016.)

”Mun mielest myös sellaset tilanteet, et käy tos vanhas laitokses on mun mielestä mukavia, et pääsee näkemään vanhoja ohjaajia. Sillon se oli niinku oikeesti, niinku perheen tyylinen. Nyt siit on päässy vähän, niinku irtautumaan. Nyt ne on sellain tukiverkosto.” (Heta 2016.)

”Kyl mä koen sen ihan hyvänä juttuna, mutta siis, niinku siitä mä en pitäny miten eristäytyny paikka se (lastensuojelulaitos) oli. Miten, niinku fyysisesti se oli eristäytyny, ku se on niin korvessa siellä keskellä ei mitään, eikä sieltä pääse minnekkään ja se, että niinku eristettiin. Mä sain siellä suljetulla osastolla joitai kavereita, sit niistä eristettiin. Mä en

saanu soittaa niille tai mitää. Siitä mä en pitäny, et ei mul muuta ikävää sanottavaa oikeestaa siit oo.” (Saana 2016.)

Aineellisesta hyvinvoinnista ei mainittu yhdessäkään kertomuksessa. Lastensuojeluajan aineellinen hyvinvointi voidaan kuitenkin olettaa olevan melko hyvällä mallilla. Informanttien tarinoista subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavia terveyttä horjuttavia tekijöitä mainittiin sen sijaan hieman enemmän. Tarinoista lastensuojeluajan terveyttä horjuttavina tekijöinä vaikuttivat lähinnä lapsuudessa esille nousseet mielenterveydeliset muutokset. Kuitenkin lastensuojelutaustaiset informantit näkevät sijoituksen olevan yleisesti positiivinen asia ja vaikuttavan parantavasti myös esimerkiksi aiemmin koettuihin mielialan vaihteluihin. He kokivat mielialaan vaikuttavan erityisesti ohjaajien tarjoaman ajan sekä kiinnostuksen yksilön asioita kohtaan. Yleisesti monitahoiset pulmat ja tarjottu tuki olivat tarinoissa suurimmissa vaikuttajien osassa lastensuojeluajan koettua hyvinvointia pohtiessa.

4.3 Nuoruuden subjektiivinen hyvinvointi

Nuoruuden kehitysvaiheen tarkoituksena on, että yksilö irrottautuu lapsuudestaan ja löytää oman persoonallisen aikuisuutensa. Nuoruuden kasvuprosessi on voimakas, yksilöllisesti ajoittuva ja toteutuva vaihe, joka aiheuttaa muutoksia yksilön mielessä, ruumiissa, ajattelussa, vieteissä ja koko hänen elinpiirissään. (Nuoruus elämänvaiheena 2016.) Vilkkö-Riihelän & Laineen (2005, 13) mukaan nuoruuden kehitystehtäviin kuuluvat tavoitteet ja haasteet voivat olla biologisia, kehon ja ulkonäön muutoksiin liittyviä, kuten sukukypsyys saavuttaminen, normatiivisia, joihin luetaan itsestä huolehtiminen ja itsenäisen asuminen sekä psyykkisiä, joihin liittyvät oman mielen ja tunteiden hallinta, moraalin ja arvomaailman kehittäminen sekä sosiaalisen vastuun ottaminen. Informantit nostavat esille subjektiivisesta hyvinvoinnista kysyttäessä erityisesti itsestä huolehtimisen, psyykkisen hyvinvoinnin, arvomaailman muuttumisen sekä itsenäisen elämän.

Ympäristö ja sosiaaliset suhteet ovat informanttien nuoruuden subjektiivisen hyvinvoinnin kertomuksissa erittäin vahvasti läsnä. Informantit etsivät tilanteille syitä ja yrittävät ymmärtää menneisyyden käännekohtia, sekä menneisyyden vaikutuksia nykyhetkeen. Informantit kokevat yksilön olevan lopulta itse vastuussa elämänsä suuntaamisesta. Aaltosen ym. (1999, 19 – 20.) mukaan yksilö ja ympäristö asettavat tavoit-

teita myöhempää elämää varten. Jokainen yksilö asettaa itselleen tavoitteita tiedostetusti tai tiedostamattaan. Tavoitteet eivät ole välttämättä realistisia. Elämänkokemukset ja saatu palaute auttavat yksilöä muokkaamaan näkemyksiä itsestään, haasteista, tavoitteista sekä ympäristöstä. On huomioitava, että usein positiivinen asenne vie positiivisuutta kohti, kun negatiivinen kuljettaa päinvastaiseen suuntaan. Yleinen asennoituminen ja elämän valinnat vaikuttavat läpi yksilön elämän.

”Ei nää päiväs tai hetkes tapahtunu. Ei sitä tajunnu ennen, ku oli pohjal, tai pohjaaki pohjemmal, et sen tajus ja oppi arvostaa elämää eritaval. Se oli ku oltii (ikä) vuotiaita ja mentii naapurille. Sit illan aikana sinne joku heitti pöyän täytee kukkaa. Emmä ollu aiemmin nähny mitää aineita tai tollasta... Oon aina tykänny mennä kohti tuntematonta, asuu eri paikkakunnil ja älyttömäst tullu tuttui ympäri Suomee. Mut semmosest 10-20 ihmisest se I jää sinne. Semmonen oikee. Siin huomaa, ku on hyvii kave-reit, ketkä ollu sua kohtaa aina lojaaleit ja arvostanu sua, ni oon ite tehny aina niitä kohtaa samalla lailla. Tällä hetkel mä oon tyytyväinen, et oon kulkenu noi polut läpi. En oo enää elämäni katkera.” (Markus 2016.)

”Mul oli aluks sillee, että mä tiedostin tosi vahvasti sen, että mä en saa päästä niihin samoihin porukoihin enää. Sen takii mä päätin, et mä käyn lukion loppuun (paikkakunta). Mulle on mun vanhemmat pitäny huolen myös siitä, että mä oon oppinu (adoptiomaakieli) myös tosi hyvin.” (Heta 2016.)

”Mun elämä on muuttunu hyvällä tavalla, oikeestaa vaa. Nykyään oon paljon, niinkun rohkeampi ja kypsempi ja kaikkee.” (Saana 2016.)

Osa informanteista korostaa perheen, parisuhteen ja ystävien vaikutusta kokonaisvaltaiseen subjektiiviseen hyvinvointiin. Perhe ja parisuhde nähdään turvallisuutta tuovana peruspilarina. Jos perhettä tai parisuhdetta ei ole tai se on vain hatarasti omaan elämään sidoksissa niitä ei mainita lähes lainkaan. Jokainen informantti nostaa esille yleisesti sosiaalisten suhteiden merkityksen. Lahden (2003, 87) mukaan ihmisellä on vahvana olemassa sosiaalinen tarve ja yksilö kaipaa ympärilleen muita sekä haluaa olla tekemisissä muiden kanssa. Ojanen (2001, 77) mainitsee, että hyvinvoiva ihminen

onnistuu ihmissuhteiden ja parisuhteen luomisessa helpommin kuin ne, jotka eivät ole niin tyytyväisiä itseensä ja elämäänsä. Saastamoinen (2009, 35 – 36) jatkaa yhteisöllisyyden kokemisen ja kuulumisen erilaisiin yhteisöihin olevan yksi hyvinvoinnin peruspilareista. Yksilön koetaan etsivän hyväksyntää ja hyväksytyksi tulemistä erilaisten sosiaalisten suhteiden ja yhteyksien kautta.

”Mä oisin varmaa, niinku vähän erilail kasvattasin ainaki omat lapset, ku niinku mun isä mut. Mä oisin varmaan tota, ei ketää voi niinku et, parisuhteessaki, et ihminen pitää hyväksyy mun mielest semmosena, ku se on... Just parasta vaa hyvien tuttujen kaa viettää aikaa ja chillailta. Mä saan sen adrenaliini ryöpyn siitä, et sillon tuntee olevansa elossa. Jollekki se on joku laskuvarjohyppy tai tommonen, meikälle se on, tota emmä tiiä. Jotenki mä tykkäsin tost alamaailmojen pelist tuol.” (Markus 2016.)

”Välit mun vanhempii mul on ollu, vaikka vois olettaa et isään, joka on ollu vähemmän kotona niin et ne ois huonommat. Mut mul on ollu aina, mä oon ollu aina isän tyttö. Meil on ollu sellain erilainen yhteys isän kanssa aina. Ja no, äidin kanssa, kyl me niinku puhutaan asioista ja keskustelen äidin kaa tosi paljon, mutta on jääny tosi, tietysti se veli otetaan siihen mukaan, niin ne on jääny sellasiks vähän kylmemmäks. Kuitenki hyvät välit, paremmat, ku monella muulla vois olla... On sit niitä hyviä muistoja veljenki kanssa, ku on vaan katottu jotain James Bondia, ni ollaan molemmat silleen rauhallisesti katottu. On ollu ihan mukavaa. Sisikon kanssa mä oon ollu aina tosi läheinen ja hyvin suojelevainen. Kyl mä tiiän, et mä henkeen ja vereen puolustaisin mun veljeeki, vaikka kävis mitä. Emmä sillä tavalla oo katkeroitunu.” (Heta 2016.)

”On mun ihmissuhteet muuttunu. On mul nyt tässä vaiheessa jo paljon ystäviä ja seurustelen ja en koe mitenkään olevani yksinäinen tai mitenkään... Tärkeimpiä asioita elämässä on varmaan nytten tota koulu, ystävät, tyttöystävä ja perhe. Kyl se vaikuttais noi kaikki, jos niitä nyt ei olis. Huonolla tavallahan se vaikuttais, jos niitä ei olis, mut kyllähän sitä nyt sopeutuu kaikenlaisee.” (Saana 2016.)

Yhden informantin tarinassa oman biologisen lähtökohtansa tunteminen viittaa vahvasti koetun hyvinvoinnin kuvaamiseen ja kokemiseen. Horrocks & Goddard (2006, 264 – 266) mukaan laitoksessa asuneilla voi olla hyvin vähäiset tiedot vanhemmista, itsestään, taustastaan, suvustaan tai syistä, jotka johtivat huostaanottoon. Hänen mukaansa usein ainoina tiedonlähteinä ovat oma perhe ja suku sekä institutionaaliset dokumentit. Smart (2007, 49 – 50) sanoo kokemusten olevan myös vahvasti yhteiskunnallishistorialliseen aikaan sidoksissa. Aikaan, jolloin perheen historian muistamista sekä juurien tuntemista pidetään sosiaalisesti tarpeellisena ja hyväksyttynä. Informantti kokee olevansa osittain hukassa ja niin sanotusti huonompi yksilö, koska ei tiedä oman historiansa kokonaisuutta.

”Me yritettiin tossa, oliko se viime kesänä käytiin (adoptiomaa) ja yritettiin saada niitä papereita sieltä, mut ne sano, et ne on tuhottu sillon, ku sulle on tehty nää adoptiopaperit sun nykysille vanhemmille. Emmä sitä usko, et ne on tuhottu, ne ei vaa yksinkertaisesti, joko niitä ei ollu siellä, tai sit ne ei halunnu niitä antaa... Varmasti se on vaikuttanu. Onhan siinä ollu sellasta niinku, että ois kiva tietää, et niinku minkä näköisistä vanhemmista mä oon tullu ja sit esimerkiks koulussa on ollu välillä vähän vaikeuksii, ku on pitäny tehä sukupuuta, tai sit on niinku ollu sillee, että tuo kuva milloin olet ollut vauva. No eihän mulla sellasii kuvii oo.”
(Heta 2016.)

Informanttien elämän kokemuksista on poimittavissa myös selviytymisen ja kasvamisen kohtia. Selviytymisenä koetaan esimerkiksi kasvattavat kokemukset, jotka ovat antaneet ymmärrystä erilaisille tilanteille, esimerkiksi yhteisöjen antama tuki ja turva, omien vahvuuksien ymmärtäminen ja hyödyntäminen, toisilta saatu ja itse rakennettu luottamus, mutta erityisesti tukiverkoston olemassaolo on vahvasti yhteydessä yksilöiden koettuun hyvinvointiin. Barkmanin (2009, 278 – 279) mukaan usein lastensuojelun alaisina eläneet pyrkivät aktiivisesti selviämään ja ovat luovia erilaisten tilanteiden vaatimilla tavoilla. Hän mainitsee tunteiden taustalla olevan tietoisuuden ajatuksista ja motiiveista johdattavan kohti rakentavampia reaktioita. Informanttien mukaan luottamus toisiin ihmisiin rakentuu ajan kanssa ja yleensä yksilö etsiiyy niiden luo, joihin voi turvautua. Barkmanin (2009, 278 – 279) mukaan nuoret tarvitsevat kannattelevia kokemuksia selviytymisestään. Hän sanoo, että terveeksi ei tulla toivomalla,

eikä ehjäksi päättämällä. Barkmanin (2009, 278 – 279) mukaan nuori tarvitsee arkista puhetta, joka tavoittaa hänet ja tekee hänen elämäntarinastaan näkyvän.

”Itse asias seki oli aika kasvattava kokemus, ku mä olin, no on (moottoripyöräkerho), sit niil on niit alakerhoja ja näitä, ni sillonha tuli tuol perustettua se (nimi) alaosasto. Se oli v*tun hieno tunne, ku oli liivit päällä. Sä tiesit, et ympäril on kymmenii ihmisii, jotka tukee sua. Kaikki on, ku veljii toisillee... Se on kyl ihmissuhteis hieno tunne, ku saa sen luottamuksen, mut meikäl se on nykysin vaikeeta lähtee rakentaa uusien ihmisten kaa. Siin menee tosi pitkää. Ihminen pystyy vetää rooliin jonku aikaa, mut pikkuhiljaa se rooli alkaa rakoilee. On hyvä, et ei oo enää niin sinisilmänen ja höynäytettävissä oleva.” (Markus 2016.)

”Sitte, ku mä muutin (kotipaikkakunta), oikeestaan mä sitten muutin, mun niinku nykyisen exäni kanssa, joka ei ollu siis sama henkilö. Niin sitte yhteen, ja sit se oli ehkä vähän helpompaa, et sai sieltä uusii porukoita. Sit otti niihin tuttuihin ja turvallisiin ihmisiin yhteyttä. Ehkä on oppinu sillä tavalla sitä, ettei oo niin sinisilmänen uusii ihmisii kohtaa.” (Heta 2016.)

Osa informanteista nostaa subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavina tekijöinä esille tilanteita, joita osaa arvostaa vasta jälkikäteen. Vastuun ottaminen, tapahtumien seuraukset ja niiden kestäminen ovat erityisesti yhdessä kertomuksessa läsnä. Informanttien tarinoissa vastuun kantamisen ja oikean sekä väärän arvioimisen nähdään olevan arkipäiväisiä asioita. Informanttien mukaan niiden ei kuitenkaan välttämättä koeta muuttavan jo luotuja arvoja tai tyyliä, kuinka elää. Yleisesti informantit haluavat oppia vaikeuksistaan, eivätkä tahdo palata vanhaan. He mainitsevat myös, että arvostavat elämää ja ovat muuttaneet näkökulmiaan elämänsä suhteen. Lastensuojelutaustaiset informantit näkevät myös yksilölliset menneisyyden vaikeudet kokemuksina, jotka luovat tämän hetkistä subjektiivista hyvinvointia.

”Iteki, ku ois osannu nuorena kuunnella. Mut ehkä kyl hyväki, et jotku asiat on tullu käytyy ihan kantapäähän kautta... Ihan siistii tää mun mielestä on, ku muistaa, mitä lähteeki tekemää, et ottaa vastuun tekemisistää ja on valmis ottaa ne seuraukset ja kestämaa ne... Voi puhuu ainaki koke-

muksella, eikä tarvi toisten puheitten perusteella puhuu... Nykysin osaan arvostaa läheisiä ja muuttunu tää näkökulma elämää.” (Markus 2016.)

Toisaalta ajattelee sitä, et jos mulla ei ois ollu näitä vaikeuksia, ni en mä ois välttämättä yhtään sen rikkaampi ihminen mieleltäni ja tavoiltani mitä nytte oon. Mä oon ite sellanen hirveen positiivinen ihminen ja mä yleensä nään asiat ja vaikeudet sellasina niinku, et näistä päästään yli. (Heta 2016.)

Yksi informanteista mainitsee luottavansa itseensä ja omien vahvuuksien tunnistamisen auttavan arvostamaan elämää. Hän kokee, että jokaisella yksilöllä on omat vahvuudet ja lahjakkuuden alueet. Historia ei välttämättä määritä sitä, mitä yksilö voi parhaimmillaan olla. Omien vahvuuksien tunnistaminen ei ole helppoa. (Positiivinen psykologia 2016.) Informantin tekee onnelliseksi, kun hän saa toteuttaa henkilökohtaisia hyveitään sekä luontaisia ominaisvahvuuksiaan jokapäiväisessä toiminnassa.

”Meikän vahvuus oli varmaan toi, ku tunsin niin paljon porukkaa eri kaupunginosist. Emmä koskaa myyny mitää grammaa, vaa kävin suoraan heittää jotain muutaman tonnin pakettei. Meikä hoiti ihan hyvin ne rahaasiat ja tollei. Emmä oo koskaa ollu mikää väkivaltanen ihminen. Yhes vaihees oli aika raastavaa, ku se oli aika kylmän viileet touhuu. Aika raskas elämäntyö.” (Markus 2016.)

Informanteista yhden tarinasta on suoranaisesti löydettävissä oman keskustelukulttuurin kehittämistä, lähinnä avoimuuden kautta. Informantti on huomannut avoimuuden helpottavan arkipäiväistä elämää ja sitä kautta sen luovan subjektiivista hyvinvointia. Toisen informantin tarinassa on nähtävillä kehitys ja muutoksia sosiaalisten suhteiden olemassa olossa. Jokainen yksilö voi löytää itselleen erilaisia yhteisöitä, erilaisten paikkojen kautta. Keskusteleminen ja sosiaalisuus ovat vahvasti subjektiivisen hyvinvoinnin rakentajia. Osassa informanttien tarinoita myös parisuhde koetaan subjektiivista hyvinvointia rakentavana asiana, kunhan suhteessa vallitsee luottamus ja rehellisyys. Luottamus ja rehellisyys ovat selkeästi vahvoja subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavia asioita. Vaaranen & Oulasmaa (2016) mainitsevat yksilöllisen historian vaikuttavan erityisesti keskustelukulttuurin omaksumiseen. Heidän mukaansa hiljaisessa perheessä kasvanut puhuu usein parisuhteessakin vähemmän kuin pitkiin ja sy-

vällisiin keskusteluihin jo lapsena tottunut persoona. Jokainen yksilö voi kehittää omia piirteitään (Vaaranen & Oulasmaa 2016). Informanttien kertomuksista on huomioitavaa myös iän mukanaan tuoma ymmärrys ja arvostus erityisesti sosiaalisia suhteita kohtaan ja halu muuttua parempaan suuntaan. Informantit hakevat erilaisia sosiaalisia piirejä uusista ystäväistä, parisuhteesta sekä uusien kaupunkien, koulujen ja harrastusten kautta.

”Sitte ehkä, niinku, no tää nykyinen suhde on mulle tosi tärkeä, koska se on niin erilainen, ku kaikki muut suhteet. Niin paljon avoimempi ja sellain niinku, et on enemmän luottamusta toiseen ihmiseen ja ehkä se mun kommuuniporukka on sellain. Tietysti, ku asuu toisten kanssa yhdessä. Niitten kaa on pystyny puhuu vaikeista asioista. Yleisesti avoimuus kuvastaa mulle eniten sitä tän hetkistä seurustelusuhdetta. Kuinka avoin mä pystyn olee nykypäivänä sille ihmiselle ja kuinka paljon mä oon huomannu, et siit on ollu apua oikeesti sitte loppupelissä. Nyt on tullu sellain fiilis, et on mun nyt kerrottava, et mä haluan olla täysin rehellinen, eikä tarvi sit pelätä sitä, et mitä lipsauttaa suustaan ja tällästä.” (Heta 2016.)

”Ystäväverkosto on tullu aika hiljalleen. Sillon, ku mä menin lukioo sieltä (lastensuojelulaitos), ni emmä oikee sinne lukioon koskaa sopeutunu, mutta kyl mä sielläki vietin ihmisten kaa aikaa. Enimmäksee (laitoskaveri) kanssa. Nyt, ku on muuttanu (paikkakunta), ni täällä on tutustunu enemmän ihmisii eri yhteyksissä, koulussa ja harrastuksissa. Mä (harrastus) lähinnä nykyään. Täällä on tosi paljon mahdollisuuksia. Tääl on niinku oma (harrastus) seura, ni mä oon niissä jutuissa ollu mukana aika paljon.” (Saana 2016.)

Yleisesti informanttien kertomuksissa erityisesti läheisten, tärkeiden ihmisten olemassa oleminen, turvallisuus, koulutus, raha-asiat ja asiat mitä itse tahtoo tehdä ovat subjektiivisen hyvinvoinnin peruspilareita. Myös ruoan ja terveyden kerrotaan vaikuttavan koettuun hyvinvointiin. Yleisesti informantit kokevat tämän hetkisen hyvinvointinsa suhteellisen hyväksi. Mitä paremmin yksilöt tuntevat itsensä ja mitä enemmän pysyviä sosiaalisia suhteita he ovat pystyneet rakentamaan, sitä paremmaksi he luokittelevat subjektiivisen hyvinvointinsa. Informanttien nuoruuden tarinoissa onnellisuus

ja subjektiivinen hyvinvointi rakentuvat lähinnä turvallisuudesta, vapaudesta, omasta tahdosta, sosiaalisista suhteista, perheestä, parisuhteesta, ruoasta sekä opiskelusta. Jokaisen osa-alueen nähdään vahvasti vaikuttavan subjektiiviseen hyvinvointiin.

”Mulle onnellisuus on sitä, et mä oisin silloin oikeesti onnellinen, ku saisin toteutettuu itteeni ja tykkään ottaa haasteita. Jos ylittää itensä, ni siit tulee hyvä fiilis. Voi ylittää itensä positiivisesti ja negatiivisesti, ja nekin voi sekottaa... Sillon mä olin oikeesti onnellinen, ku pääsin vankilasta. Varsinki silloin. En oo saanu mistää huumeista niin hyvää fiilistä tai euforian tunnetta, ku silloin, ku mä pääsin vankilasta ulos. Sai vapauden ja oman tahdon takasin. Se oli hienoo.” (Markus 2016.)

”Onnellisuus on mulle sitä, että mä saan herätä aamuisin turvallisessa ympäristössä ja et mul on ne läheiset mitä mulla on ja tietysti ruokaa. Mä oon aika 100 % onnellinen, mä oon oikeestaan aina ollu 100 % onnellinen.” (Heta 2016.)

”Koen olevani ihan todella onnellinen. Mulle onnellisuus on ehkä, että on hyvä olo ja tota, on ihmisiä, tärkeitä ihmisiä ympärillä ja asioita mitä voi tehdä, mistä pitää ja sellasta. Mä oon nykyisin aika psyykkisesti terve, enimmäksee ja on sosiaalista verkostoo enemmän, siin ne varmaan tärkeimmät.” (Saana 2016.)

Informanttien nuoruudessa sosiaaliset suhteet ovat subjektiivisen hyvinvoinnin kannalta niin tärkeitä, että aineellista hyvinvointia ei mainita lähes lainkaan. Raha mainitaan ainoastaan arjen toimimisen ja itsensä toteuttamisen kannalta. Voidaan olettaa taloudellisten tilanteiden olevan sidoksissa erityisesti omaan aktiivisuuteen ja yhteiskunnan antamaan tukeen. Terveys mainittiin jokaisessa tarinassa, mutta ainoastaan välillisesti. Kokonaisuudessaan voidaan todeta informanttien terveyden olevan hyvällä mallilla.

”Vankilan jälkee tuli pohdittuu, miten alan tekee rahaa. Päätin etten täytä yhtäkää sossun tai kelan lappuu. Ylipäätää mä en tykkää siit, et mua ohjaillaa, mä tykkään ohjailla muita. Se tuntuu hyvält.” (Markus 2016.)

”Mulla on sillä tavalla, et vaik sul ois kuinka vaikeeta, niin sul on aina joku asia hyvin, se ei määrittele sitä, et jos sul on vaikeeta elämässä, et sä et pystyis olee onnellinen. On olemassa ihmisiä, joil ei oo jalkoja tai muita raajoja ja silti ne luokittelee ittensä tosi onnelliseks tai mielen-veysongelmalliset, ni ei munkaa kaverit oo kukaa sanonu, että ne ei oo onnellisia. Ne on onnellisia sillä omalla tavallaan.” (Heta 2016.)

”En oo mikään kiusattu tai syrjitty enään... En oo masentunu, enkä mitää enää.” (Saana 2016.)

4.4 Tulevaisuuden onnellinen elämä

Lastensuojelutaustaiset informantit odottavat tulevaisuudelta tiettyjä muutoksia. He odottavat tulevaisuuden menevän menneisyyttä ja nykyisyyttä paremmin. Toisaalta informanttien tarinoista huomaa myös, että tulevaisuutta ei voi koskaan tietää ja sitä pidetään hieman hatarana. Haastateltavien onnellisen elämän unelmat ovat kuitenkin hyvin perinteisiä. Ketolan (2015, 57 – 59) mukaan koulutuksen hankkiminen, työpai-kan löytäminen, perheen perustaminen ja oman kodin ostaminen ovat perustavanlaa-tuisia tarpeita normaalin elämänsä mukaisesti. Hänen mukaansa asioiden nähdään olevan suuresti kiinni omasta asenteesta ja toiminnasta.

Informanttien tulevaisuuden suunnitelmissa korostuu halu osoittaa, että on yhteiskun-nan mukaisesti yksilönä kunnollinen, eikä ongelmallinen ja häiriintynyt. Yksilöillä on halu osoittaa tavoittelevansa toivottua elämäntapaa, koulutusta, työtä ja perhettä. Ker-tomuksissa korostetaan omaa selviytymistä ja tilanteiden hallintaa. Informanttien tari-noiden mukaan onnellisen elämän edellytyksinä on selviytyminen ja elämänsä hallinta. Yhteiskunta luo puitteita nuorten suhtautumiseen itseensä, elämäänsä ja mahdolli-suuksiinsa. Informanttien kertomuksissa peilataan muiden suhtautumista itseen. In-formanteista on nähtävissä yhteiskunnallisesti määriteltävän normaalin yksilön identi-teetti, erilaisista lähtökohdista huolimatta. Lastensuojelutaustaisten informanttien tule-vaisuuden odotukset ovat samanlaisia, kuin muidenkin, myös niin sanottujen normaa-leiden yksilöiden.

Informanttien onnellisen elämän tarinoissa korostetaan myös arjen tärkeyttä sekä unelmoidaan tasapainoisesta elämästä ja pysyvyydestä. Jokainen informantti on kasvanut oman menneisyytensä kautta ja peilaa omia tulevaisuuden odotuksia menneisyytensä. He näkevät arjen perinteisenä perhe- ja työelämänä. Heidän tulevaisuuden odotuksissa on paljon toivoa. Informantit toivovat esimerkiksi, että löytäisi vierelleen jonkun, jonka kanssa rakentaa arkea ja omaa perhettä, jo olemassa olevan parisuhteen jatkuvuutta tai saaden vaikuttaa ja saavuttaa unelmiensa ammatin ensin kouluttautamalla haluamalleen alalle ja tehden töitä haluamansa asian eteen. Toivomukset ovat vahvasti yhteydessä onnelliseen elämään ja sen saavuttamiseen. Elämän arkisilta hyvää ja onnellista elämää tuottavilta asioilta toivotaan läheisesti kestävyyttä, pysyvyyttä, tietynlaista tavoitteellisuutta sekä mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Arjen hyvinvoinnille nähdään myös vastapainona matkustelu, jonka ansiosta pääsee pois perinteisestä ilmapiiristä sekä voi oppia lisää itsestään sekä muista.

”Oon ottanu 5 vuoden tavoitteen. Täs on viel viis vuotta, ku mul on se rikosrekisteri, ei oo enää pitkä aika, ku se puhdistuu. Mä haluisin olla siin vaihees jo omavaranen... Sen jälkee, ku mul ois se pien pulju, ni oisin itteni herra. Ei tarvis olla kenenkää alasena. Mä haluisin vaa lähtee kiertele eri kulttuureita. Mä haluisin vaan reissailta ja ehkä löytää jonku ihmisen siihen vierelle kenen kaa reissata. Ei mitää ihmeellistä, toi riittäis.” (Markus 2016.)

”Mä odotan innolla, että lähitulevaisuudessa sitä, et mä pääsisin nyt työharjotteluun, ja sitte meillä on mun kaverin kanssa (nimi) kanssa suunniteltu reissu (paikka). Lähettäis ihan reppureissulle ja tutkailtais vähän sitä paikkaa. Ehkä pidemmälle aikavälille mä toivon, että tää suhde kestäisi ja et se ois oikeesti hyvä ja sitten niinku, ehkä joskus haussa tulevaisuudessa sitä työtä ja perhe elämää ja kaikkee tälläst. Viiden vuoden päästä mä oon toivon mukaan päässy koulusta ja olisin saanu jonkun hyvän työpaikan.” (Heta 2016.)

”Viiden vuoden kuluttua joko opiskelen varmaan yliopistolla tai sitten toimin (ammatti) jossain pienessä firmassa. Tai ehkä omassa firmassa. Ei mul nyt oikeestaan oo muita unelmia, matkustelu nyt on ihan kiva.” (Saana 2016.)

Yksi informantti kokee parisuhteen ja uusien ihmissuhteiden rakentamisen tulevaisuuden hyvää ja onnellista elämää horjuttavina tekijöinä. Hyvään ja onnelliseen elämään vaikuttavina tulevaisuuden tekijöinä on nähtävissä ongelmia, jotka kumpuavat jo lapsuudesta. Varhaisista kiintymyssuhteiden ongelmista voi seurata vaikeuksia hyväksyä ja uskoa, että aikuisena voi löytää vierelleen ihmisen, joka välittää ja haluaa pitää huolta pyyteettömästi. Jo lapsuudessa muodostetaan käsitys siitä, millainen on tärkein ihmissuhde ja kuinka tärkeimmät ihmiset huomioivat toisensa. (Lapsuus ja oma parisuhde 2016.) Tulevaisuuden voidaan nähdä kuvastuvan yksilön menneisyydestä sekä vahvasta yksilöllisestä halusta tehdä jotakin itselleen tärkeää. Yhden informantin tarinassa korostuu käsitys itsestä riittämättömänä ja ei-rakastettavana. Goldingin (2014, 74) mukaan varhaisten kiintymyssuhteiden ongelmien nähdään vaikuttavan muun muassa käsitykseen itsestä avuttomana, tehottomana, riittämättömänä ja ei-rakastettavana. Hän myös mainitsee yksilön usein syyttävän itseään negatiivisista kokemuksista. Varhainen vuorovaikutus muokkaa kehittyvää hermostoa ja vaikuttaa yksilön ajattelukyvyn ja tunteiden säätelykyvyn kehittymiseen. Informantin kertomuksessa varhaisen vuorovaikutuksen tuottamat kehittymisen häiriöt ovat vahvasti läsnä.

”Nyt mä en oo onnellinen enkä surullinen, mä oon neutraali. Mul on koojan semmonen tunne, et emmä haluu olla täl hetkel tyytyväinen itteeni. Mun pitää aina todistaa itelleni. Sit ku se hyväolo on ansaittuu, ni se tuntuu hyvält. Mä oon alkanu kaipa tasapainost elämää. Mä en haluu tällä hetkellä olla onnellinen. En mä oo ansainnu sitä ennen, ku oon saavuttanu ne tietyt asiat, mitä mä oon aina halunnu. Sitte ku oon saavuttanu ne, ni sitte mä oisin varmaan oikeesti onnellinen... Oma perhe ois aika hieno asia. Kyllähän se ois mukava tutustuu ja löytää jonku hyvän ihmisen. Nuorempana ei oikeesti ees tuntenu, ku alko seurustelee tai tollee. Seuraavan kerran, ku mä alan seurustelee, ni toivon, et se ois lopun ikää siinä. Löytäis jonku semmosen luotettavan ja semmosen, et ihan sama mis toinen ois, ni ei tarvis epäillä mitään. Ehkä joku päivä. Miks ei, ku eihän sitä heti mitää mukulaa tarvi, on täs ittesä kaa työstämistä ainaki vuoden päivät. Onks koskaa ihan valmis, ei varmaan.”
(Markus 2016.)

Luottamus itseen nousee informanttien tulevaisuuden odotuksissa esille onnellisen elämän luojana. Itseluottamus on koetuksella yhä useammalta taholta. Oman itsen tuntemista koetaan syntyvän aito luottamus kyvykkyyteen elää omaa ainutlaatuista elämää ja tehdä henkilökohtaisia päätöksiä. Luottamus itseen tarjoaa vapauden elää haluamallaan tavalla. (Andersson, 2011.) Informanttien tulevaisuuden tarinoista voi päätellä itsensä voittamisen ja mielekkäiden asioiden saavuttamisen olevan suurin toivottava voitto ja onnelliseen elämään vaikuttava tekijä.

”Ois se oma pien pulju, ei mitää älyttömii, mut just niinku, ei tarvis olla muista riippuvainen. Pieni yritys, ehkä tatuointifirma. On täs viel 5 vuotta aikaa harjotella. Se on ainaki se yks asia, mitä haluun aina tehdä. Näkee oman kuvan jäljen toisessa ikuisuuksii, ni siit tulee jotenki niin hyvä olo. Se on niin pysyvää.” (Markus 2016.)

”Ylempi koulutuskin on vähän suunnitteilla, kun mulle on sanottu, että mä en ehkä niinku ihan sille peruslinjalle oo hyvä, et mulle on sanottu, et se johtajuus ois se kaikkein, niinku paras asema. Ehkä sitten voi olla, et käyn sit sen ylempän (amk tutkinto) koulutuksenki. Se jää nähtäväks, riippuu, jos mä esimerkiks työharjottelussa löyän jonkun upeen työpäikan missä mä voisin oikeesti olla, ni varmaan siellä. Voihan sitä ylempää koulutusta just käyä sitte joskus muullon.” (Heta 2016.)

”Mun tavote oli mennä yliopistoo lukee (yliopisto oppiaine), mut mä en sit päässy sinne. Sit mä menin hetkeks aikaa lukee (tutkinto) ammattikouluu (paikkakunta). Sitten mä aattelin, et mä haen ammattikorkeeseen, ja sit mä pääsin lukee tohon (ammattikorkeakoulu). Mä luin viime keväänä (amk tutkinto). Mä aattelin, et mä voisin erikoistua (oppiaine), mut sitte mä totesin, ettei se (amk tutkinto) oo mun juttu. Et mua kiinnostaa vaa se yksi (oppiaine) siinä asiassa ja tota (oppiaine) ei pääse niin kovin helposti lukee, ni mä vaihoin sitte alaa. (Tutkinto) on sitte toinen mun unelma ammatti. Mä luen nytte (tutkinto) (paikkakunta). Kyl mä aion varmaan, täs jossain vaiheessa alkaa lukee avoimes yliopistos sen ohella. Mä kaipaan jotain, aivoilleki jotain työtä. Emmä oo suunnitellu ihan hirveesti.” (Saana 2016.)

Yleisesti lastensuojelutaustaiset informantit näkevät tulevaisuuden menneisyyttä ja nykyisyyttä onnellisempänä, paremman elämän aikana. He luottavat tulevaisuuteen ja odottavat sekä uskovat sen kantavan. Informantit nostavat tulevaisuudestaan esille lähes ainoastaan kasvattavia ja positiivisia asioita. He ymmärtävät oman yksilöllisen itsensä ja menneisyytensä vaikuttavan omaan suhtautumiseensa ja asenteidensa muutoksen muovaavan koettua hyvinvointia sekä tulevaisuuden elämää.

Informantit kiteyttävät teemahaastattelupohjan mukaisesti kertomuksiinsa myös neljä koettuun hyvinvointiin ja onnelliseen elämään vaikuttavaa heille itselleen olennaisen tärkeää asiaa. Asiat luovat perustan kestäville valinnoille, toiminnoille ja motivaatiolle. Informanteille tärkeimmillä asioilla on heille erityinen henkilökohtainen merkitys ja he kokevat asiat arvokkaiksi. Asiat ovat myös tärkeimpiä asioita subjektiivisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden kokemisen kannalta.

Tärkeäksi ja arvokkaiksi koettujen asioiden nimeäminen antaa elämälle suunnan ja tarkoituksen. Arvot määrittelevät suunnan, jolle myös henkinen terveys perustuu. (Tärkeät asiat ensin 2016.) Informanttien tärkeänä pitämät asiat antavat elämälle arvopohjan, johon he voivat nojautua sisäisen tai ulkoisen ristiriidan ilmetessä. Arvot antavat pohjan, jonka kautta heidän on mahdollista pohtia asioita, tilanteita sekä muodostaa päämääriä (Tärkeät asiat ensin 2016). Arvojen voidaan nähdä kiteyttävän lastensuojelutaustaisten informanttien kokemat onnelliseen elämään vaikuttavat asiat sekä tärkeimmät subjektiivisen hyvinvoinnin mittarit kyseenomaisten lastensuojelutaustaisten informanttien elämässä.

Tässä tutkimuksessa tutkimustulosten kiteyttävänä kysymyksenä oli kertoa neljä asiaa, joita ei koskaan halua menettää. Informanttien tärkeimmiksi nimetyt asiat ja alueet voidaan heidän kokemuksiensa mukaan jaotella sosiaalisiin suhteisiin, rakkauteen, itsensä toteuttamiseen sekä terveyteen. Sananlasku rahalla ei voi ostaa onnea kuvailee hyvin informanttien tarinoiden yhtenäisyyttä ja arvojen kokonaisuutta (Tunteet 2016). Lastensuojelutaustaisten nuorten informanttien tarkempien kiteytyksien mukaan onnellisen elämän kokonaisuuteen ja subjektiivisen hyvinvoinnin osa-alueiksi voidaan erikseen määritellä perhe, rakkaus, intohimo, aika, tietotaito, kunnioitus ja sisäinen rauha.

Neljä asiaa, joita et koskaan halua menettää?

- ”1. Vapautta ja omaa tahtoa, sen ymmärtää vasta kun sen menettää.
2. Ystäviä, oon joutunu pettyy niin moneen et toivoisin, etten enää käytäis turhaa aikaani vääränlaisii ihmisii.
3. Terveyttä, meikäl on aina ollu hyvä fyysinen kunto, eikä oo ollu mitää allergioita tai sairauksii, oon kiitollinen siitä.
4. Love kills slowly, ei oo oikee viittyny mitää perhettä alkaa perustaa tällä elämäntyylillä.” (Markus 2016.)

- ”1. Perhettä. Ilman perhettä ei kukaan tuu toimeen tässä elämässä.
2. Positiivisuutta, koska ilman mun positiivista elämänasennetta niin mul todennäkösesti ois ollu paljon vaikeempaa. Se tietynlainen ajattelutapa, että mun elämä on lahja ja sitä ei kuulu antaa pois, itsemurhan kautta tai muuta vastaavaa. Siitä varmaan se elämänhaluki.
3. Elämänhalua.
4. Itseäni. En halua muuttua ihmisenä niin paljoa, että en enää tunnista itseni peilistä aamuisin.” (Heta 2016.)

- ”1. Ystäviä.
2. Perhettä.
3. Vapautta. No sillä tavalla niinku, et saa mennä minne haluaa ja tehdä mitä haluaa. Se ku oli suljetulla, ni on aika rajotettua elämää. Mä en haluu elää sillee. Sama siellä (lastensuojelulaitos).
4. No sanotaa lisäksi, vaikka se tyttöystävä.” (Saana 2016.)

5 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia subjektiivisen hyvinvoinnin näkökulmia kolmella lastensuojelutaustaisella nuorella on. Tavoitteena oli myös ymmärtää nuorten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksia. Näkökulmien avulla pyrittiin luomaan kehitysideoita ja palautetta työelämäkumppanille sekä lisäämään tietoa ja ymmärrystä lastensuojelutaustaisten kokemuksista ja subjektiivisesta hyvinvoinnista so-

siaalisten suhteiden, aineellisen hyvinvoinnin ja terveyden kautta. Tutkimuksessa saavutettiin pyrkimyksien mukaiset tavoitteet melko laajoina kokonaisuuksina.

Lastensuojelutaustaisten informanttien elämässä kokemukset olivat rakentuneet ketjutuen monen pienen ja/tai suuremman tapahtuman yhteisvaikutuksista. Erosen (2012, 37) mukaan tiedetään erittäin vähän millaisia kokemuksia ja merkityksiä lastensuojelun alaisien lasten elämään käytännössä muodostuu. Heinon (2009, 209) mukaan lastensuojelun tutkimuksissa toistuu, että joka kolmas yksilö selviää ja menestyy aikuisena hyvin. Hänen mukaansa loput kaksi kolmasosaa jaottuvat ajoittain hyvin toimeentuleviin ja myöhemmin huonosti toimeentuleviin yksilöihin. Tässä tutkimuksessa lastensuojelutaustaisten subjektiivinen hyvinvointi ja yleinen toimeentulo muokkautuivat yksilöllisesti jokaisen yksilön hetkellisen elämäntilanteen ja osittain jokaisen henkilökohtaisen historian mukaisesti. Heinon (2009, 209) mainitsemat yleistyksiset omalta osaltaan vähentävät lastensuojelutaustaisten ihmisarvoa ja luokittelevat heidät ennako olettamusten perusteella. Savolaisen (2012) mukaan lastensuojelusta annetaan julkisuudessa liian negatiivinen kuva. Tämä tutkimus esitti osaltaan positiivisemmän ja aidomman puolen lastensuojelutaustaisten hyvinvoinnin kokemuksista.

Lastensuojelutaustaisten subjektiivinen hyvinvointi ilmeni erittäin laajana kokonaisuutena. Informanttien kertomuksista ilmeni kokemuksia fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Tässä tutkimuksessa sosiaalinen hyvinvointi oli merkittävässä osassa jokaisen informantin kokemuksia. Sosiaalinen hyvinvointi ei näkynyt ainoastaan perhe ja ystävyysuhteina, vaan myös ohjaajien ja parisuhteen tuomana subjektiivisena hyvinvointina sekä mainittujen suhteiden tuomana pahoinvointina.

Tutkimuksessa ilmeni, että jokaisen informantin kokemukset subjektiivisesta hyvinvoinnista ovat yksilöllisiä. Erilaisista kertomuksista huolimatta lastensuojelutaustaisten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksissa oli yhtäläisyyksiä. Yhtäläisyydet limityivät ja vaikuttivat toisiinsa monilta osin, esimerkiksi varhaisten kiintymyssuhteiden rakentuminen sekä turvallisuus ja/tai turvattomuus olivat kuvailtavissa jokaisen informantin kertomuksissa (vrt. Eronen 2012, 37). Tutkimustulosten perusteella lastensuojelutaustaisten subjektiiviseen hyvinvointiin vaikutti erityisesti turvallisuus ja turvattomuus, yksinäisyys ja yhteisöön kuuluminen, välit aikuisen/aikuisten kanssa, kouluajan olosuhteet sekä harrastukset ja mielihyvää tuottava tekeminen.

Tuki ja ymmärrys ovat tutkimustulosten mukaan myös vahvasti sidoksissa lastensuojelutaustaisten yksilöiden subjektiiviseen hyvinvointiin ja erityisesti sosiaalisiin suhteisiin. Sosiaalisten suhteiden rakentuessa ja sitä kautta sosiaalisten taitojen kehittyessä sekä turvallisen ilmapiirin ollessa läsnä, yksilö kehittyi tunteiden, ajatuksien ja kokemusten käsittelyssä. Samalla valmiudet oman elämän valintoihin kasvoivat. Oikeanlainen huomio ja ymmärrettyksi tuleminen ovat yksilön oikeus, sekä psyykkisen kehityksen ja kasvun edellytys. Aaltosen & Rannilan (2013, 24 – 24) mukaan yksilön koikiassa itsensä hyväksytyksi itsetunto vahvistuu ja minäkuva kehittyy. Hän mainitsi myös itsensä tuntemisen auttavan kohtaamaan elämässä eteen tulevia pettymyksiä. Lastensuojelutaustaisten nuorten informanttien mukaan yksittäiselläkin teolla ja puheella voi olla merkitystä käsitykseen omasta itsestään ja sitä kautta kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Ojasen (2001, 77) mukaan ollakseen onnellinen ja sitä kautta hyvinvoiva, yksilö tarvitsee jonkun, jonka kanssa jakaa niin iloiset kuin surullisetkin asiat. Tutkimustulokset pohjautuivat suurelta osin Ojasen maininnan mukaisesti sosiaalisten suhteiden vaikuttavuuden kokonaisuuteen.

Mielenkiintoisina yhtäläisyyksinä informanttien kokemuksissa vaikuttivat kokonaisuudessaan oman elämän vaikuttamismahdollisuudet, ympäristö, turvallisuus, läheiset suhteet sekä terveys ja välillisesti myös aineellinen toimeentulo. Lastensuojelutaustaisten tarinoista nostetut tutkimustulosten hyvinvoinnin osatekijät vahvistivat sekä horjuttivat yleisen subjektiivisen hyvinvoinnin osa-alueita. Yhdenkin hyvinvointiin vaikuttavan osa-alueen epätasapaino horjutti yksilön subjektiivista hyvinvointia. Horjuttavat tekijät aiheuttivat myös kasautuessaan erilaisia subjektiiviseen hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavia asioita. Erityisesti varhaislapsuudessa koetut vaikeudet lisäsivät riskejä ajautua myöhempien elämänvaiheiden ongelmiin (vrt. Hyvinvointi ja terveyserot 2015). Informanttien tarinoiden kokonaisuudesta voi päätellä, että erilaiset subjektiiviseen hyvinvointiin negatiivisesti liittyvät kokemukset olivat mukana elämän jokaisessa vaiheessa aina jollakin tietyllä tavalla. Ne myös vaikuttivat yksilöiden päätöksentekoon, tunteisiin sekä koetun hyvinvoinnin kokemuksiin. Tutkimustuloksista esiin nousevat asiat olisi hyvä ottaa huomioon jokaisen yksilön kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta.

Lastensuojelutaustaisten kertomuksista oli eriteltävissä kokonaisuuksia lapsuuden, lastensuojeluajan ja nuoruuden subjektiivisesta hyvinvoinnista sekä tulevaisuuden odotuksista. Kokonaisuudet erosivat osittain toisistaan erilaisten subjektiiviseen hy-

vinvointiin vaikuttavien asioiden vuoksi. Lapsuuden subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksiin vaikuttivat erityisesti epävarmuus, puhumattomuus, erilaisten tunteiden kuolettaminen, vanhempien erot sekä kiintymyssuhteiden rakentaminen. Lapsuuden subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavat asiat voisi luokitella melko negatiivisiksi, mutta kokonaisuudessaan informantit kokivat lapsuuden positiivisena. Informantit kertoivat lastensuojeluaajan subjektiivisen hyvinvoinnin olevan läheisesti yhteydessä ystävyyssuhteisiin, perheeseen, ohjaajiin, arvostuksen ja luottamuksen rakentumiseen sekä opiskeluun. Laitosajan kokemukset erosivat toisistaan erityisesti koetun arvostuksen ja luottamuksen rakentumisten kautta. Laitosajan kokemukset olivat sidoksissa moninaisesti subjektiiviseen hyvinvointiin ja pahoinvointiin.

Nuoruuden kokemukset painoutuivat selviytymiseen, parisuhteeseen, ystäviin, itseensä luottamiseen sekä itsensä toteuttamiseen. Nuoruus on entistä subjektiivista hyvinvointia positiivisempi aika. Positiivisuudessaan nuoruuden kokemuksista oli huomattavissa myös lapsuuden ja lastensuojeluaajan vaikutuksia. Menneisyyden koettiin vaikuttavan erityisesti nuoruuden subjektiiviseen hyvinvointiin.

Tulevaisuuden onnellisen elämän odotukset olivat nuoruuden sijaan vieläkin parempaa odottavia ja täynnä perinteisiä haaveita. Tavoitteiden asettaminen, koulutus, työ, perhe ja oma koti olivat subjektiivista onnellisuutta luovia asioita. Odotukset ovat saavutettavissa sekä luovat samalla voimaa ja nykyisyyden subjektiivista hyvinvointia. Kokonaisuudessaan lastensuojelutaustaisten henkilökohtaiset kokemukset kertoivat vaikeuksien kautta kasvamisen olleen selkeästi subjektiivista hyvinvointia luova asia. Tämän tutkimuksen mukaan lastensuojelutaustaisten voidaan sanoa olevan paljon kokeneita, mutta yksilöllisin tavoin hyvinvoivia persoonia.

Aiheen tarkemmalla rajaamisella olisi ollut mahdollista saavuttaa tarkempi kuvaus tietynlaisesta subjektiivisesta hyvinvoinnista. Tutkimuksen lähtökohdat sekä rajaus olivat alun perinkin melko laajoja. Tämä tutkimus käsittelee koettua hyvinvointia laajana kokonaisuutena ja antaa vastauksia melko laajoihin kysymyksiin, tuoden kuitenkin informanttien omia aitoja kokemuksia ilmi. Tutkimuksen toteutus on laajuuteensa nähden selkeä ja antaa vastaukset laadittuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymykset olivat todella moninaisia ja mielenkiintoisia. Kysymykset eivät myöskään rajanneet itsessään pois mitään yksilöiden kertomuksista nousevia subjektiiviseen hyvinvointiin vaikuttavia asioita.

Kerronnallisella otteella sekä teemahaastattelumenetelmällisellä aineistonkeruulla tavoitettiin myös melko hyvä ja laaja ymmärrys nuorten subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksia kohtaan. Teemahaastattelurunko auttoi informantteja ja itseäni tutkijana jäsentämään tutkimushaastattelua ja sitä kautta myös tutkimuksen tuloksia. Teemahaastattelumenetelmä antoi hyvät raamit tutkimukseen asetetun subjektiivisen hyvinvoinnin kehykselle. Subjektiivisen hyvinvoinnin keskeisten osa-alueiden, eli sosiaalisten suhteiden, aineellisen hyvinvoinnin sekä terveyden yhteydet ja kokemukset selvisivät informanttien kertomuksista.

Tutkimuksessa haluttiin korostaa lastensuojelutaustaisten erilaisia lähtökohtia, mutta erityisesti samanlaisia tarpeita, kuin niin sanotuilla normaalitaustaisillakin on. Tämä tutkimus tahtoi kohdata lastensuojelutaustaiset nuoret yksilöinä, ilman ennakkokäsityksiä ja erityisesti ilman lokeroitua ja negatiivisia ajatuksia. Tutkimuksen lähestymistapana kerronnallisuus ja positiivisten elementtien esille tuominen tuotti samalla myös uutta tietoa lastensuojelutaustaisten subjektiivisesta hyvinvoinnista.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi on yhteydessä koko tutkimusprosessiin. Lähtökohtana oli rakentaa tutkimus teorian, menetelmien valinnan, tuloksien ja pohdinnan yhteistyöstä. Informanttien erilaiset subjektiivisen hyvinvoinnin kertomukset muokkasivat osaltaan tutkimuksen teoreettista viitekehystä, kuin teoreettinen viitekehys omalta osaltaan vaikutti teemahaastattelupohjaan ja sitä kautta informanttien tarinoihin. Valitut lähtökohdat ja menetelmät muokkaavat tutkimuksen kokonaisuutta ja saavutettavia tuloksia. Informantit auttoivat löytämään useita näkökulmia subjektiiviseen hyvinvointiin ja tuloksiin liittyen. Informanttien kertomukset myös mahdollistivat saatujen johtopäätösten ja tutkimustulosten kriittisen käsittelyn. Kriittisen käsittelyn tavoitteena oli tuottaa monipuolista ja luotettavaa tutkimustietoa.

Tarkka perehtyminen laadullisen tutkimuksen toteutus- ja analysointimenetelmiin muokkasi valintoja tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Ensin lähtökohtana oli lähestyä tutkimusta entistä kerronnallisemmasta lähtökohdasta. Selkeyttä ja tietoa etsien menetelmät muuttuivat perustellusti tämän tutkimuksen mukaisiksi. Aineistonkeräämisessä huomioin erityisesti luotettavuuden, anonymiteetin ja yksilöiden erilaiset tarpeet. Anonymiteetti ja luotettavuus ovat sidoksissa toisiinsa esimerkiksi haastattelutilanteissa, informanttien nimiä määriteltäessä sekä tuloksia analysoitaessa. Huomiointi edes-

auttoi luotettavaa tiedon saantia sekä informanttien ja tutkijan välistä luottamuksellista suhdetta.

Luottamukselliseen vuorovaikutukseen vaikutti osaltaan myös yhden haastateltavan ennalta tunnettavuus. Ennalta tunnettu informantti kertoi kokemuksistaan erityisen tarkasti ja laajasti. Ainoastaan yksi informantti oli suoraan lastensuojelulaitoksen yhteyshenkilön yhteystietojen kautta hankittu. Lastensuojelulaitoksesta saatujen yhteystietojen kautta hankittu informantti motivoi kolmannen haastateltavan mukaan tutkimukseen. Kyseenomainen kolmaskin informantti antoi monipuolista ja erilaista näkemystä tutkimustuloksiin. Luotettavuutta lisäsi omalta osaltaan myös, että jokainen informantti oli ollut kyseenomaisen saman lastensuojelulaitoksen asiakkaana ja lastensuojelun asiakkuus oli osaltaan vaikuttanut jokaisen informantin elämään. Tutkimustuloksista on merkittävästi huomattavissa informanttien yksilölliset kokemukset ja elämäkerrat. En usko, että ainoastaan lastensuojelulaitoksen yhteyshenkilön kautta saamistani yhteystiedoista ja yhteystietojen taustalla olevista informanteista olisi saanut näin laajaa ja laadullista aineistoa, koska osa informanteista ei ole oman elämäntilanteensa takia enää yhteydessä kyseenomaiseen laitokseen. Tämä tutkimus toi lastensuojelutaustaisten kokemusten moninaisuuden erittäin hyvin esille.

Aineiston analysointivaiheessa erityinen huolellisuus ja tarkkuus olivat todella tärkeässä asemassa. Informanttien subjektiivisen hyvinvoinnin kertomukset olisi ollut melko helposti ylitulkittavissa, mutta huomiota kiinnitettiin erityisesti tutkimuskysymyksiin ja sitä kautta analyysin rajaukseen. Käsiteltyihin tuloksiin on liitetty suoria sitaatteja, jotka lisäsivät tutkimuksen luotettavuutta. Suorat lainaukset antavat myös lukijalle mahdollisuuden tulkita saatuja tuloksia. Heikkisen ym. (1999, 39 – 52) mukaan kerronnallisen tutkimuksen voima on todellisuuden tunteessa. Tutkimuksesta tekee kerronnallisen lähinnä informanttien suorat lainaukset. Todellisuuden tunnetta luovat myös informanteille haastattelupäivien mukaan määritellyt nimet. Kokonaisuudessaan huolellisuuteen liittyy myös tutkimuksen tarkka raportointi. Raportointi mahdollistaa tutkimuksen uudelleen toteuttamisen, sekä tulosten analysoimisen samankaltaisten tuloksien mukaisesti.

Tutkimukseen kootusta erittäin laadullisesta aineistosta olisi saanut tutkittua montaa muutakin lastensuojeluun ja erityisesti yksilöiden subjektiivisiin kokemuksiin liittyviä aihealueita. Rajatun laajuuden vuoksi kaikkea ei voinut mahduttaa tähän tutkimuk-

seen. Näkökulman laajempi tutkiminen olisi kuitenkin erittäin mielenkiintoista. Tämän tutkimuksen ulkopuolelle jäi paljon erilaisia elämäntapaan vaikuttavia tekijöitä, esimerkiksi vankilakierteen ja erilaisten asioiden tapahtumakulkuja sekä muita mielenkiintoisia yksittäisiä informanttien menneisyyksiin, nykypäiviin ja tulevaisuuksiin kuuluvia asioita. Tätä tutkimusta voisi jatkossa kehittää sekä syventää esimerkiksi haastatteleamalla muutamien vuosien päästä samoja informantteja, kysymällä heiltä samat haastattelupohjan mukaiset kysymykset ja verrata saatuja kertomuksia tämän tutkimuksen tuloksiin. Kehitysehdotukseksi sopisi myös samojen informanttien tutkiminen ja kuulumisten kysyminen esimerkiksi 10 vuoden päästä. Syventämällä tietämystä olisi mahdollista saada kokonaisvaltaisempia ja sitä kautta myös osaltaan uskottavampia tuloksia.

Lastensuojelutaustan vaikutusta ja vaikuttavuutta subjektiiviseen hyvinvointiin sekä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin olisi hyvä tutkia. Laajempi määrällinenkin tutkimus olisi mahdollista toteuttaa. Toteutus vaatisi aikaa ja erittäin tarkkaa paneutumista tutkittavaan aiheeseen. Määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen tekeminen esimerkiksi lastensuojelutaustaisten subjektiivisista kokemuksista olisi mahdollista toteuttaa esimerkiksi kyselylomakkeiden avulla. Lomakkeet eivät kuitenkaan luultavasti toisi tarpeeksi yksityiskohtaista tietoa, joten suosittelen laajemman ja yksityiskohtaisemman aineiston hankkimiseen haastatteluja sekä tutkijan ja tutkittavan luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta. Connelly & Clandinin (1994, 416) myös mainitsivat kokemuksellisen tiedon vähän tutkitusta tai vaikeasti määriteltävistä aiheista olevan parhaiten saavutettavissa kerronnallisten, luottamusta herättävien menetelmien avulla.

Smartin (2007, 49 – 50) mukaan Suomessa on jo pitkään vallinnut hiljaisuuden kulttuuri suhteessa erityisesti lastensuojelun alaisuudessa elettyihin lapsuuksiin. Aika, paikka ja yleisöt vaikuttavat tarinoiden sisältöön ja kerrontaan. Smartin (2007, 49 – 50) mukaan lastensuojelutaustasta kertominen ei ole yksinkertaista. Kokemuksista ei luultavasti koskaan tule kovinkaan yleisiä puheenaiheita. Ne ovat jatkossakin arkoja aiheita, joita on houkuteltava kerrottaviksi. Nähdään, että kertomus on kuin kertojansa. Koen haastattelujen olleen minulle tutkijana sekä lastensuojelutaustaisille nuorille tärkeässä asemassa pohtiessa omaa elämää ja omaa paikkaansa maailmassa.

Informanttien tarinat eivät ole merkityksellisiä vain kertojalle itselleen. Erosen (2012, 37) mukaan Suomessa lastensuojelun laitossijoitukset ovat hankalasti käsiteltävä aihe,

joka on samalla näkymätön ja samalla näkyvä osa suomalaista yhteiskuntaa. Smartin (2007, 49 – 50) mukaan lastensuojelutaustaisten muistot eivät ole mitä tahansa muistoja. Lastensuojelutaustaisten kokemukset voidaan nähdä hyvin arvokkaina ja merkityksellisiä myös lukijalle. Vaikka lukijalla ei olisi omaa kokemusta lastensuojelusta, tarinat voi kokea hyvin läheisiksi tuntemiensa lastensuojelutaustaisten, heidän kanssa töitä tekevien ammattilaisten ja muiden tapaamiensa yksilöiden kautta. Lukija pystyy ymmärtämään ja syventämään yleistä ymmärrystä tietyistä tilanteista ja vaiheista eri yksilöiden elämässä. Tutkimuksen vakuuttavuuteen liittyvänä tavoitteena oli osaltaan tuottaa syvempi ymmärrys esimerkiksi toisten samankaltaisen tilanteen kokeneen ja tarinan kertoneen kanssa. Myös ammattilaisten on hyvä ymmärtää ja syventää omaa ymmärrystään tehtäessä yhteistyötä erilaisten yksilöiden kanssa.

Tämän tutkimuksen myötä silmäni ovat avautuneet asioille, jotka ovat yhteiskunnassamme liian vaiettuja ja myös sen vuoksi niin vaikeita käsitellä. Aikaisempia tutkimuksia lastensuojelutaustaisten subjektiivisesta hyvinvoinnista ei löytynyt. Aihe on arka, mutta siitäkin huolimatta tutkimustietoa aiheesta tarvitaan, jotta uudenlaista apukeinoja voidaan kehittää ja ymmärtämystä lisätä. Tutkimuksen myötä toivon jokaisen lukijan huomaavan ainakin yhden yhteiskuntamme epäkohdan. Osoitan epäkohdan olevan sen, että lastensuojelutaustaisten ja yhteiskunnan määrittelyt eivät usein kohtaa toisiaan. Jokaisen lukijan on myös hyvä huomata, kuinka paljon lapsuuden traumaattiset kokemukset vaikuttavat yksilöiden subjektiiviseen hyvinvointiin ja kuinka kokemuksista voi seurata yksilöille häiriöitä vielä aikuisenakin. Tuloksissa olevat informanttien omat kertomukset nostavat elämää ja subjektiivista hyvinvointia horjuttavat tekijät, erityisesti vanhempien tekemät sekä tekemättä jättämät asiat, muiden aikuisten esimerkillään antamat merkitykset sekä yksilöiden omien kehitysongelmien vaikutukset valokeilaan sekä puheenaiheiksi.

Tämä tutkimus on vain pieni osa lastensuojelutaustaisten subjektiivisten kokemusten kirjoa, mutta toivon tämän myötä, että lastensuojelutaustaiset nähtäisiin yksilöinä, eikä heitä lokeroitaisi taustansa perusteella. Koen, että jokaisen tutkimukseen osallistuneen nuoren subjektiivinen kokemus auttaa myös ammattilaisia kehittämään kohtaamistapojaan ja ymmärrystään. Jos lastensuojelutaustaisten subjektiivista hyvinvointia pystytään edistämään tuomalla esille heidän hyvinvoinnilleen keskeisiä osatekijöitä, kuten sosiaalisten suhteiden merkitystä ja niiden vaikutusta on tämä tutkimus täyttänyt tehtävänsä. Tutkimuksen tulokset ovat myös sovellettavissa erityisesti tutkimuksen tilaa-

jana toimivan lastensuojelulaitoksen sisäisessä toiminnassa, mutta positiivisten elementtien esille tuominen toivottavasti auttaa myös suunnittelemaan ja luomaan uudenlaisia tuen muotoja sekä tukee jo olemassa olevia tukijärjestelmiä. Tämän tutkimuksen tuloksia on mahdollista hyödyntää jokaisen yksilön tukemisessa sekä hyvinvoinnin turvaamisessa eri toimijoiden piireissä.

Yleishumanistisesti jokainen ihminen on laulun arvoinen, jokainen elämä on tärkeä (Lavi 1998). Elämän arvokkuus rakentuu vuorovaikutuksessa, jossa jokainen muisteltu ja tarinoitu elämä on ollut sekä on elämisen ja siitä kertomisen arvoista. Tarinoista ei pidä olla kiinnostuttu ainoastaan palvelujen kehittämiseksi, vaan arvostuksesta jokaista yksilöä kohtaan.

Lopuksi haluan kiittää opinnäytetyöhöni osallistuneita lastensuojelutaustaisia nuoria Markusta, Hetaa ja Saanaa (nimet muutettu) jaetuista kokemuksista. Teidän tarinanne tekivät tutkimuksesta syvemmän, aidon sekä laadullisesti toimivan kokonaisuuden. Teidän kokemuksenne ovat arvokkaita ja toivon teille kaikkea hyvää. Kiitos kuuluu myös tutkimuksen tilaajana ja yhteistyökumppanina toimivalle yksityiselle lastensuojelulaitokselle, erityisesti laitoksen johtajalle. Tutkimuksen tuottamisen ohjauksesta haluan kiittää Mikkelin ammattikorkeakoulun työntekijöitä, erityisesti opinnäytetyön ohjaavaa opettajaa Saria sekä yliopettajina toimivia Katjaa ja Pekkaa. Suuren avun tutkimuksen valmistumiselle ovat tuoneet myös opiskelutoverini, ystäväni, sukulaiseni, koirani, perheeni sekä kaikki muut mainitsemattomat tutkimusprosessin valmistamiseen vaikuttavat tahot. Kiitos annetusta tuesta! Koen itse olevani tällä hetkellä hyvinvoiva ja onnellinen muun muassa teidän ansiostanne.

”Mulle onnellisuus on ehkä, että on hyvä olo ja tota, on ihmisiä, tärkeitä ihmisiä ympärillä ja asioita mitä voi tehdä, mistä pitää ja sellasta.”
(Saana 2016.)

LÄHTEET

- Aaltonen, Johanna & Rannila, Miia 2013. Nuorten kokemuksellinen hyvinvointi toisen asteen oppilaitoksissa. Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Aaltonen, Marjo, Ojanen, Tuija, Vilhunen, Riitta & Vilén, Marika 1999. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Airaksinen, Timo 2006. Onnellisuuden opas. Juva: WS Bookwell Oy.
- Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. WSOY Porvoo.
- Allardt, Erik 1989. An updated indicator system: having, loving, being. Department of Sociology, Working papers. University of Helsinki.
- Andersson, Christina 2011. Itseluottamus syntyy itseen luottamisesta. WWW-dokumentti. <https://cristinaandersson.wordpress.com/2011/04/28/itseluottamus-syntyy-itseen-luottamisesta/>. Päivitetty 28.4.2011. Luettu 30.10.2016.
- Angner, Erik 2011. The evolution of eupathics. The historical roots of subjective measures of well-being. *International Journal of Well-being*.
- Bardy, Marjatta 2001. Pikkulapsien sijoitus oman kodin ulkopuolelle – syrjäytymisen ja liittymisen risteyskohta. Teoksessa Järventie, Irmeli & Sauli, Hannele (toim.) Eriarvoinen lapsuus. Helsinki: WSOY. 70 – 71.
- Bardy, Marjatta 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1. Luettu 7.10.2016.
- Barkman, Johanna 2009. Hoitava ja kuntouttava lastensuojelu. Lasten ja nuorten elämäntarinan äärellä. Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. PDF-dokumentti. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1. Luettu 29.10.2016. 278 – 279.
- Boon, Suzette, Steele, Kathy & Van der Hart, Onno 2011. Traumaperäisen dissosiaatiohäiriön vakauttaminen. Taito-ohjelma potilaille ja terapeuteille. Suom. Holländer, Paula. Oulu: Traumaterapiakeskus.
- Salmivalli, Christina & Kirves, Laura 2015. Kaverisuhteet ja kiusaaminen. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/perhe-ja-kehitysymparisto/kaverisuhteet-ja-kiusaaminen>. Päivitetty 8.9.2015. Luettu 12.11.2016.
- Connelly, F. Michael & Clandinin, D. Jean 1997. Narrative Inquiry. In J. P. Keeves (toim.) Educational research, methodology and measurement: An international handbook. (2. painos.). Adelaide: Flinders University. 415 – 421.

Elbaz-Luwisch, Freema 1997. Narrative research Political issues and implications. *Teaching and teacher education* 13. 76.

Eronen, Tuija 2012. Lastenkoti osana elämäntarinaa. Narratiivinen tutkimus lastenkodissa asuneiden kertomuksista. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen Yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Oy. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. Jyväskylä: PS-kustannus. 34.

Eskola, Jari 2007. (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamaäki, Leena, Saari, Erkki ja Ahola, Anja (toim.) *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen*. Helsinki: Tammi. 32 – 41.

Frey, Bruno & Stutzer, Alois 2002. What Can Economists learn from Happiness Research? *Journal of Economic Literature* 40 (2).

Golding, Kim S. 2014. DDP-käsikirja. Hoitava kiintymys –terapeuttinen vanhemmuus. Turvattuutta ja traumoja kokeneiden lasten ja nuorten kasvuun tukeminen. Käsikirja kasvattajille ja ammattilaisille. Tampere: PT-Kustannus.

Guba, Egon G. ja Lincoln, Yvonna S. 1996. Naturalistic and rationalistic enquiry. In: Keeves, J.P. *Educational research, methodology and measurement. An international handbook*. 2nd edition. Pergamon. Cambridge.

Gudmundsdottir, Sigrun 1997. Introduction to the theme issue of "Narrative perspectives on research on teaching and teacher education". *Teaching and teacher education* 13 (1).

Hanifi, Riitta 2015. Sosiaaliset suhteet järjestäytyvät uudelleen. WWW-dokumentti. <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/100/>. Päivitetty 23.2.2015. Luettu 8.10.2016.

Hatch, J. Amos & Wisniewski, Richard 1995. *Life history and narrative*. Roudledge.

Heikkinen, Hannu 2000. Tarinan mahti – Narratiivisuuden teemoja ja muunnelmia. *Edistysellinen tiedeliitto ry:n julkaisu* 25. *Tiedepolitiikka* 4. 47 – 58.

Heikkinen, Hannu, Huttunen, Rauno & Kakkori, Leena 1999. "Ja tämä tarina on tosi..." Narratiivisen totuuden ongelmasta. *Edistysellinen tiedeliitto ry:n julkaisu* 24. *Tiedepolitiikka* 4. 39 – 52.

Heino, Tarja 2009. Lastensuojelu – kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa: Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) *Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*. Helsinki: Yliopiston kirjapaino. 209 – 210.

Heino, Tarja & Pösö, Tarja 2003. Tilastot ja tarinat lastensuojelun tietolähteinä. *Analyysit. Yhteiskuntapolitiikka* 68. PDF-dokumentti.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100156/036heino.pdf?sequence=1>. Luettu 15.11.2016.

Heta 2016. Haastattelu 15.10.2016.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrükikoda.

Hokkanen, Tiina 2002. Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: PS-Kustannus. 129 – 133.

Horrocks, Christine & Goddard, Jim 2006. Adults who grew up in care: constructing the self and accessing care files. *Child and family social work* 11.

Hyvinvointi ja terveys 2016. WWW-dokumentti.
<http://nettinappi.fi/tietoaalue/hyvinvointi-ja-terveys/>. Päivitetty 21.6.2016. Luettu 10.10.2016.

Hyvinvointi ja terveyserot 2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>. Päivitetty 10.12.2015. Luettu 6.3.2016.

Hyvinvointi on enemmän kuin taloudellinen tilanne 2014. WWW-dokumentti.
<http://www.kaleva.fi/mielipide/paakirjoitukset/hyvinvointi-on-enemman-kuin-taloudellinen-tilanne/683763/>. Päivitetty 10.12.2014. Luettu 8.10.2016.

Hänninen, Vilma 2010. Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: Gummerus.

Ihanus, Juhani 1999. Minäkertomukset. Teoksessa Ihanus, Juhani (toim.) Kulttuuri ja psykologia. Helsinki: Yliopistopaino. 241 – 259.

Jaatinen, Jaana 2000. Tyttöjen juhlat. Nuorisotutkimus. 18.

Kajanoja, Jouko 2011. Hyvinvoinnin ymmärtämisen suuntaukset. Hyvinvointitutkimuksen workshop. WWW-dokumentti.
<https://www2.uef.fi/documents/1196685/1315505/esitys+Jouko+Kajanoja.pdf/e84fd244-dd97-44cf-870e-1b42377e37c7>. Päivitetty 10.3.2011. Luettu 25.10.2016.

Kakko, Kaisa 2012. 10 tapaa olla huono vanhempi. WWW-dokumentti.
<http://www.terve.fi/vanhemmuus-ja-kasvatus/10-tapaa-olla-huono-vanhempi>. Päivitetty 5.11.2012. Luettu 29.5.2016.

Ketola, Julia 2015. Tulevaisuuden odotukset jatkosodan kirjeissä. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Historian pro gradu –tutkielma.

Kinnunen, Ulla & Feldt, Taru 2005. Stressi työelämässä. Työ leipälajina. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. Jyväskylä: PK-kustannus.

Koettu terveys 2014. Hyvinvointi- ja terveyserot. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys>

terveyserot/eriarvoisuus/terveys/koettu-terveys. Päivitetty 25.9.2014. Luettu 10.10.2016.

Konu, Anne 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampereen yliopisto. Akateeminen väitöskirja.

Kouluterveyskysely 2013. Nuorten hyvinvointikertomus. Kokemus omasta terveydentilasta. WWW-dokumentti.
<http://www.nuortenhyyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/elama-ja-terveys/kokemus-omasta-terveydentilasta>. Ei päivitystietoja. Luettu 10.10.2016.

Kujala, Tiina 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa Syrjäläinen, Eija, Eronen, Ari, Värri, Veli-Matti (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere University Press. Tampere. 27.

Kvale, Steinar 1989. InterViews. Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing. Sage Publications. Thousand Oaks.

Kyngäs, Margit 2000. Vankeus miehen elämäkulussa. Tutkimus nuorena rikoksenteikijänä vankilaan tuomittujen miesten lapsuudesta, vankeusajasta ja vankeuden jälkeisestä elämästä. Yhteiskuntatieteidentiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopisto.

Lagerspetz, Eerik 2011. Hyvinvoinnin filosofia. Teoksessa Saari, Juho (toim.) 2011. Hyvinvointi Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Vilna: Gaudeamus Helsinki University Press. 84 – 85.

Lahti, Pirkko 2003. Hyvän mielen mahdollisuudet. Jyväskylä: Gummerus.

Laitinen, Merja 2002. Insestitilanteen ulottuvuuksia. Teoksessa Laitinen, Merja & Hurtig, Johanna (toim.) Pahan kosketus. Ihmisyyden ja auttamistyön varjojen välillä. Jyväskylä: PS-Kustannus. 68 – 70.

Lammi-Taskula & Salmi, Minna 2009. Hyvinvointi lapsiperheen arjessa. Teoksessa: Lammi-Taskula, Johanna, Karvonen, Sakari & Ahlström, Salme (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopiston kirjapaino. 38 – 49.

Lapsuus ja oma parisuhde 2016. Lasinen lapsuus. A-klinikkasäätiö. WWW-dokumentti. <http://www.lasinenlapsuus.fi/tueksesi/lapsuus-ja-oma-parisuhde>. Ei päivitystietoja. Luettu 26.10.2016.

Lavi, Veikko 1998. Veikko Lavi – Jokainen ihminen on laulun arvoinen. Video. <https://www.youtube.com/watch?v=bHTnzFq-PPA>. Päivitetty 4.1.2008. Katsottu 18.11.2016.

Leinonen, Markku 2010. Itäsuomalaisten nuorten hyvinvointi – kokoava puheenvuoro. Teoksessa Leinonen, Markku (toim.) Puheenvuoroja nuorten hyvinvoinnin tilasta Itä-Suomessa. Mikkeli: Mikkelin Ammattikorkeakoulu. Juvenia osaamiskeskittymä. 98.

Levine, Peter A. & Frederick, Ann 2008. Kun tiikeri herää. Trauma ja toipuminen. Pekkarinen, Immo (toim.) Traumaterapiakeskus. 33 – 34, 55.

- Lintukangas, Noora. Pitenevät varjot. WWW-dokumentti. <http://hidastaelamaa.fi/2015/03/pitenevat-varjot/>. Päivitetty 20.3.2015. Luettu 27.10.2016.
- Luottamus 2016. Suomen Mielenterveysseura. WWW-dokumentti. <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/luottamus>. Ei päivitystietoja. Luettu 29.10.2016.
- Malmberg, Katarina 2008. Aikuinen asettaa lapselle rajat. WWW-dokumentti. http://www.hyvaterveys.fi/artikkeli/mieli/aikuinen_asettaa_lapselle_rajat. Päivitetty 27.3.2008. Luettu 29.5.2016.
- Markus 2016. Haastattelu 25.4.2016.
- Martela, Frank 2013. Onnellisuus. WWW-dokumentti. <http://filosofia.fi/node/6578>. Päivitetty 23.9.2014. Luettu 10.9.2016.
- Mattila, Antti & Aarnisalo, Pekka 2009. Onnentaidot. 1-3 painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Mattila, Antti S. 2009a. Hyvinvoinnin psykologia. Onnentaidot. Terveyskirjasto. WWW-dokumentti. http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=ont00040. Päivitetty 16.12.2009. Luettu 25.2.2016.
- Mattila, Antti S. 2009b. Hyvinvoinnin teoriat. Onnentaidot. Terveyskirjasto. WWW-dokumentti. http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=ont00039. Päivitetty 16.12.2009. Luettu 25.2.2016.
- Moisio, Pasi 2008. Köyhyyden ja toimeentulo-ongelmien kehitys. Teoksessa: Moisio, Pasi, Karvonen, Sakari, Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus, Stakes. 14.
- Monipolvinen hyvinvointi 2012. Nuorisobarometri 2012. Myllyniemi, Sami (toim.) Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisoasiain neuvottelukunta. PDF-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2012_Verkkojulkaisu.pdf. Luettu 5.10.2016. 48.
- Mäkelä, Päivi 2006. Mene lähelle, näe kauas. Henkilöllisen kohteensa ylittävästä problematiikasta ja sen tavoittamisesta temaattisessa biografiatutkimuksessa. Teoksessa Rami Kurth & Timo Soikkanen (toim.) Yksilö ja yhteisö. Henkilöhistoriallinen keskustelu Suomessa 1930-luvulta 2000-luvulle. Turku: Poliittisen historian laitos. 272 – 286.
- Mäntylä, Marjaana 2014. Aktiivinen, harrastava nainen ja arjenhallinta. Työn, perheen ja vapaa-ajan yhdistäminen. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

- Niemelä, Pauli 2009. Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana. Sosiaalityön teoria. Juva: WS Bookwell Oy.
- Niemelä, Pauli 2010. Hyvinvointipolitiikan teoria. Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOY pro Oy.
- Numminen, Merja 1987. Elämäkerrallinen lähestymistapa. Metodologista tarkastelua erityisesti konstruktivismin näkökulmasta. Oulun Yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lisensiaatin tutkimus.
- Nuorisolaki 27.1.2006/72. WWW-dokumentti.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. Luettu 7.10.2016.
- Nuoruus elämänvaiheena 2016. ”...kaikki muuttuu”! WWW-dokumentti.
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0407012/1084374081271/1107863922545/1107868110284/1107868147641.html>. Ei päivitystietoja. Luettu 16.10.2016.
- Ojanen, Markku 2001. Ilo, onni, hyvinvointi. Jyväskylä: Gummerus.
- Perttula, Katariina & Latva-Somppi, Hilikka 2011. Eteläpohjalaisten hyvinvointi ja palvelukokemukset. Etelä-Pohjanmaan liiton julkaisu. Seinäjoki, kehittyvät kuntapalvelut-hanke. Etelä-Pohjanmaan liitto. PDF-dokumentti.
http://www.epliitto.fi/upload/files/Etelapohjalaisen_hyvinvointi_ja_palvelukokemukset.pdf. Luettu 24.4.2016.
- Peura-Kapanen, Liisa 2015. Nuoren talouden hallinta. Teoksessa Martikainen, Liisa (toim.) Mitä se sulle kuuluu? –Nuoren elämän valinnat puntarissa. Painettu EU:ssa. 82.
- Pitkäranta, Elina 2014. Lastensuojelu pitää nähdä lapsen silmin. SOS-lapsikylä. WWW-dokumentti. <https://www.sos-lapsikyla.fi/mita-me-teemme/julkaisut/kuulumisia/lastensuojelu-pitaa-nahda-lapsen-silmin/>. Päivitetty 3/2014. Luettu 15.11.2016.
- Positiivinen psykologia 2016. Tiede hyvinvoinnin taustalla. Tavoitteena löytää ihmisten uinuvat resurssit... WWW-dokumentti.
<https://positiivinenpsykologia.wordpress.com/tag/vahvuudet/>. Ei päivitystietoja. Luettu 29.10.2016.
- Pulkkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (toim.) 2011. Laadullisen aineiston analyysi. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansabook. 82.
- Puustinen-Korhonen, Aila & Pösö, Tarja 2010. Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Puheenvuoro lastensuojelun vaikuttavuudesta. Lapsiasiainaltuetun toimiston julkaisuja 2010:3. PDF-dokumentti. <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/toteutuuko-oikeus-pysyviin.pdf>. Luettu 29.10.2016.

- Raijas, Anu 2008. Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen. Työselosteita ja esitelmiä. Kuluttajatutkimuskeskus.
- Raijas, Anu 2011. Arjen hyvinvointi. Teoksessa Saari, Juho (toim.) 2011. Hyvinvointi suomalaisen yhteiskunnan perusta. Vilna: Gaudeamus Helsinki University Press. 244.
- Riihinen, Olavi 2002. Kyvyt, hyvinvointiteoria ja yhteiskunnalliset jaot. Yhteiskunnalliset jaot 1990-luvun perintö? Helsinki: Gaudeamus.
- Roos, Jea-Pekka 1987. Suomalainen elämä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 2. painos.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 11 – 12.
- Saana 2016. Haastattelu 17.10.2016.
- Saastamoinen, Mikko 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Jyväskylä: Kansainvalistusseura. 35 – 36.
- Savolainen, Hanna-Mari 2012. Lastensuojelu ei ole rankaisemista. Lastensuojelun keskusliitto. WWW-dokumentti. <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/lastensuojelu-ei-ole-rankaisemista/>. Päivitetty 27.4.2012. Luettu 15.11.2016.
- Siekkinen, Eeva & Tuikkanen, Ariela 2015. ”Se leikkiin sisältyvä väkivalta ja se vanhempien välinpitämättömyys siinä”. Sisarusväkivallan ilmeneminen ja väkivaltaa kokeneen selviytyminen. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Siltala, Pirkko 2003. Traumatisoitunut vanhemmuus ja varhainen vuorovaikutus. Teoksessa Niemelä, Pirkko, Siltala, Pirkko & Tamminen, Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. 271.
- Sinkkonen, Jari 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksiä käytännön sovelluksiin. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim.
- Sinkkonen, Jari 2005. Kiintymyssuhteen häiriöiden yhteydet psykopatologiaan. Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY. 157.
- Sinkkonen, Jari 2016. Lastenpsykiatrian dosentti. Koulun merkitys lapsen ja nuoren tasapainoiselle kehitykselle. WWW-dokumentti. <http://docplayer.fi/8079832-Koulun-merkitys-lapsen-ja-nuoren-tasapainoiselle-kehitykselle-jari-sinkkonen-lt-lastenpsykiatrian-dosentti.html>. Ei päivitystietoja. Luettu 26.10.2016.
- Smart, Carol 2007. Personal life. New directions in sociological thinking. Cambridge: Polity Press.

Stiglitz, Joseph, Sen, Amartya & Fitoussi, Jean-Paul 2009. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. OECD.

Tunteet 2016. 7 elintärkeää asiaa, joita ei voi ostaa rahalla. Onnellisuus ja raha. WWW-dokumentti. <http://www.mtv.fi/lifestyle/tunteet/artikkeli/7-elintarkeaa-asiaa-joita-ei-voi-ostaa-rahalla/5913722>. Päivitetty 26.5.2016. Luettu 30.10.2016.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Tuovila, Pirjo 2008. Menetykset ja lapsen kehitys. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Ketola, Jari (toim.) Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. PS-Kustannus. 32 – 36.

Turtiainen, Pirjo & Kauppinen, Timo M. 2004. Helsinkiläisnuorten käsityksiä hyvinvoinnista ja syrjäytymisestä – alueellinen näkökulma. Teoksessa Paju, Petri (toim.) Samaan aikaan toisaalla... Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolot - vuosikirja IV. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Helsinki: Stakes. 119 – 121.

Tärkeät asiat ensin 2016. Tärkeät asiat eivät aina tunnu miellyttäviltä. Mielenterveystalo. WWW-dokumentti. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/tyokaluja_itsehoito/Pages/Harjoitusnro4Tarkeatasiatensin.aspx. Ei päivytystietoja. Luettu 30.10.2016.

Törrönen, Maritta 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheiden arki ja hyvinvointi. WWW-dokumentti. <http://www.gaudeamus.fi/torronen-onni/>. Päivitetty 17.4.2012. Luettu 29.10.2016.

Vaaranen, Heli & Oulasmaa, Minna 2016. Puhumattomuus on tuhoavaa. Väestöliitto. WWW-dokumentti. http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhteen_kriisit/puhumattomuus/. Ei päivytystietoja. Luettu 29.10.2016.

Varto, Juha 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Vertaissuhteet 2016. Kiusaamisen ehkäiseminen. Lapset ensin. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/vertaissuhteet/>. Ei päivytystietoja. Luettu 26.10.2016.

Vilkko-Riihelä, Anneli & Laine, Vesa 2005. Mielen maailma 2. Kehityspsykologia. Helsinki: WSOY.

Virolainen, Harri 2012. Kokonaisvaltainen työhyvinvointi. Helsinki: Bod Books on Demand.

Vornanen, Riitta 2010. Nuorten hyvinvointiin turvallisuuden näkökulmaa. Teoksessa Leinonen Markku (toim.) 2010. Puheenvuoroja nuorten hyvinvoinnista Itä-Suomessa. Mikkeli: Savilahden kirjapaino. PDF-dokumentti. http://juvenia.mamk.fi/singlenewsinfo.asp?id=988&menu_id=75&selected=75&companyId=1&show=2. Ei päivytystietoja. Luettu 24.4.2016. 51 – 52, 58.

HAASTATTELURUNKO

Aluksi:

- Minkä ikäinen olet?
- Kuinka pitkään olit sijoitettuna?

Millaisena lastensuojelutaustaiset nuoret kertovat menneisyyden subjektiivisen hyvinvoinnin?

- Kerro lapsuudestasi.
  - o Millaisia muistoja sinulla on?
- Kerro perheestäsi.
  - o Ketkä kuuluivat perheeseesi?
  - o Minkälaiset suhteet vanhempiesi kanssa ovat olleet?
- Kerro lähimmistä ystävästäsi.
  - o Ovatko ihmissuhteet muuttuneet vuosien varrella?
- Minkälaisia suuria elämänmuutoksia olet kokenut?
- Minkälainen suhde sinulla on päihteisiin?
- Miten kuvailisit lastensuojeluaikaasi?
- Mitä ajattelet tapahtuneista asioista?
- Miten elämäsi on muuttunut siitä ajasta?
- Koetko asioiden vaikuttaneen hyvinvointiisi?

Kuinka nuoret kuvaavat subjektiivisen hyvinvoinnin nuoruudessa lastensuojeluaikojen jälkeen?

- Mitkä ovat tärkeimpiä asioita elämässäsi?
- Kuinka onnellinen olet nyt olevasi?
  - o Mitä onnellisuus on?

Mitä tulevaisuuden odotuksia lastensuojelutaustaisilla nuorilla on onnellisen elämän suhteen?

- Mitä odotuksia sinulla on tulevaisuudelta?
- Missä näet itsesi 5 vuoden kuluttua?

Tarkentavia kerronnallisia kysymyksiä:

- Kerro varhaisin muistosi/ kokemuksesi.
- Kerro muistoista, jotka ovat jääneet mieleen.
- Kerro ajasta/ paikasta/ tilanteesta.
- Kuvaile sitä tapahtumaa/tilannetta.
- Kerro tarkemmin/ lisää. Miksi? Mitä ajattelit?
- Mitä se sinulle merkitsee?
- Kerro asioista, joita teitte. Millaista yhteistä kokemuksia?

Neljä asiaa, joita et koskaan halua menettää?

Lopuksi:

- Onko jotain, mitä haluaisit vielä sanoa?
- Miltä haastattelu tuntui?

Moi!

Olen Salla Jokivarsi, yhteisöpedagogi-opiskelija Mikkelin ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä lastensuojelutaustaisen nuoren koetusta hyvinvoinnista. Haluan selvittää haastattelujen avulla kuinka menneisyys ja lastensuojeluaika on vaikuttanut yksilölliseen hyvinvointiin sekä millaisia tulevaisuuden odotuksia teillä on.

Sain kuulla (Etunimi, Sukunimi), että olisit halukas osallistumaan tutkimushaastatteluuni. Olen kiitollinen mahdollisuudesta ja arvostan suostumustasi. Varmistan kuitenkin vielä, että olethan edelleen sitä mieltä, että saisin haastatella sinua? Toivon, että voimme järjestää haastattelun tämän syksyn aikana sinulle sopivana ajankohtana. Mielelläni haastattelin sinua kasvotusten, jos sopii?

Haastattelussa kertomasi asiat tulevat osaksi opinnäytetyötäni ja niitä voidaan käyttää myös suorina lainauksina. Käsittelen kaikki tiedot ehdottoman luottamuksellisesti ja mitään tunnistetietoja ei tallenneta mihinkään muotoon. Haastatteluaineisto hävitetään asianmukaisesti välittömästi, kun aineisto on tutkimuksen kannalta tarpeetonta.

Mikäli mieleesi tulee kysyttävää, ota rohkeasti yhteyttä täällä Facebookissa tai sähköpostitse, vastaan mielelläni.

Ystävällisin terveisin,
Salla ”Santzu” Jokivarsi
salla.jokivarsi@edu.mamk.fi

Suostumus haastatteluun

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN LIITTYVÄÄN HAASTATTELUUN

Osallistun Salla Jokivarren lastensuojelutaustaisen nuoren koettua hyvinvointia käsittelevään tutkimukseen. Tutkimus toteutetaan haastattelun muodossa. Tutkimus on osa Mikkelin ammattikorkeakouluun tehtävää opinnäytetyötä.

Suostun, että kertomaani käytetään opinnäytetyössä ja kertomaani voidaan käyttää myös suorina lainauksina. Kertomaani käytetään kuitenkin niin, ettei minua voida tunnistaa tekstistä. Tunnistetietojani ei tallenneta mihinkään muotoon.

Haastatteluaineisto hävitetään asianmukaisesti välittömästi, kun se on tutkimuksen kannalta tarpeetonta. Tutkimus julkaistaan opinnäytetyön muodossa.

Paikka ja aika: _____

Allekirjoitus: _____